

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Annika Kask

ÜLESANDE ANDJA VASTUTUS TOIMINGU TEGIJA DELIKTI EEST

Magistritöö

Juhendaja
PhD Age Värv

Tallinn
2024

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS.....	4
1. ÜLESANDE ANDJA VASTUTUSE ÕIGUSLIK ALUS TOIMINGU TEGIJA DELIKTI EEST JA VÕS § 1054 LG 3 OLEMUS	10
1.1. Ülesande andja vastutuse kujunemise ajalugu ja olemus	10
1.2. Ülesande andja süüta vastutus	16
1.3. Juriidilise isiku vastutus teise juriidilise isiku delikti eest VÕS § 1054 lg 3 alusel ..	19
1.4. Toimingu tegija ja ülesande andja solidaarvastutus	22
1.5. Kahju hüvitise ulatuse kindlaksmääramine	24
2. ÜLESANDE ANDJA VASTUTUSE EELDUSED TOIMINGU TEGIJA DELIKTI EEST VÕS § 1054 LG 3 ALUSEL	27
2.1. Ülesande andmine.....	27
2.2. Toimingu tegija vastutus deliktalise üldkoosseisu alusel.....	34
2.3. Toimingu tegija süü ülesande andja vastutuse eeldusena.....	37
2.4. Kontroll toimingu tegija üle	40
2.5. Tõendamine ja tõendamiskoormise jaotus	50
2.5.1. Kannatanu tõendamiskoormis	50
2.5.2. Ülesande andja tõendamiskoormis.....	52
3. ÜLESANDE ANDJA VASTUTUSE PIIRITLEMINE TEISTEST VASTUTUSE ALUSTEST	55
3.1. Piiritlemine VÕS § 1054 lg-test 1 ja 2	55
3.2. Piiritlemine suurema ohu allika valdaja vastutusest.....	61
KOKKUVÕTE.....	65
ABSTRACT	70
LÜHENDID	77

KASUTATUD KIRJANDUS	78
KASUTATUD ÕIGUSAKTID.....	80
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	80

SISSEJUHATUS

Üldjuhul vastutab õigusvastaselt teise isiku poolt tekitatud kahju eest kahju tekitaja ise. Seadusandja on näinud ette institutsiooni, mille järgi peab kahju hüvitama hoopis keegi muu kui kahju tekitaja ise. Deliktiõiguse üheks eesmärgiks võib pidada õigluse saavutamist.¹ Kahju tekitanud isik ja selle kahju eest vastutav isik peavad olema omavahel seotud. Teise isiku teenust kasutanud isik võib vastutada teise isiku poolt lepinguväliselt tekitatud kahju eest võlaõigusseaduse² (VÕS) § 1054 järgi. Teise isiku teenust kasutavat isikut nimetab autor ülesande andjaks ja teist isikut toimingu tegijaks. Eelnimetatud terminite kasutamise eeskujuks on võlaõigusseaduse kommentaarides³ kasutatud sõnastus ja VÕS § 1054 lg 3 sõnastus. VÕS § 1054 puhul on tegemist erisättega tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 132 suhtes, mis kohaldub lepinguvälise kahju eest vastutuse puhul. VÕS § 1054 lg-te 1 ja 2 eeskujuks oli TsÜS § 132 ning VÕS § 1054 lg 3 eeskujuks oli Saksa tsiviilseadustik *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB) § 831.⁴

VÕS § 1054 alusel on teise isiku delikti eest vastutamiseks ette nähtud kolm erikoosseisu, mis on reguleeritud lõigetes 1, 2 ja 3. Kui isik kasutab teist isikut pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses, vastutab ta selle teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda tekitatud kahju eest, kui kahju tekitamine oli seotud selle majandus- või kutsetegevusega (VÕS § 1054 lg 1). Kui isik kasutab oma kohustuse täitmisel teist isikut, vastutab ta selle teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda tekitatud kahju eest, kui kahju tekitati või kahju tekitamine sai võimalikuks seoses selle kohustuse täitmisega (VÕS § 1054 lg 2). Kui toimingu tegija teeb ülesande andja ülesandel teatud toimingu, vastutab ülesande andja (ülesande andja) ülesande täitmise käigus õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda tekitatud kahju eest, kui kahju tekitati või kahju tekitamine sai võimalikuks ülesande täitmise tõttu ja ülesande andjal oli vastavalt tema ja toimingu tegija vahelisele suhtele kontroll toimingu tegija käitumise üle (VÕS § 1054 lg 3).

Magistritöös keskendutakse VÕS § 1054 lg-le 3, mis kohaldub eelkõige juhul, kui täidetakse ühekordset käsundit või töövõtulepingut, mille täitjat ei kasutata püsivalt oma majandus- või

¹ Lahe, J. Kannatanu süü kahju tekkimisel kahjuhüvitise vähendamise alusena. *Juridica*, 2003/2, lk 83.

² Võlaõigusseadus. RT I, 17.03.2023, 80.

³ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.2.3. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

⁴ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/1-2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020; BGB. Arvutivõrgus: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (28.04.2024).

kutsetegevuses ja mis ei ole seotud käsundiandja või ülesande andja oma kohustusega (nii lepingulise kui lepinguvälise kohustusega).⁵ VÕS § 1054 on üldkoosseisu (VÕS § 1043) täiendav säte. Ülesande andja vastutuse mõte on eelkõige selles, et kannatanu saab valida, kelle poole ta oma nõudega pöördub. Kannatanu võib esitada nõude nii toimingu tegija kui ka ülesande andja vastu. Juriidilistel isikutel on eelduslikult parem majanduslik seis kui eraisikutel. Eraisikutel ei ole üldjuhul selliseid rahalisi vahendeid, et maksta kinni suurtes summades kahjusid. VÕS § 1054 pakub võimaluse, et kannatanu saab esitada oma nõude nende isikute vastu, kes võivad olla majanduslikult paremal järjel.

Magistritöö eesmärk on leida vastused, millised on ülesande andja vastutuse eeldused toimingu tegija delikti eest ja kuidas tõlgendada VÕS § 1054 lg-s 3 sätestatud ning kas eelnimetatud säte on nõude aluseks või on nõude aluseks VÕS § 1043 jj. Põhiseaduse⁶ (PS) §-st 10 tuleneb õiguskindluse põhimõte, mille kohaselt peavad õigusnormid olema õiguse subjektidele selged ja ettenähtavad. Õigusselguse põhimõtte kohaselt peab isikul olema võimalik piisava selgusega ette näha, missuguse õigusliku tagajärje üks või teine tegu kaasa toob.⁷

Kohtupraktikas on käibel vastuolulised seisukohad. Riigikohus on leidnud, et toimingu tegija delikti eest ülesande andja vastutuse puhul peab toimingu tegija tegu olema õigusvastane ja süüline ning ülesande andja peab omama mh kontrolli toimingu tegija üle.⁸ Samas on Harju Maakohus asunud seisukohale, et ülesande andja vastutuse eeldusteks on VÕS § 1054 lg 3 alusel kahju tekkimine, ülesande andja tegu, põhjuslik seos kahju tekkimise ja ülesande andja teo vahel, teo õigusvastatus ning ülesande andja süü. Lisaks on ülesande andja vastutuseks vajalik, et kahju tekitamine oleks õigusvastane VÕS § 1045 lg 2 p 5 järgi.⁹ Selline seisukoht on aga vastuolus ülejäänud kohtupraktikaga ja võlaõigusseaduse kommentaaridega, kus on leitud, et toimingu tegija tegu peab olema õigusvastane ja süüline, mitte aga ülesande andja oma.¹⁰

Kohtud on ka VÕS § 1054 lõikeid kumulatiivselt kohaldanud, kuigi tegemist on alternatiivsete lõigetega.¹¹ Lisaks on leitud ka, et TsÜS § 132 lg 2 (ja deliktiõigusliku vastutuse puhul VÕS

⁵ TlnRnKo 2-17-19246, p 11.2.

⁶ Eesti Vabariigi põhiseadus. RT I, 15.05.2015, 2

⁷ RKPJKo 3-4-1-16-05, p 20.

⁸ RKTKo 2-20-1836, p 13.

⁹ HMKo 2-07-22240, p-d 17-19.

¹⁰ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹¹ TlnRnKo 2-09-70997, p 20.5; HMKo 2-18-39, p 169 ja TlnRnKo 2-18-39, p-d 3.3 ja 13.2.

§ 1054) kohaldamisel ei ole tähtsust, kas ülesande andja kontrollis piisavalt kolmandale isikule nendevahelise lepinguga pandud kohustuste täitmist.¹²

Harju Maakohus on leidnud, et VÕS § 1054 lg 3 ei saa olla iseseisvaks nõude esitamise aluseks.¹³ Tallinna Ringkonnakohus on öelnud, et asjakohane on VÕS § 1054 lg 3 ja ülesande andja vastutab toimingute tegija eest nii asjaõigusseaduse (AÕS) § 72 lg 5 alusel kui ka deliktilise üldvastutuse sätete (VÕS § 1043 jj) alusel.¹⁴ On ka leitud, et VÕS § 1054 lg 3 eeldused tulenevad korteriomandiseaduse (KOS) §-st 11 ja ülesande andja saab vastutusest vabaneda, kui ta tõendab, et rikkumine oli vabandata.¹⁵ Samas on teised lahendid käsitletud VÕS § 1054 lg-t 3 eraldi nõude alusena. Samuti tekib vastuolu kohtupraktika ja võlaõigusseaduse kommentaaride vahel, kuna võlaõigusseaduse kommentaarides leitakse, et VÕS § 1054 ei kohaldu, kui tegemist on riskivastutusega, sest riskivastutuse puhul ei hinnata toimingute tegija süüd, samas kohtupraktikas on leitud, et ülesande andja võib vastutada riskivastutuse alusel alternatiivselt, kuna ülesande andja võib olla suurema ohu allika valitseja.¹⁶ Eeltoodust tulenevalt saab järeldada, et kohtupraktikas ei ole selge, mis on VÕS § 1054 lg 3 eeldused ning kas tegemist on eraldi nõude alusega või pigem teise isiku eest vastutust sisustava sättega nagu TsÜS § 132.

Pärast võlaõigusseaduse vastuvõtmist aastal 2001 on teise isiku poolt tekitatud kahju hüvitamisest kirjutanud nii Tambet Tampuu kui ka Janno Lahe ajakirjas „Juridica“ vastavalt aastatel 2003 ja 2006¹⁷. Samuti on süü teematikat deliktiõiguses oma doktoritöös käsitletud Janno Lahe.¹⁸ Lakooniliselt on doktoritöödes puudutanud teise isiku eest vastutust VÕS § 1054 järgi nii Karin Sein 2007¹⁹, Urmas Volens 2011²⁰ kui ka Iko Nõmm 2013²¹. Riskivastutusest ja

¹² TlnRnKo 2-17-19246, p-d 11.2 ja 11.3.

¹³ HMKo 2-15-12032, p 44.

¹⁴ TlnRnKo 2-17-19246, p-d 11.2 ja 11.3.

¹⁵ TlnRnKo 2-05-20266, p 40-41; HMKo 2-05-20266, p 7-9.

¹⁶ RKTko 2-20-1836, p 16.

¹⁷ Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest. *Juridica* 2003/7, lk 464-474.

Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. *Juridica*, 2006/9, lk 612-620.

¹⁸ Lahe, J. Süü deliktiõiguses. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2005.

¹⁹ Sein, K. Ettenähtavus ja rikutud kohustuse eesmärk kui lepingulise kahjuhüvitise piiramise alused. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2007.

²⁰ Volens, U. Usaldusvastutus kui iseseisev vastutussüsteem ja selle avaldumisvormid. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2011.

²¹ Nõmm, I. Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus. Doktoritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikool 2013.

lühidalt teise isiku eest vastutusest on kirjutanud Lily Sandel magistritöös 2016.²² VÕS § 1054 lg 3 kohta on käesoleva magistritöö kirjutamise seisuga Riigikohtu lahendeid 2, ringkonnakohtu lahendeid 15 ning maa- ja halduskohtu lahendeid 14. Käesoleva magistritöö teema on aktuaalne, kuna praktikas on tekkinud mitmed küsimused vastutusest teise isiku lepinguvälise õigusvastase teo eest ning kuidas tõlgendada VÕS § 1054 lg-t 3. Kohtupraktikas ei ole selge, kuidas VÕS § 1054 lg-t 3 rakendada. Tambet Tampuu mõönab, et kohtutel tuleb kujundada seisukohad mitmetes väga vaieldavates küsimustes seoses deliktiõigusliku vastutusega teise isiku tekitatud kahju eest.²³ Tänapäevaks on VÕS § 1054 lg 3 kohta tehtud mitmeid uusi kohtulahendeid.

Magistritöös kasutatakse analüüsivat ja võrdlevat meetodit. Eesti õigust võrreldakse Saksamaa ja Prantsusmaa õigusega. Allikatena kasutatakse Eesti- ja võõrkeelset asjakohast õiguskirjandust. Eesti seadustest analüüsitakse võlaõigusseadust, tsiviilseadustiku üldosa seadust ning Eesti kohtupraktikat. Asjakohased on nii maakohtu, ringkonnakohtu kui ka Riigikohtu lahendid.

Riigikohus on leidnud, et Eesti eraõiguse seaduste mõtte ja eesmärgi väljaselgitamiseks võib võrdlusmaterjalina kasutada teiste riikide analoogilisi seadusi ja praktikat. See kehtib eelkõige nende riikide puhul, kellega meil on kõige sarnasem õigussüsteem.²⁴ Käesolevas magistritöös on võrdlusmaterjalidena kasutatud Saksamaa ja Prantsusmaa õigust. Saksa õigus on suuresti olnud Eesti deliktiõigusliku vastutuse eeskujuks. Analüüsitakse Saksa deliktiõiguse regulatsiooni ja õiguskirjanduses tõstatatud probleeme. Saksa õigust puudutavate allikatena on magistritöös peamiselt kasutatud BGB ingliskeelseid kommentaare. Kuivõrd BGB § 831 erineb Eesti VÕS § 1054 lg 3 sõnastuselt ja eeldustelt, on võetud teiseks võrdlusriigiks Prantsusmaa. Prantsusmaal on ülesande andja vastutus toiminguga tegija delikti eest Eestiga sarnaselt reguleeritud. Prantsuse õiguse kohaselt on ülesande andja vastutuse eelduseks toiminguga tegija vastutus enda delikti eest ja ülesande andja ise ei pea olema süüdi.²⁵ Prantsuse õigust puudutavate allikatena on magistritöös peamiselt kasutatud Prantsuse tsiviilkoodeksit (*Code*

²² Sandel, L. Riskivastutuse üldkoosseis kui kõrgendatud vastutuse kontseptsiooni väljund deliktiõiguses. Magistritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikool 2016.

²³ Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest. *Juridica* 2003/7, lk 474.

²⁴ RKTko 3-2-1-9-03, p 30; RKTko 3-2-1-145-04, p 39; RKTko 3-2-1-103-08, p 20.

²⁵ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. *Juridica*, 2006/9, lk 618.

Civil) ja õiguskirjandust. Teise isiku eest vastust Prantsusmaal reguleerib Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1242 (5).²⁶

Lisaks on kasutatud on Euroopa mudelseadusi *Principles of European Tort Law* (PETL)²⁷ ja *Draft Common Frame of Reference* (DCFR)²⁸, mille eesmärgiks on deliktiõiguse harmoniseerimine ja edasiarendamine Euroopas.

Magistritöös otsitakse vastust järgnevatele küsimustele:

1. Millistel eeldustel vastutab ülesande andja toiminguga tegija poolt kolmandale isikule tekitatud kahju eest?
2. Kas VÕS § 1054 lg-t 3 tuleb pidada eraldi nõude aluseks või on nõude aluseks VÕS § 1043 jj?
3. Kuidas piiritleda VÕS § 1054 lg-t 3 teistest õigusnormidest?

Magistritöö jaguneb kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis käsitleb autor ülesande andja vastutuse nõude alust ja olemust. Peatükis keskendutakse peamiselt VÕS § 1054 lg 3 kujunemise ajaloole, olemusele, eesmärkidele ning rakendamisele ja sisustamisele kohtupraktikas. Autor leiab vastused, millistel juhtudel kohaldub VÕS § 1054 lg 3. Kas VÕS § 1054 lg 3 puhul on tegemist nõude alusega või on nõude aluseks VÕS § 1043 jj. Kui TsÜS § 132 puhul on tegemist abinormiga, mitte eraldi nõude alusega, siis VÕS § 1054 puhul võiks olla tegemist eraldi nõude alusega. Autor uurib samuti ülesande andja süü olemaolu vajadust. Teises peatükis keskendub autor sellele, millised on vastutuse eeldused teise isiku delikti eest. Täpsemalt analüüsib autor, kas vastutuse eeldusena peab esinema ülesande andja süü või piisab toiminguga tegija süüst. Lisaks vaadeldakse, millisel määral peab ülesande andja teostama kontrolli toiminguga tegija üle. Teises peatükis analüüsib autor, millised kriteeriumid peavad olema täidetud, et ülesande andjal oleks kontroll toiminguga tegija käitumise üle. Muuhulgas lahatakse küsimust, kas poolte või ühe poole tegutsemine majandus- ja kutsetegevuses mängib olulist rolli kriteeriumite seas. Autor leiab vastuse küsimusele, kas

²⁶ Le Code Civil. Arvutivõrgus: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000032021488/#LEGISCTA000032021488 (28.04.2024).

²⁷ Principles of European Tort Law (PETL). Arvutivõrgus: <http://www.egt.org/PETLEnglish.html> (11.03.2024).

²⁸ Draft Common Frame of Reference (DCFR). Arvutivõrgus: <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/DCFR.html> (11.03.2024).

juriidiline isik saab vastutada teise juriidilise isiku delikti eest. Teises peatükis käsitleb autor ka toimingu tegija ja ülesande andja solidaarvastutust. Autor analüüsib, mis tingimustel ja ulatuses on ülesande andjal tagasinõude õigus toimingu tegija vastu. Kolmas peatükk on VÕS § 1054 lg 3 piiritlemise kohta. Kolmandas peatükis piiritleb autor VÕS § 1054 lg-t 3 lg-test 1 ja 2. Kolmandas peatükis leiab autor vastused küsimusele, kas VÕS § 1054 lg-d 1, 2 ja 3 on erinevates olukordades kohaldatavad või VÕS § 1054 lg 3 on toetav lõige, mida saab kohaldada näiteks VÕS § 1054 lg 1 asjaolude puhul täiendavalt kontrolli hindamiseks. Samuti käsitleb autor piiritlemist vastutusest suurema ohu allika eest. Autor leiab vastuse küsimusele, kas VÕS § 1054 lg 3 eelduste esinemisel võib ülesande andja vastutada toimingu tegija eest alternatiivselt ka riskivastutuse sätete alusel.

Magistritööd iseloomustavad märksõnad: deliktiõigus, võlaõigus, süü, vastutus, kahju hüvitamine.

1. ÜLESANDE ANDJA VASTUTUSE ÕIGUSLIK ALUS TOIMINGU TEGIJA DELIKTI EEST JA VÕS § 1054 LG 3 OLEMUS

1.1. Ülesande andja vastutuse kujunemise ajalugu ja olemus

Juba Rooma õiguses tunti teise isiku eest vastutamise institutsiooni. Perekonnapea (*paterfamilias*) vastutas oma laste ja orjade eest.²⁹ Võõrastemaja pidaja vastutas oma töötajate poolt küllastajatele tekitatud kahju eest. Juhul, kui võõrastemaja töötaja varastas, siis selle eest vastutas võõrastemaja pidaja. Samuti oli Saksa õiguses perepea vastutav majaga seotud kolmandate isikute tegude eest. Need kolmandad isikud võisid olla orjad, pooleldi vabad või täiesti vabad inimesed. Perepea oli vastutav ka oma abikaasa eest. Perepea võis vastutusest vabaneda, kui ta tõendas, et tal ei olnud kahjuga mingisugust seost.³⁰ Delikti eest kahjude hüvitamise asemel võis perepea loobuda lapsest või orjast.³¹ Kui algselt oli tegemist vastutusega perepea poolt tema alluvate üle, siis hiljem laiendati seda ka üksikisikute vastutusele teiste isikute eest.³²

VÕS § 1054 lg 3 eeskujuks oli BGB § 831.³³ BGB § 831 lg 1 sätestab: „isik, kes annab teisele isikule mingi ülesande, on kohustatud hüvitama kahju, mille teine isik ülesande täitmisel kolmandale isikule õigusvastaselt tekitas. Hüvitamiskohustus ei teki, kui ülesande andja ülesannet täitva isiku valimisel ja, kuivõrd ta peab muretsema seadeldised või aparaadid või juhendama ülesande täitmist, näitas selle üles vajalikku hoolsust või kui kahjud oleks tekkinud ka sellise hoolsuse järgimisel.“ Lg 2 sätestab: „samasugune vastutus kehtib isiku suhtes, kes võtab ülesande andjalt lepingu alusel üle lg 1 lauses 2 nimetatud toimingute eest hoolitsemise.“³⁴ Saksa õiguses on BGB § 831 iseseisvaks nõude aluseks.³⁵

²⁹ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 147.

³⁰ Gray, A. *Vicarious Liability: Critique and Reform*. Oxford: Hart Publishing 2018, lk 5-6 ja 23.

³¹ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 147; Thomas, J. A. C. *Textbook of Roman law*. Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1976, ptk 32; Borkowski, A., Plessis, P. du. *Textbook on Roman law*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, lk 110-116.

³² Gray, A. *Vicarious Liability: Critique and Reform*. Oxford: Hart Publishing 2018, lk 5-6 ja 23.

³³ Käerdi, M., Tampuu, T. *Võlaõigusseadus IV, § 1054/1-2*. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

³⁴ Saksa tsiviilseadustik. Justiitsministeerium. Tallinn, Juura 2001.

³⁵ Magnus, U. *Bürgerliches Gesetzbuch. Article-by-Article Commentary*. Volume I: Book 1-3. München, Verlag C.H.Beck oHG 2020, § 831, lk 1636.

Eesti kohtupraktikas on aga leitud, et VÕS § 1054 lg 3 ei ole iseseisvaks aluseks nõude esitamiseks.³⁶ VÕS § 1054 lg 3 kohaselt vastutab juhul, kui toiminguga tegija teeb ülesande andja ülesandel teatud toiminguga, ülesande andja (ülesande andja) ülesande täitmise käigus õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda tekitatud kahju eest, kui kahju tekitati või kahju tekitamine sai võimalikuks ülesande täitmise tõttu ja ülesande andjal oli vastavalt tema ja toiminguga tegija vahelisele suhtele kontroll toiminguga tegija käitumise üle. Erinevalt BGB §-st 831 ei hõlma VÕS § 1054 lg 3 sõnastus hoolsust üldse. Jääb arusaamatuks millises osas on seadusandja üldse BGB § 831 eeskujuks võtnud.

VÕS § 1054 puhul on tegemist erisättega TsÜS § 132 suhtes, mis kohaldub lepinguvälise kahju eest vastutuse puhul. VÕS § 1054 lg-te 1 ja 2 eeskujuks oli TsÜS § 132 ning VÕS § 1054 lg 3 eeskujuks oli BGB § 831.³⁷ Lepinguline teise isiku eest vastutus ja lepinguvälise teise isiku eest vastutus olid eraldiseisvad juba tsiviilkoodeksis (TsK). TsÜS § 132 regulatsiooniga sarnane põhimõtte sisaldus TsK §-s 228 ja deliktiõigusliku vastutuse puhul reguleerisid õigusvastaste tegude omistamist ka TsK §-d 449-451.³⁸ Seega eristati tsiviilkoodeksis juba vastutust teise isiku eest lepingulises ja lepinguvälises suhtes.

Tavaliselt kannavad tsiviilõiguslikes suhetes isikud vastutust ainult omaenda tegude või tegevusetuse ning nendest tulenevate asjaolude eest. TsÜS § 132 mõte tuleneb üldisest õiguspõhimõttest, et kui isik teenib tulu või laiendab oma äritegevust tsiviilõiguslikes suhetes teise isiku tegevuse või tegevusetuse kaudu, peab isik kandma ka riske, mis tekivad selliste õigussuhete raames kolmandatele isikutele teise isiku tegude või tegevusetuse tõttu. TsÜS § 132 tagajärg ei ole tsiviilõigusliku vastutuse omistamine, vaid paragrahvi alusel luuakse õiguslik fiktsioon, mille tulemusel omistatakse teise isiku poolt tehtud tegu või tegevusetus isikule, kes teisele isikule ülesande andis. Teiseks isikuks võivad olla esindajad, töötajad või muud isiku ülesandel tegutsevad või temaga seotud ja tema huvides tegutsejad, nt alltöövõtja töövõtulepingu alusel. Vastutus nende teiste isikute eest leiab üldiselt aset olukorras, kus teise isiku käitumine ja temast tulenevad asjaolud, st teise isiku tegu või tegevusetus

³⁶ HMKo 2-15-12032, p 44.

³⁷ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/1-2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

³⁸ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. Tsiviilseadustiku üldosa seadus, § 132 vastutus teise isiku eest sissejuhatuse p 2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2010.

omistatakse isikule, kelle kasuks või huvides teine isik tegutseb, ning luuakse õiguslik fiktsioon nagu oleks vastava teo pannud toime isik, kes teise eest vastutab.³⁹

TsÜS § 132 on kohaldatav kõigis tsiviilõiguslikes suhetes, välja arvatud, kui teise isiku teo või tegevusetuse omistamist on reguleeritud ka muudes spetsiifilistes tsiviilõiguslikes õigusnormides, millel reeglina on oma kohaldamisala piires TsÜS § 132 suhtes erinormi tähendus. Juhul, kui omistatavaks teoks on teisele isikule õigusvastase kahju tekitamine, on vastutus kahju vahetu tekitaja poolt toimepandud õigusvastase teo eest ning selle omistamise põhimõtted reguleeritud VÕS §-s 1054.⁴⁰ Järelikult on VÕS § 1054 erinormiks TsÜS § 132 suhtes.

Kui hinnata ülesande andja vastutust toimingu tegija eest lepingulises suhtes, kohaldades TsÜS § 132, siis eraldi toimingu tegija vastutust ei kontrollita. TsÜS § 132 puhul omistame toimingu tegija käitumise ülesande andjale. Samas deliktiõiguses VÕS § 1054 järgi ülesande andja vastutuseks toimingu tegija eest on vajalik, et toimingu tegija oleks süüdi.⁴¹ Lepingulise vastutuse eeldusteks on kohustuse rikkumine ja vastutus rikkumise eest. Toimingu tegija tegu omistatakse rikkumise eelduse tasandil ülesande andjale.

Deliktiõigusliku vastutuse eeldused on erinevad lepingulise vastutuse eeldustest. Deliktiõigusliku vastutuse eeldused on objektiivne teokoosseis, õigusvastasus ja süü.⁴² Eelduste kontrollimisel on kindel järjekord. Küsitav on, kui käsitleda VÕS § 1054 lg-t 3 abinormina nagu seda on TsÜS § 132, siis millise eelduse juures tuleks toimingu tegija tegu omistada ülesande andjale. Kui hinnata ülesande andja vastutust VÕS § 1054 järgi esimese eelduse all ehk objektiivse teokoosseisu all, siis tuleb selles etapis tuua välja kõik VÕS 1054 lg 3 eeldused, sh kontroll. Selliselt läheks vastutuse hindamine üsna keeruliseks ja esimese eelduse tõendamine oleks kõige mahukam. Arvestada tuleb ka, et vajalik on õigusvastasuse ja süü olemasolu, mida saab hinnata alles pärast objektiivse teokoosseisu eelduse tõendamist. Seega on mõlemad sätted juba eelduste poolest nii erinevad. Autor on seisukohal, et VÕS § 1054 lg 3 puhul on tegemist eraldi nõude alusega.

³⁹ Käerdi, M., Kärson, S., Lillo, L. Tsiviilseadustiku üldosa seadus, § 132/1-3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2023.

⁴⁰ Käerdi, M., Kärson, S., Lillo, L. Tsiviilseadustiku üldosa seadus, § 132/3.2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2023.

⁴¹ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

⁴² Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1043/3.2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

Principles of European Tort Law (PETL) artikkel 6:102 sätestab teise isiku delikti eest vastutuse järgnevalt: „(1) Isik vastutab kahju eest, mille on põhjustanud tema abilised oma ülesannete raames tegutsedes, kui nad on rikkunud nõutavat käitumisnormi. (2) Sõltumatut toimingut tegijat ei loeta abiliseks käesoleva artikli tähenduses.“⁴³ Seega on PETLis nähtud ette hoolsuskohustus toimingut tegijatele, mille täitmise korral võib ülesande andja vastutusest vabaneda. Ka PETLis on vastutus teise isiku eest sõltuv toimingut tegija teost. Enamikes õigussüsteemides on tegemist süüta vastutusega, kus vastutusest vabanemiseks võivad olla ette nähtud vastutust välistavad asjaolud.⁴⁴ PETLi alusel ei kohaldu teise isiku eest vastutus sõltumatute toimingut tegijate puhul.

Draft Common Frame of Reference (DCFR) artikkel VI.3:201 sätestab, et isik vastutab ka teiste isikute tekitatud kahju eest, keda ta kasutab pidevalt oma majandus- ja kutsetegevuses oma kohustuse täitmisel, või kes muul sarnasel viisil alluvad tema kontrollile, kui tekkinud kahju on selle ülesande või majandus- ja kutsetegevusega seotud. Vastutuseks vabanemiseks peab ülesande andja tõendama, et toimingut tegija ei allunud tema kontrollile.⁴⁵ Sarnaselt Eesti õigusega peab olema toimingut tegija tegu süüline. Ülesande andja tegu ei pea olema õigusvastane ega süüline.

PETLi ja DCFRi sõnastused on küll erinevad, kuid ühised jooned on järgmised: (1) tegemist on süüta vastutusega, (2) isik vastutab endale alluvate põhjustatud kahju eest, (3) alluvad peavad olema käitunud neile antud ülesande piires, (4) alluvad peavad olema rikkunud vastavat hoolsuskohustust või põhjustanud kahju tahtlikult, hooletult või vastutavad muul alusel, (5) sõltumatud toimingut tegijad ei kuulu siia alla.⁴⁶

DCFR regulatsioon erineb oluliselt BGB regulatsioonist, kus Saksa õiguse kohaselt ülesande andja tegu peab olema süüline ja ülesande andja saab vastutusest vabaneda, kui ta tõendab, et ta oli toimingut tegija valimisel hoolas ja tema üle järelevalve teostamisel või kahju oleks tekkinud ka vajaliku hoole järgimise korral. Saksamaal on üritatud BGB §-s 831 sätestatud

⁴³ Principles of European Tort Law (PETL). Arvutivõrgus: <http://www.egt.org/PETLEnglish.html> (09.01.2024).

⁴⁴ Busnelli, F.D. *et al.* Liability for Others. Principles of European Tort Law. Vienna, Springer 2005, lk 112.

⁴⁵ Draft Common Frame of Reference (DCFR). Arvutivõrgus: <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/DCFR.html> (11.03.2024).

⁴⁶ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 258-259.

vastutust praktika ja õigusteooria poolt muuta rangemaks, kohaldades võimalusel lepingulise vastutuse süsteemi.⁴⁷ Ülesande andja vastutust toimingute tegija eest hinnatakse sel juhul BGB § 831 asemel BGB § 278 alusel.⁴⁸ BGB § 278 näeb ette süüta vastutuse töötajate eest lepingulises suhtes⁴⁹, mille alusel vastutab võlgnik oma seadusliku esindaja ja isikute, keda ta oma kohustuse täitmiseks kasutab, süü eest samas ulatuses nagu oma süü eestki. Kuigi Saksa kohtud on korduvalt leidnud, et deliktiõiguse puhul ei kohaldu BGB § 278, on kohtud siiski laiendanud lepingulise kaitse ulatust, hõlmates lepingueelset perioodi läbi *culpa in contrahendo* reeglite, mille alusel saab hüvitist enne lepingu sõlmimist ning laieneb ka muudele isikutele kui vahetutele lepingupooltele.⁵⁰ BGB § 278 kohaldub olukorras, kus ülesande andja kasutab toimingute tegijat oma kohustuse täitmisel. VÕS § 1054 lg 3 oma kohustuse täitmisel teise isiku kasutamist ei reguleeri.

Alternatiivselt on Saksa kohtud hinnanud tööandja süüd nn organisatsioonilise süüna (*Organisationsverschulden*) BGB § 823 lg 1 alusel.⁵¹ BGB § 823 lg 1 näeb ette, et kui isik, kes kahjustab tahtlikult või hooletuse tõttu õigusvastaselt teise isiku elu, keha, tervist, vabadust, omandit või muud õigust, peab hüvitama talle sellest tekkinud kahju. Sellisel juhul vastutab ülesande andja, kui ta on toimingute tegija valinud hooletult ega ei ole suutnud kontrollida toimingute tegija tegevust.⁵² Saksa kohtud ja õiguskirjandus on üritanud BGB §-le 831 leida alternatiivseid aluseid seetõttu, et ülesande andjal on BGB § 831 järgi väga lihtne vabaneda vastutusest toimingute tegija eest, kui ülesande andja tõendab, et ta järgis hoolsuskohustust.⁵³ Karin Sein on leidnud, et Eesti õiguses on deliktiõigus piisavalt „kannatanusõbralik“. Esiteks eeldatakse VÕS § 1050 lg 1 kohaselt kahju tekitaja süüd ja teiseks on VÕS § 1054 järgne vastutus oluliselt rangem kui BGB § 831 järgi. Seevastu väga paljudes riikides peab süü

⁴⁷ Volens, U. Usaldusvastutus kui iseseisev vastutussüsteem ja selle avaldumisvormid. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2011, lk 43.

⁴⁸ von Bar, C. The Common European Law of Torts. Volume 1. New York: Oxford University Press, 1998, lk 205.

⁴⁹ Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 36-37.

⁵⁰ Spindler, G., Rieckers, O. *Tort Law in Germany*. Third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 79.

⁵¹ Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 36-37.

⁵² Markesinis, B. S.; Bell, J.; Janssen, A. *Markesinis's German Law of Torts: a comparative treatise*. Fifth Edition. Oxford: Hart Publishing 2019, lk 121.

⁵³ Lovetinsky, V. Liability for Agents in Czech Tort Law: A Step in the Right Direction. *Common Law Review*, Volume 14, 2017, lk 34.

olemasolu tõendama kannatanu.⁵⁴ Niisiis saab järeldada, et Saksa õigus on VÕS § 1054 lg-st 3 nii BGB § 831 sõnastuselt kui ka õiguspraktika kohaselt erinev.

Sarnaselt Eestiga, on Prantsuse õiguse järgi ülesande andja vastutuse eelduseks toimingute tegija delikti eest, et toimingute tegija oleks vastutav oma delikti eest ja ülesande andja ise ei pea olema süüdi.⁵⁵ Teise isiku eest vastust Prantsusmaal reguleerib Prantsuse tsiviilkoodeksi (*Code civil*) artikkel 1242 (5).⁵⁶ Enne 02.10.2016 oli vastava artikli number 1384 (5).⁵⁷ Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1242 (5) sätestab, et ülesande andjad ja tööandjad vastutavad kahju eest, mille on tekitanud nende toimingute tegijad või töötajad tööülesannete raames, milleks neid tööle võeti.⁵⁸ Prantsuse õiguses kohaldatakse teise isiku eest vastutust ka sugulaste ja juhututtavate eest vastutamisel. Nii võib üks abikaasa teise abikaasa delikti eest vastutada. Samuti võivad sõbrad üksteise delikti eest vastutada. Prantsuse Kassatsioonikohus on otsustanud, et esmaabipunktis töötav meditsiiniõde vastutab olukorras, kus ta palus vabatahtlikul enda autoga sõita, kuigi meditsiiniõde teadis, et vabatahtlikul lube ei ole. Kohus leidis, et meditsiiniõde andis vabatahtlikule juhiseid, kuidas ülesannet täita ning see ei ole oluline, et vabatahtlik selle eest raha ei saanud ja tegemist oli ühekordse käsundiga. Meditsiinitöötaja vastutas vabatahtliku eest, kuna meditsiinitöötajal oli õigus anda vabatahtlikule korraldusi.⁵⁹

Saksa õiguse kohaselt oluline, et toimingute tegija saaks tasu ülesande täitmise eest. Oluline on, et toimingute tegija käitumise ülesande andja huvides ja ülesande andja juhiste järgi. Selleks, et hinnata, kas tegemist on BGB § 831 mõttes ülesande andja ja toimingute tegijaga, peab ülesande andja andma toimingute tegijale juhised ja tema üle kontrolli omama. Saksamaa Ülemkohtu seisukoha⁶⁰ järgi on tegemist toimingute tegijaga BGB § 831 tähenduses, kui toimingute tegija täidab ülesannet, mille täitmine on ülesande andja mõjusfääris. Seda tingimusel, et ülesande

⁵⁴ Sein, K. Ettenähtavus ja rikutud kohustuse eesmärk kui lepingulise kahjuhüvitise piiramise alused. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2007, lk 163.

⁵⁵ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. *Juridica*, 2006/9, lk 618.

⁵⁶ Le Code Civil. Arvutivõrgus: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000032021488/#LEGISCTA000032021488 (13.03.2024).

⁵⁷ Le Code Civil. Arvutivõrgus: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000006438840/2002-03-05/> (26.02.2024).

⁵⁸ Le Code Civil. Arvutivõrgus: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000032021488/#LEGISCTA000032021488 (13.03.2024).

⁵⁹ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 106-107.

⁶⁰ BGH, VersR (1998), 862 et seq.; BGH, NWJ (1956), 1715 et seq.; Schiemann, in: Erman, BGB, s. 831 No. 6. 12th edn (2008).

andja ja toimingu tegija vahel on teatavat liiki sõltuvus. Toimingu tegija peab tegutsema ülesande andja huvides ja peab järgima ülesande andja juhiseid, et kohalduks BGB § 831.⁶¹

Kokkuvõttes võib järeldada, et VÕS § 1054 lg 3 puhul on tegemist eraldiseisva nõude alusega.

1.2. Ülesande andja süüta vastutus

Õiguskirjanduses on leitud, et ülesande andja vastutuse eeldus on toimingu tegija vastutus deliktilise üldvastutuse sätete alusel. Toimingu tegija peab olema käitunud õigusvastaselt ja süüliselt. Ülesande andja ise ei pea olema süüdi.⁶²

Süü on deliktiõigusliku vastutuse üks peamine eeldus. VÕS §-st 1054 ei tulene *expressis verbis* kas tegemist on süülise või mittesüülise vastutusega. Ei ole selge, millisel juhul on vaja toimingu tegija delikti eest vastutuse korral tõendada toimingu tegija süüd, ülesande andja süüd või mõlema isiku süüd. Lisaks tekib küsimus, kellel lasub toimingu tegija süü tõendamiskoormis.

Enamike riikide õigussüsteemides on toimingu tegija eest vastutuse puhul tegemist ülesande andja süüta vastutusega, st ülesande andja ei pea olema süüdi.⁶³ Ülesande andja vastutusest vabanemiseks võivad olla ette nähtud vastutust välistavad asjaolud.⁶⁴ Saksa õiguses on ülesande andja vastutus seotud ainult tema enda eeldatava süüga.⁶⁵ Ülesande andja ei vastuta, kui kahju oleks tekkinud ka hoolika toimingu tegija valimise ja järelevalve korral. Sellisel juhul ei teki ülesande andja süü ja tekkinud kahju vahel põhjuslikku seost. Vastutusest vabanemiseks piisab kui ülesande andja on kehvasti valitud toimingu tegija üle teostanud korrektselt järelevalvet.⁶⁶

⁶¹ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 73.

⁶² Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

⁶³ Koenig, C. The Rise of Corporate Cross-Entity Liability: Which Doctrine for What Purpose? SSRN, 2023, lk 16-17.

⁶⁴ Busnelli, F.D. *et al.* Liability for Others. Principles of European Tort Law. Vienna, Springer 2005, lk 112.

⁶⁵ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. Juridica, 2006/9, lk 617-618.

⁶⁶ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. Juridica, 2006/9, lk 617-618.

VÕS § 1054 lg 3 allikaks on BGB § 831.⁶⁷ BGB § 831 lg 1 sätestab: „isik, kes annab teisele isikule mingi ülesande, on kohustatud hüvitama kahju, mille teine isik ülesande täitmisel kolmandale isikule õigusvastaselt tekitas. Hüvitamiskohustus ei teki, kui ülesande andja ülesannet täitva isiku valimisel ja, kuivõrd ta peab muretsema seadeldised või aparaadid või juhendama ülesande täitmist, näitas selle üles vajalikku hoolsust või kui kahjud oleks tekkinud ka sellise hoolsuse järgimisel.“ Lg 2 sätestab: „samasugune vastutus kehtib isiku suhtes, kes võtab ülesande andjalt lepingu alusel üle lg 1 lauses 2 nimetatud toimingute eest hoolitsemise.“⁶⁸ Sarnaselt on vastutus toimingu tegija delikti eest sätestatud ka Hispaanias ja Šveitsis.⁶⁹

Saksa õiguses on ülesande andja vastutus seotud ainult tema enda eeldatava süüga ning ülesande andja vastutus toimingu tegija eest ei ole seotud toimingu tegija süüga. Seega ei ole ülesande andja vastutuse eelduseks toimingu tegija süü. Selleks, et ülesande andja vastutaks, peab olema tõendatud ainult toimingu tegija objektiivne teokoosseis ja teo õigusvastasus. Järelikult võib ülesande andja vastutada ka deliktivõimetu toimingu tegija teo eest.⁷⁰ Selliselt on tagatud, et ülesande andja teeks efektiivsemat kontrolli toimingu tegija valikul ja hiljem teostaks efektiivset järelevalvet.

Vastutusest vabanemiseks peab ülesande andja tõendama, et ta ei ole asjassepuutuvat hoolsuskohustust rikkunud. Sellisel juhul on süü tõendamiskoormis kannatanu kasuks ümber pööratud. Juhul, kui ülesande andja rikkus hoolsuskohustust toimingu tegija valimisel ja järelevalvel, kuid ülesande andja tõendab ära, et kahju oleks tekkinud ka hoolika toimingu tegija valimise ja järelevalve korral, ei vastuta ülesande andja kahju eest (BGB § 831 lg 1 teine lause). Kui kahju oleks tekkinud ka hoolika toimingu tegija valimise ja järelevalve korral, ei saa ülesande andja vastutada, kuna ülesande andja süü ja tekkinud kahju vahel ei teki põhjuslikku seost. Vastutusest vabanemiseks piisab kui ülesande andja on kehvasti valitud toimingu tegija üle teostanud korrektselt järelevalvet. Seega piisab sellisel juhul nõuetele vastavast järelevalvest.⁷¹

⁶⁷ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

⁶⁸ Saksa tsiviilseadustik. Justiitsministeerium. Tallinn: Juura 2001.

⁶⁹ Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 33.

⁷⁰ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. *Juridica*, 2006/9, lk 617-618.

⁷¹ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. *Juridica*, 2006/9, lk 617-618.

BGB § 831 on saanud palju kriitikat. Sätestatust on üritatud mööda minna nii kohtute kui ka õigusteadlaste kirjutatu abil.⁷² Süü presumptsiooni on peetud liiga leebeks vastutuseks ja pooldatud on rangemaid vastutuse vorme. Kohtud on eelkõige üritanud muuta ülesande andja süü presumptsiooni ümberlükkamist üha keerulisemaks, suurendades seeläbi ülesande andjale pandud kohustusi. Lisaks on näiteks töötajate eest vastutamisel kohtud kohaldanud lepinguõiguse sätteid, mille alusel on tööandja vastutus süüst sõltumatu. Alternatiivselt on kohtud hinnanud tööandja süüd nn organisatsioonilise süüna. Selliselt on üritatud Saksa õiguses süü presumptsiooni põhimõtte asemel rakendada rangemaid vastutuse vorme.⁷³ Kohtud ja õigusteadus on seeläbi Saksa õiguses kehtestanud teatud juhtudel teise isiku eest vastutusel *respondeat superior* põhimõtte.⁷⁴ Ülesande andja vastutab sellisel juhul oma süüst sõltumata.

Enamikes riikides ei ole toimingute tegija eest vastutus seotud ülesande andja vastutusega. Saksa õiguses on BGB § 831 alusel vastutuseks vajalik toimingute tegija süü, mitte aga ülesande andja süü. Saksa õiguses on selline lähenemine saanud palju kriitikat ja seda on üritatud ümberkujundada õiguskirjanduse ja kohtupraktikas. Oluline on, et VÕS § 1054 lg 3 alusel vastutusel oleks üks eeldustest süü olemasolu, kas ülesande andja süü või toimingute tegija süü. Kui ülesande andja vastutuse eeldusena ei ole vaja ei ülesande andja ega toimingute tegija süüd, jõuame sisuliselt riskivastutusele. Riskivastutuse sisu ja eeldused on aga VÕS § 1054 lg 3 vastutusest erinevad. Autor küll mõnab, et teatud olukordades võivad ülesande andjad vastutada toimingute tegija eest ka riskivastutuse alusel, aga see ei tähenda, et igal juhul kohalduks riskivastutus regulatsioon (vt täpsemalt käesoleva magistritöö ptk 3.2). Eesti õiguses leitud valdavalt, et VÕS § 1054 lg 3 puhul on tegemist ülesande andja süüst sõltumatu vastutusega. Järelikult vastutab ülesande andja toimingute tegija delikti eest ülesande andja enda süüst sõltumata.

⁷² Zimmermann, R. *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Oxford: Oxford University Press 1996, lk 1125-1126.

⁷³ Giliker, P. *Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective*. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 36-37.

⁷⁴ von Bar, C. *The Common European Law of Torts. Volume 1*. New York: Oxford University Press, 1998, lk 202-207.

1.3. Juriidilise isiku vastutus teise juriidilise isiku delikti eest VÕS § 1054 lg 3 alusel

VÕS § 1054 kohaldamisel ei ole oluline, kas ülesande andja on füüsiline või juriidiline isik või avaliku võimu kandja eraõiguslikes suhetes. Samuti ei ole oluline, kas toimingu tegija on füüsiline või juriidiline isik.⁷⁵

Eesti kohtupraktikas on magistritöö kirjutamise seisuga kõige värskem lahend 5. aprillist 2023, kus Aktsiaselts NARVA AUTO (kannatanu) esitas hagi Narva linna (ülesande andja) ja AS-i YIT Eesti (toimingu tegija) vastu. Toimingu tegija suhtes oli kannatanul juba hagi rahuldav kohtulahend jõustunud, kuid see ei mõjutanud ülesande andja vastutust VÕS § 1054 lg 3 alusel. Ülesande andja lasi ehitada oma kinnisasjale 279 m pikkuse tänava, mis piirnes vahetult kannatanule kuuluva kinnisasjaga. Ülesande andja ei teavitanud kannatanut projekti koostamisest ega ehitustööde alustamisest. Ehitustöid tegi toimingu tegija ülesande andjaga sõlmitud töövõtulepingu alusel (töid teostas peatöövõtjana Lemminkäinen Eesti AS, hilisema ärinimega YIT Infra Eesti AS, mis ühines 25. jaanuaril 2019 toimingu tegijaga).⁷⁶

Ehitustööde käigus varises kokku umbes 30 m pikkune osa raudbetoonpaneelidest piirdeaia osa kannatanu kinnisasjal. Piirdeaed eraldas kannatanu kinnisasja ülesande andja kinnisasjast. Kannatanu nõudis hakis, et ülesande andja ja toimingu tegija hüvitaksid kahju, mille tekitasid ülesande andjale kuuluval kinnisasjal toimingu tegija tehtud ehitustööd, mille hulka kuulunud kaevetööde käigus kahjustati kannatanu kinnisasjal paiknevat raudbetoonpaneelidest piirdeaeda. Toimingu tegija paigaldas seejärel varisenud piirdeaia osa asemele ajutise piirdeaia. Kannatanule tekkis ülesande andja ja toimingu tegija tegevuse tõttu varaline kahju (VÕS § 127, § 128 lg-d 2 ja 3), mis seisnes piirdeaia taastamise kuludes.⁷⁷

Nii ülesande andja kui ka toimingu tegija keeldusid piirdeaia osa taastamisest ja taastamise kulude hüvitamisest. Kannatanu arvates olid ülesande andja kui naaberkinnisasja omanik ja toimingu tegija kui kutsetegevuse raames tegutsev ehitusettevõtja süüdi hagejale õigusvastases kahju tekitamises (VÕS §-d 1043, 1045 ja 1050). Ülesande andja rikkus tööde projekteerimisel ja ehitustööde tellimisel ehitusseadustiku (EhS) sätteid (sh EhS §-d 5, 7, 10 ja § 31 lg 3) ning üldist hoolsuskohustust. Toimingu tegija rikkus tööde tegemisel ehitusprojekti tingimusi ning

⁷⁵ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

⁷⁶ RKTko 2-20-1836, p 1.

⁷⁷ RKTko 2-20-1836, p 1.

ohutu ehitamise nõudeid. Kannatanu leidis, et ülesande andja tööde ülesande andjana vastutab toimingu tegija õigusvastase tegevusega hagejale tekitatud kahju eest VÕS § 1054 lg 3 ja TsÜS § 132 lg 2 alusel.⁷⁸

Riigikohus selgitas, et süül põhineva deliktilise vastutuse korral võib tee remondi tellinud isik vastutada kas enda õigusvastase ja süülise teo eest või VÕS § 1054 järgi selle isiku õigusvastase ja süülise teo eest, keda ta kasutas kas oma majandus- või kutsetegevuses pidevalt või ühekordse lepingu alusel. Seega pidi ringkonnakohus VÕS § 1054 lg 3 kohaldamiseks kõigepealt tuvastama, et toimingu tegija vastutab kannatanule kahju tekitamise eest VÕS § 1043 jj alusel ning seejärel kontrollima ülesande andja vastutuse täiendavate eelduste esinemist VÕS § 1054 lg 3 järgi, sh seda, et Narva linnal kui ülesande andjal oli tema ja AS-i YIT Eesti kui toimingu tegija vahelises suhtes kontroll toimingu tegija käitumise üle.⁷⁹ Seega saab ka juriidiline isik vastutada teise juriidilise isiku eest VÕS § 1054 lg 3 alusel.

Oluline on siinkohal piiritleda vastutust VÕS § 1054 lg-test 1 ja 2, kuivõrd juriidilise isiku tegevused võivad tihti langeda VÕS § 1054 lg 1 kohaldamisalasse, st ülesande andja kasutab toimingu tegijat pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses. Samuti ka VÕS § 1054 lg 2 puhul, kus ülesande andja kasutab teist isikut oma kohustuste täitmisel. Eelmises lõigus nimetatud lahendis on asjakohane just VÕS § 1054 lg 3, kuna teede rajamine ei ole linna kohustus ning linn ei kasutanud ehitusfirmat pidevalt oma majandus- ja kutsetegevuses.

Juriidilise isiku vastutus teise juriidilise isiku delikti eest tagab paremini kanntanule kahju hüvitamise. Samuti suurendab see üldist sotsiaalset heaolu. Saksa õiguses on pigem harva õnnestunud võtta ühte äriühingut teise äriühingu delikti eest vastutusele BGB § 831 alusel. Saksamaa Föderaalkohus (BGH) leidis 2012. aasta otsuses⁸⁰, et äriühingutel puudub üldiselt BGB § 831 alusel nõutav sõltuvus ülesande andjast ja kohustus järgida juhiseid. Oluline ei ole ka see, kui tegemist on kontserniga, mille siseselt ülesande andja täidab toimingu tegija jaoks teatavat ülesannet. Eelnimetatud kaasuses oli tegemist kontsernis samal tasemel olevate äriühingutega, seega ei olnud ilmne, kas ülesande andjal oli kontroll toimingu tegija üle.⁸¹ BGH

⁷⁸ RKTko 2-20-1836, p 1.

⁷⁹ RKTko 2-20-1836, p 13.

⁸⁰ BGH 6 November 2012 – VI ZR 174/11.

⁸¹ Koenig, C. The Rise of Corporate Cross-Entity Liability: Which Doctrine for What Purpose? SSRN, 2023, lk 13-14.

asus 2011. aastal seisukohale⁸², et ühe äriühingu vastutuseks teise eest, peab toimingu tegija olema integreeritud ülesande andja ühingusse ja alluma ülesande andja juhistele. Prantsuse tsiviilkoodeksi artikli 1242 alla lähevad pigem ainult füüsilised isikud.⁸³

Juriidilise isiku vastutust teise juriidilise isiku delikti eest on keeruline hinnata olukorras, kus toimingu tegija on sõltumatu toimingu tegija ehk iseseisev. Tavaliselt ei ole ülesande andjatel võimalik sõltumatute toimingute tegijate üle kontrolli omada, seda ka juhul, kui ülesande andja on toimingu tegijaga seotud väljakujunenud pikaajalise lepingulise suhtega. Lisaks on enamikes õigussüsteemides teise isiku eest vastutuse puhul tegemist ülesande andja süüta vastutusega, st ülesande andja ei pea olema süüdi.⁸⁴

Süüta vastutus soodustab käituma hoolsamalt ja samuti valima käitumise ulatust selles mõttes, et kui näiteks tegemist on auto juhtimisega, siis juht on motiveeritud sõitma hoolsamalt ja võimalusel ka vähem. Seda seetõttu, et võib juhtuda õnnetusi, mida ei ole võimalik vältida isegi hoolsalt autot juhtides. Ainus võimalus õnnetuse eest vastutuse riski vähendada on sõita harvemini ja sellega õnnetuse toimumise riski vähendada.⁸⁵ Auto juhtimise näite puhul saab õnnetuste toimumise riski vähendada näiteks suurlinnades mittesõitmisega, parkides auto linna äärde ja edasi liigeldes ühistranspordiga. Toimingu tegija eest vastutusel võiks seega olla oluline kontroll. Kontroll tähendab mh ka konkreetsete juhiste andmist. Kui ülesande andja soovib vähendada riski, et ta vastutab toimingu tegija eest, siis teostab ülesande andja jooksvalt kontrolli toimingu tegija üle ning on ka hoolas juba toimingu tegija valimisel. Just sellised kriteeriumid näeb ette BGB § 831.

Autori arvates kohaldub VÕS § 1054 lg 3 ka sõltumatutele toimingute tegijatele juhul, kui ülesande andjal on sõltumatust toimingute tegijast toimingute tegija üle kontroll. Sõltumatud toimingute tegijad on isikud, kes on otsustamisel iseseisvad, st nad ei allu töö tegemisel kellelegi alluvussuhte mõttes. Seega ei kuulu sõltumatute toimingute tegijate hulka töötajad, sest nad on seotud oma tööandja juhistega. Sõltumatu toimingute tegija on näiteks FIE või OÜ. Sõltumatu

⁸² BGH 25 April 2012 – I ZR 105/10.

⁸³ Koenig, C. The Rise of Corporate Cross-Entity Liability: Which Doctrine for What Purpose? SSRN, 2023, lk 14-15.

⁸⁴ Koenig, C. The Rise of Corporate Cross-Entity Liability: Which Doctrine for What Purpose? SSRN, 2023, lk 16-17.

⁸⁵ Koenig, C. The Rise of Corporate Cross-Entity Liability: Which Doctrine for What Purpose? SSRN, 2023, lk 16-17.

toimingu tegija võib ka olla iseseisev eraisik. Lisaks võlaõigusseaduse kommentaarides leitule, et VÕS § 1054 lg 3 kohaldamisalasse kuuluvad ka sõltumatud toimingu tegijad, kui kahju tekitati töö või teenuse ülesande andja spetsiifilise juhise tagajärjel⁸⁶, võiks olla oluline ka jooksvalt toimingu tegija üle kontrolli teostamine ja juba eos taustakontrolli tegemine potentsiaalsele toimingu tegijale, et vältida tulevikus kahju tekkimise riski.

Järelikult on Eesti õiguses, sarnaselt Saksa õigusega, leitud kohtupraktikas, et teise isiku delikti eest vastutus kohaldub ka juriidilistele isikutele. Seevastu Prantsuse õigus seda lähenemist ei poolda. Autori hinnangul on mõistlik laiendada VÕS § 1054 lg 3 vastutust ka juriidilistele isikutele, kuna selliselt on paremini kaitstud kannatu huvid. Käesoleva alapeatüki alguses toodud kaasus näitlikustab hästi, kuidas VÕS § 1054 lg 3 kohaldamine juriidiliste isikute vastutusel tagab paremini kannatanule kahjude korvamise või vähemalt annab võimaluse esitada nii ülesande andja kui ka toimingu tegija vastu hagi.

1.4. Toimingu tegija ja ülesande andja solidaarvastutus

VÕS § 137 lg-d 1 ja 2 sätestavad, et kui mitu isikut vastutavad samal alusel või erinevatel alustel kolmanda isiku suhtes viimasele tekitatud sama kahju eest, vastutavad nad hüvitise maksmise eest solidaarselt. Solidaarvastutus nende omavahelises suhtes jaguneb arvestades eelkõige kohustuse rikkumise raskust või muu käitumise õigusvastasuse laadi, samuti iga isiku vastutuse riisiko astet. Kannatanul on õigus nõuda kogu kahju hüvitamist kõigilt kahju tekitamise eest vastutavatel solidaarvõlgnikelt, sõltumata kahju tekitajate vastutuse osakaalust omavahelises suhtes VÕS § 137 lg 2 järgi.⁸⁷

VÕS § 1054 ei reguleeri ega välista toimingu tegija enda deliktilist solidaarset vastutust kannatanu ees.⁸⁸ Ülesande andja vastutus toimingu tegija eest ei tähenda, et toimingu tegija ise isiklikult ei vastutaks. Ülesande andja vastutus toimingu tegija kui teise isiku tekitatud kahju eest täiendab kannatanu võimalusi kahju nõuda. Kannatanu saab valida, kelle vastu ta nõude esitab. Ülesande andja ja toimingu tegija on koos solidaarselt vastutavad. Ülesande andja, kes ise ei ole kahju tekitanud, saab selliselt nõuda toimingu tegijalt solidaarvastutuse alusel hüvitist, mis ülesande andja toimingu tegija teo tõttu kannatanule maksis. Samuti saab kannatanu valida

⁸⁶ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.2.3. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

⁸⁷ RKKKo 1-17-6824, p 18; RKTko 3-2-1-116-16, p 44.

⁸⁸ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

Saksa ja Prantsuse õiguse kohaselt, kelle vastu ta oma nõude esitab. Kui kannatanu soovib ülesande andjat hageda, ei ole tal kohustust hageda ka toimingu tegijat.⁸⁹ Tuleb arvestada, et Eesti õiguse kohaselt on ülesande andja vastutuse eeldus toimingu tegija õigusvastane ja süüline tegu. Seega tuleb ülesande andja vastutuseks niikuinii hinnata toimingu tegija vastutuse eelduseid.

Süü vormi eristamine on oluline solidaarvastutuse ulatuse hindamisel VÕS § 137 lg 2 tähenduses. Samuti võib toimingu tegija süü ja selle vorm olla oluline kahjuhüvitise vähendamisel VÕS § 140 lg 1 kohaselt. VÕS §-des 1056 ja 1057 reguleeritud riskivastutus ei sõltu küll süüst, kuid solidaarvastutuse korral mängib süü ja selle raskus siiski rolli hüvitiskohustuse jagamisel teiste solidaarvõlgnikega.⁹⁰

Kahju hüvitise ulatuse kindlaksmääramisel tuleb hinnata, missugusel määral saab toimingu tegija käitumist (tegu või tegevusetust) pidada hooletuks. Tallinna Ringkonnakohtus oli vaidlus seoses liiklusavariiga, kus toimingu tegijaks oli teetööde tegija ja ülesande andjaks AS Narva Vesi. Liiklusavarii toimus seoses teetööde käigus ühesuunalise tee kahe-suunaliseks muutmise-ga. Toimingu tegija ei paigutanud liikluskorraldusvahendeid vastavalt majandus- ja kommunikatsiooniministri 16. aprilli 2003 määruse nr 69 „Liikluskorralduse nõuded teetöödel“ ning seetõttu toimus teelõigul avarii. Tallinna Ringkonnakohus leidis, et antud juhul ei saanud väita, et kaitsekohustusi ei järgitud mingilgi määral. Sellega oleks olnud tegu juhul, kui kaevetööde tähistamiseks ei oleks olnud paigaldatud üldse mitte mingeid hoiatavaid liikluskorraldusvahendeid. Kuivõrd parempoolses sõidureas olid liiklusmärgid olemas, siis parempoolsel sõidurajal liiklejatele olid need piisavad. Vasakpoolsel sõidurajal liiklejatele oleks tulnud ka sinna poole liiklusmärgid paigaldada. Seega oleks tulnud tähistada ka ajutiselt kahe-suunaliseks muudetud teelõigu taas ühesuunaliseks muutumine, s.o ümbersuunatud liikluse tagasisuunamine oma sõiduteepoolele. Lisaks pargiti tee äärde politseisõiduk ja politsei poolt peatatud sõiduauto nii, et need varjasid ära liiklusmärgid.⁹¹

Samuti on Saksa õiguse kohaselt ülesande andja ja toimingu tegija solidaarselt vastutavad kannatanu ees, kui nii ülesande andja ja toimingu tegija vastutavad kahju eest. Ülesande andja ja toimingu tegija omavahelises suhtes vastutab täies ulatuses ainult toimingu tegija

⁸⁹ von Bar, C. The Common European Law of Torts. Volume 1. New York: Oxford University Press, 1998, lk 210.

⁹⁰ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1050/3.2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

⁹¹ TlnRnKo 2-09-70997, p-d 20.5 – 20.7.

BGB § 840 lg 2⁹² alusel. Töösuhetes peab toimingu tegija täies ulatuses kulud kandma ainult juhul, kui ta tekitas kahju tahtlikult. Muudel juhtudel tuleb ülesande andja ja toimingu tegija vahelises suhtes kahjud jaotada lähtuvalt asjaoludest ja süüvormist (BGB § 254⁹³).⁹⁴

BGB § 254 lg-s 1 on sätestatud, et kui kahju tekkimisele aitas kaasa kannatanu süü, sõltub hüvitise maksmise kohustus ja makstava hüvitise suurus asjaoludest, eelkõige sellest, mil määral oli kahju valdavalt põhjustatud ühe või teise poole poolt. BGB § 254 lg 2 alusel kohaldatakse seda ka siis, kui kannatanu süü piirdub sellega, et ta ei juhtunud kohustatud isiku tähelepanu ebatavaliselt suure kahju ohule, millest kohustatud isik ei teadnud ega pidanud teadma, või kui ta ei suutnud kahju ära hoida või vähendada.

Saksa kohus on leidnud, et solidaarvastutus ei tohi viia selleni, et töötajad oleksid vastutavad oma tööandjate süülise käitumise eest. Töötajate kaitsmine vastutuse eest ei tohiks laieneda tööandjate kaitsmiseni selliselt, et tööandjad ka ei vastuta kahju eest.⁹⁵

Eesti õiguses on kannatanu huvid piisavalt kaitstud solidaarvastutuse regulatsiooniga. Selliselt on kannatanul kindlus, et ta saab oma kahjud hüvitatud, sõltumata sellest kui suures osas solidaarõlgnikud omavahelises suhtes vastutavad.

1.5. Kahju hüvitise ulatuse kindlaksmääramine

Ülesande andja üheks vastutuse eelduseks on toimingu tegija kui kolmandale isikule kahju õigusvastase tekitaja vastutus deliktilise üldvastutuse sätete alusel, st toimingu tegija peab olema käitunud õigusvastaselt ja süüliselt. Ülesande andja ise ei pea olema süüdi.⁹⁶ VÕS § 1054

⁹² „Ist neben demjenigen, welcher nach den §§ 831, 832 zum Ersatz des von einem anderen verursachten Schadens verpflichtet ist, auch der andere für den Schaden verantwortlich, so ist in ihrem Verhältnis zueinander der andere allein, im Falle des § 829 der Aufsichtspflichtige allein verpflichtet.“

⁹³ „(1) Hat bei der Entstehung des Schadens ein Verschulden des Beschädigten mitgewirkt, so hängt die Verpflichtung zum Ersatz sowie der Umfang des zu leistenden Ersatzes von den Umständen, insbesondere davon ab, inwieweit der Schaden vorwiegend von dem einen oder dem anderen Teil verursacht worden ist.

(2) Dies gilt auch dann, wenn sich das Verschulden des Beschädigten darauf beschränkt, dass er unterlassen hat, den Schuldner auf die Gefahr eines ungewöhnlich hohen Schadens aufmerksam zu machen, die der Schuldner weder kannte noch kennen musste, oder dass er unterlassen hat, den Schaden abzuwenden oder zu mindern. Die Vorschrift des § 278 findet entsprechende Anwendung.“

⁹⁴ Magnus, U. Bürgerliches Gesetzbuch. Article-by-Article Commentary. Volume I: Book 1-3. München: Verlag C.H.Beck oHG 2020, § 831, lk 1640.

⁹⁵ von Bar, C. The Common European Law of Torts. Volume 1. New York: Oxford University Press, 1998, lk 210-211.

⁹⁶ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

kohaldamise eelduseks on põhjuslik seos toimingu tegija tegevuse ja tekkinud kahju vahel VÕS § 127 lg 4 järgi.⁹⁷ Deliktilise üldvastutuse eeldused on seega objektiivne teokoosseis (tegu, kahjulik tagajärg ehk kahju ning teo ja tagajärje vaheline põhjuslik seos), õigusvastasus ja süü.⁹⁸ VÕS § 1054 lg 3 annab ülesande andjale vastutuse täiendavaks eelduseks ülesande andja kontrolli toimingu tegija tegevuse üle.⁹⁹

Pärast deliktiõigusliku vastutuse eelduste kontrollimist tuleb pöörata tähelepanu kahjuhüvitise ulatusele. Võib esineda olukord, kus kahju tekitajalt kahju täies ulatuses väljamõistmine ei pruugi olla õiglane. Kahju hüvitise ulatuse võib olla ebaõiglane olukorras, kus kahju tekkimise või suurenemise tingisid teatud määral kannatanust endast tulenevad asjaolud. Seetõttu on enamiku riikide deliktiõiguses kehtestatud regulatsioon, mille kohaselt on võimalik hüvitise ulatust vähendada või selle väljamõistmisest keelduda, kui on tõendatud kannatanu süü kahju tekkimises.¹⁰⁰ Kahjusid vähendatakse kahjustatud isikust tulenevate asjaolude tõttu VÕS § 139 lg 1 alusel. VÕS § 139 lg 1 kohaselt vähendatakse juhul, kui kahju osaliselt tekkis kahjustatud isikust tulenevatel asjaoludel või ohu tagajärjel, mille eest kahjustatud isik vastutab, kahjuhüvitist ulatuses, milles need asjaolud või oht soodustasid kahju tekkimist.¹⁰¹

Tallinna Ringkonnakohtu menetluses oli kaasus, kus toimus liiklusavarii. Liiklusavarii toimus seoses teetööde käigus ühesuunalise tee kahesuunaliseks muutmise. Kaasuse asjaolude kohaselt teostati teelõigu remonttöid (teetöid). Ülesande andjaks AS Narva Vesi ja toimingute tegijaks isik, kes oli teetööde teostamisel vastutavaks isikuks määratud ja kelle tööülesannete hulka kuulus kaevetööde taotluse kooskõlastamine kohaliku omavalitsusega. Töö sisuks oli teelõigu remonttööd, sh kaevetööd. Vasakpoolses sõidureas, mis oli ajutiselt muudetud vastassuunavööndiks, puudusid mistahes tähised. Kannatanuks oli liiklusõnnetuses oma sõiduautoga osalenud isik, kelle sõiduautole tekkis otsene varaline kahju.¹⁰²

Tallinna Ringkonnakohtus leidis, et kannatanu vastutab ka ise oma sõidukiga kui suurema ohu allikaga liikluses osalemisega kaasneva üldise liiklusrisi eest. Liiklusõnnetusse sattumine ei olnud kannatanu jaoks vältimatu sündmus, kuna tal oli võimalik tema juhitud sõidukit valitseda.

⁹⁷ RKTko 3-2-1-53-06, p 15.

⁹⁸ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1043/3.2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

⁹⁹ RKTko 2-20-1836, p 13.

¹⁰⁰ Lahe, J. Kannatanu süü kahju tekkimisel kahjuhüvitise vähendamise alusena. *Juridica*, 2003/2, lk 83.

¹⁰¹ TlnRnKo 2-09-70997, p 20.6.

¹⁰² TlnRnKo 2-09-70997, p-d 20.5 – 20.7.

Kannatanu oleks pidanud märkama politseisõiduki sisselülitatud ohutuled ja need oleks pidanud kutsuma kannatanud üles suuremale ettevaatusele. Samuti oli tee sündmuskohal piisavalt lai selleks, et võimalik olnuks isegi teeservas peatatud sõidukite puhul vastu tulnud autoga kokkupõrkest hoiduda. Ringkonnakohus leidis, et ülesande andja tegevusetus põhjustas kannatanu kahju tekkimise 50% ulatuses ning ülejäänud 50% ulatuses vastutab tekkinud kahju eest kannatanu ise.¹⁰³

Seega vähendatakse kahjuhüvitist juhul, kui kahju osaliselt tekkis kannatanust tulenevatel asjaoludel või ohu tagajärjel, mille eest kannatanu vastutab. Kahjuhüvitist vähendatakse ulatuses, milles need asjaolud või oht soodustasid kahju tekkimist.

¹⁰³ TlnRnKo 2-09-70997, p-d 20.5 – 20.7.

2. ÜLESANDE ANDJA VASTUTUSE EELDUSED TOIMINGU TEGIJA DELIKTI EEST VÕS § 1054 LG 3 ALUSEL

2.1. Ülesande andmine

VÕS § 1054 reguleerib teist isikut oma asjade ajamiseks kasutava isiku deliktulist vastutust õigusvastaste tegude eest, mida tema huvides tegutsev isik on toime pannud seoses oma ülesannete täitmisega. Teise isiku asjade ajamist ülesande raames tuleb seejuures mõista laias tähenduses. See võib tähendada tegutsemist teenuse osutamise lepingust, sh töölepingust, või mistahes muust alusest tulenev teise isiku asjade ajamisega seotud tegevus.¹⁰⁴

VÕS § 1054 lg 3 kohaldub eelkõige juhul, kui täidetakse ühekordset käsundit või töövõtulepingut, mille täitjat ei kasutata püsivalt oma majandus- või kutsetegevuses ja mis ei ole seotud ülesande andja kohustuse (nii lepingulise kui lepinguvälise) täitmisega. Ülesannet võidakse täita ka mõne tehingu- või lepinguvälise võlasuhte raames.¹⁰⁵ Seaduse sõnastuse järgi kohaldub VÕS § 1054 lg 3 ka juhul, kui lepingut sõlmitud ei ole. Piisab kui ülesande andja annab toimingut tegijale ülesande. Seega saab olla tegemist ülesande andmisega VÕS § 1054 tähenduses, kui on sõlmitud leping või toimub muu tehing.

Teise isiku asjade ajamine peab VÕS § 1054 mõttes olema toimunud lepingu või muu tehingu alusel, millest tulenevalt oli toimingut tegijal asjaajamise kohustus. Seega ei kohaldata VÕS § 1054 juhtudel, kus isik ajab teise isiku asju käsundita asjaajajana VÕS § 1018 või VÕS § 1024 mõttes.¹⁰⁶

Võlaõigusseaduse kommentaarides on leitud, et VÕS § 1054 kohaldamiseks peab ilmselt kehtima leping või muu tehing, mille alusel teenust osutatakse.¹⁰⁷ P. Schlechtriem on leidnud, et teise isiku eest vastutus peaks kaasnema ka siis, kui leping, mille alusel toimingut tehakse, on tühine. Oluline on vaid, et ülesande andja oleks toimingut tegijale andnud ülesande.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹⁰⁵ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.2.3. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹⁰⁶ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹⁰⁷ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹⁰⁸ Schlechtriem, P. Ekspertarvamused VÕS alusetu rikastumise ja õigusvastase kahju tekitamise osade kohta koos alusmaterjaliga, § 1195/d, 1996 ja 1999, lk 18. Arvutivõrgus: <https://dSPACE.ut.ee/items/a459594e-160d-42d0-9eb8-83cf44d80dd4> (25.04.2024).

Riigikohus on leidnud, et süül põhineva deliktilise vastutuse korral võib tee remondi tellinud isik vastutada kas enda õigusvastase ja süülise teo eest või VÕS § 1054 järgi selle isiku õigusvastase ja süülise teo eest, keda ta kasutas kas oma majandus- või kutsetegevuses pidevalt või ühekordse lepingu alusel. Seega on vaja VÕS § 1054 lg 3 kohaldamiseks kõigepealt tuvastada, et toimingu tegija vastutab kannatanule kahju tekitamise eest VÕS § 1043 jj alusel ning seejärel kontrollida ülesande andja vastutuse täiendavate eelduste esinemist VÕS § 1054 lg 3 järgi, sh kontrolli toimingu tegija käitumise üle.¹⁰⁹

Kohus on selgitanud olukorda, kus on tegemist professionaalse ülesande andjaga, kes on andnud toimingu tegijale üle ehitustööde tegemiseks nõutava ehitusprojekti. Kohus leidis, et ehitusprojekti andmisest ainuüksi ei piisa kontrolli omamiseks, vaid vajalik on, et ülesande andja oleks andnud konkreetset juhised tegevuse kohta, millega kahju tekitati. Lisaks ütles kohus, et ei piisa ka sellest, kui ülesande andja on kohustatud tagama ehitamise üle omanikujärelevalve ja on selle ka kohaselt taganud.¹¹⁰ Eelnimetatud kohtulahendi valguses jääb siiski selgusetuks millistel juhtudel vastutaks VÕS § 1054 lg 3 alusel ülesande andja, kel eriteadmised puuduvad. Kohtu tõlgenduste järgi on juba eriteadmistega ülesande andja vastutuse eeldused üsna kõrged. Sisuliselt peaks ülesande andja ütlema toimingu tegijale, et tee see viga, mille tulemusel tekiks kahju.

Saksa õiguse kohaselt ei kuulu sõltumatud toimingu tegijad üldiselt BGB § 831 kohaldamisalasse. Sõltumatud toimingu tegijad võivad minna BGB § 831 alla juhul, kui nad sõltuvad täielikult ülesande andja juhistest. Vaatamata sellele on iga üksikjuhtumi puhul keeruline hinnata, kas tegemist on sõltumatu toimingu tegijaga. Seda juba seetõttu, et BGB § 831 eeldab teatavat sõltuvussuhet ülesande andja ja toimingu tegija vahel ning toimingu tegija võib mõne ülesande puhul olla väga iseseisev. Saksa kohtud on leidnud erinevaid võimalusi, kuidas määrata kindlaks ülesande andja vastutus sõltumatu toimingu tegija põhjustatud kahju eest.¹¹¹

Eesti õiguses on ülesande andja vastutus toimingu tegija poolt tekitatud kahju eest oluliselt rangem kui BGB § 831 järgi, kuna VÕS § 1054 lg 2 alusel on hõlmatud ka sõltumatud

¹⁰⁹ RKTko 3-2-1-169-10, p 14; RKTko 2-20-1836, p 13.

¹¹⁰ RKTko 2-20-1836, p 13.

¹¹¹ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 79.

ettevõtjad, eeldusel, et ülesande andja kasutas neid oma kohustuse täitmisel ning kahju tekitati või kahju tekitamine sai võimalikuks seoses selle kohustuse täitmisega.¹¹² Samas on Saksa õiguses hakatud BGB § 831 kohaldama ka sõltumatute toimingute tegijate ja kauplejate puhul, sõltuvalt teenuse osutamise tingimustest ja sellest, kas ülesande andjal säilib õigus anda toimingute tegijale juhiseid.¹¹³

Vastutus võib tuleneda ka BGB §-st 823. BGB § 823 lg 1 näeb ette, et kui isik, kes kahjustab tahtlikult või hooletuse tõttu õigusvastaselt teise isiku elu, keha, tervist, vabadust, omandit või muud õigust, peab hüvitama talle sellest tekkinud kahju. Sellisel juhul vastutab ülesande andja, kui ta on toimingute tegija valinud hooletult ega ei ole suutnud kontrollida toimingute tegija tegevust.¹¹⁴ BGB § 823 kohaldamine on sarnane eesti õigusega, kus võib ülesande andja alternatiivselt vastutada omaenda õigusvastase käitumise eest VÕS § 1043 ja § 1045 järgi. Saksa kohtud on võimalusel kohaldanud ka lepinguõiguse sätteid olukorras, kus poolte vahel on sõlmitud lepingu, mis kaitseb kolmandat osapoolt ehk kannatanut. Selleks on sõlmitud rohkem kannatanut kaitsvaid lepinguid osapoolte vahel.¹¹⁵

BGB § 831 alusel ülesande andja ja toimingute tegija vahel olev sõltuvussuhe on teatavat laadi alluvussuhe. Praktikas on keeruline teha vahet toimingute tegija iseseisval otsusel ja ülesande andja antud juhiseid lähtuval otsusel. Eriti keeruline on hinnata toimingute tegija iseseisvust, kui tegemist on teatud valdkonna spetsialistiga, näiteks tervishoid või rahandus. Spetsialistidel on juba *de facto* diskretsioon ning neid võib harva pidada sõltuvaks alluvussuhte mõttes konkreetse ülesande raames.¹¹⁶

Eriti keeruliseks teeb alluvussuhte hindamise tänapäeval see, et aina rohkem teenuseid ostetakse lepingu alusel sisse kelleltki kolmandalt. Üldjuhul ei lähe Saksa õiguse kohaselt BGB § 831

¹¹² Sein, K. Ettenähtavus ja rikutud kohustuse eesmärk kui lepingulise kahjuhüvitise piiramise alused. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2007, lk 163.

¹¹³ Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 41-42.

¹¹⁴ Markesinis, B. S.; Bell, J.; Janssen, A. Markesinis's German Law of Torts: a comparative treatise. Fifth Edition. Oxford: Hart Publishing 2019, lk 121.

¹¹⁵ von Bar, C. *The Common European Law of Torts. Volume 1*. New York: Oxford University Press, 1998, lk 217; BGH 21 June 1994, VersR 1194 p-d 1202, 1203; BGH 24 June 1953, VersR 1953 p 358; BGH 23 Oct 1973, VersR 1974 p 243.

¹¹⁶ Spindler, G., Rieckers, O. *Tort Law in Germany*, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 74.

alla sõltumatud toimingu tegijad.¹¹⁷ Kuigi BGB § 831 on hakatud kohaldama ka sõltumatute toimingu tegijate ja kauplejate puhul, sõltuvalt teenuse osutamise tingimustest ja sellest, kas ülesande andjal säilib õigus anda toimingu tegijale juhiseid.¹¹⁸ Saksamaa Ülemkohus¹¹⁹ on pidanud vabakutselist, kes mh teeb tööd teistele ettevõtjatele, BGB § 831 alusel ülesande andjaks juhul, kui toimingu tegija on ülesande raames rangelt seotud ülesande andja juhistega ja ülesande andja võib igal ajal piirata ülesande täitmist või keelata toimingu tegijal ülesannet üldse täita. Peamine kriteerium on ülesande andja õigus anda juhised.¹²⁰

Teatud asjaolude esinemisel, ei ole toimingu tegijateks ainult sotsiaalselt ja majanduslikult ülesande andjast sõltuvad toimingu tegijad, vaid ka sõltumatud toimingu tegijad. Sõltumatud toimingu tegijad saavad vastutada ainult, kui nad on seotud spetsiifiliste juhistega ja ülesande andja tahtega.¹²¹ VÕS § 1054 lg 3 kohaldamisalasse kuuluvad sõltumatud toimingu tegijad, kui kahju tekitati töö või teenuse ülesande andja spetsiifilise juhise tagajärjel.¹²² Lisaks ei lähe Saksa õiguse kohaselt BGB § 831 alla alltöövõtjad, välja arvatud kui nad on integreerunud ülesande andja organisatsiooni ja peavad järgima ülesande andja juhiseid.¹²³

Nii Saksa õiguses BGB § 831 kui Prantsuse õiguses Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1242 (5) kohaldamisala on laiem kui ainult tööandja vastutus töötaja eest töösuhete raames. Ülesande andja vastutab eelnimetatud sätete alusel juhul, kui täidetud on kas alluvussuhete eeldus või ülesande andja õigus anda juhiseid.¹²⁴ Praktikas on BGB § 831 alusel kõige rohkem vaidlusi tööandja-töötaja vahelises suhtes, kuid BGB § 831 alla lähevad ka need toimingu tegijad, kellel ei ole ülesande andjaga töölepingut sõlmitud. *Respondeat superior* põhimõtte järgi ei ole olulised sisemised lepingulised suhted, vaid ülesande andja juhiste järgimine toimingu tegija poolt. Üldjuhul on see kriteerium täidetud, kui ülesande andjal on õigus anda juhiseid. Samas ei välista see vastutust näiteks kirurgide või proviisorite puhul, kuivõrd nendelt teenuste tellijad

¹¹⁷ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 74.

¹¹⁸ Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. Journal of European Tort Law, 2011, lk 41-42.

¹¹⁹ BGH, NJW (2009), 1740, 1741; BGH, VersR (1998), 862 et seq.

¹²⁰ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 74-75.

¹²¹ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 74-75.

¹²² Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.2.3. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹²³ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 74.

¹²⁴ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 101.

ei saa vastavate eriteadmiste puudumise tõttu anda juhiseid. Sellisel juhul tuleb hinnata, kas toimingu tegija saab valida oma töö tegemise aega. Seevastu võib ülesande andja vastutada toimingu tegija eest, kui ülesande andja andis toimingu tegijale kindlad käitumisjuhised. Näiteks võib klient vastutada juristi tekitatud kahju eest, kui klient andis täpseid juhiseid, mida jurist tegema peab.¹²⁵

Eesti kohtupraktikas on samuti hinnatud kliendi vastutust vandeadvokaadi tegevuse eest VÕS § 1054 lg 3 alusel. Nimelt hageja väitis, et kostjad tekitasid hagejale kahju, kuna esitasid vandeadvokaadi vahendusel hagejale nõudekirja, milles nõudsid hagejalt ebaõigete faktiväidete ümberlökkamist ja nende avaldamise lõpetamist, au teotavate ebaõigete ja ebakohaste väärtushinnangute avaldamise eest mittevaralise kahju hüvitamist ning nõude maksmapanekul tekkinud varalise kahju hüvitamist. Nõudekiri oli hageja väitel alusetu ning esitatud eesmärgiga tekitada hagejale kahju (nn petu- või õngitsuskiri).¹²⁶

Tallinna Ringkonnakohus on leidnud, et hageja nõue saab olla deliktiline kahju hüvitamise nõue kostjate vastu, mille puhul peab kohus eelkõige tuvastama kahju põhjustanud teo, kannatanul tekkinud kahju ja põhjusliku seose nende vahel, aga ka teo õigusvastasuse. Heade kommete vastaseks käitumiseks saab pidada iseenesest seda, kui vandeadvokaat nõuab teadvalt teiselt isikult alusetult raha maksmist ja jätab eksitava mulje raha maksmise kohustusest ning ähvardab alusetult raha maksmata jätmise korral kohtu poole pöörduda. Selline käitumine on ebaeetiline ega vasta keskmise ühiskonnaliikme õiglustunde, väärtushinnangutele ja moraalinormidele ning kui isik teeb seda teadvalt ja vähemalt möönab algusest peale, et see kahjustab teist isikut, saab kahju tekitaja käitumist pidada VÕS § 1045 lg 1 p 8 tähenduses õigusvastaseks. Seejuures võib nõude õigustatud subjekt vastutada ka oma lepingulise esindaja õigusvastase käitumise eest VÕS § 1054 lg 3 järgi. Seega juhul, kui lepinguline esindaja saadab kliendi nimel nendevahelise suhte raames ülalnimetatud nõude, võib klient vastutada ka lepingulise esindaja õigusvastase käitumise eest, kuid üksnes ulatuses, milles tal on kontroll lepingulise esindaja käitumise üle.¹²⁷

¹²⁵ von Bar, C. The Common European Law of Torts. Volume 1. New York: Oxford University Press, 1998, lk 207-208.

¹²⁶ Vt TlnRnKo 2-21-9646.

¹²⁷ Vt TlnRnKo 2-21-9646.

Järelikult ei saa õigusabiteenuse osutamise aluseks oleva käsunduslepingu puhul ka eeldada, et kliendil on kontroll lepingulise esindaja erialateadmiste kasutamise üle, mistõttu ei saa klient üldjuhul ka vastutada lepingulise esindaja lubamatu käitumise eest, kui see puudutab nõude õiguslikku põhjendamist, kohtupraktikale viitamist vms, mis nõuab erialateadmisi. Eeltoodut arvestades ei saa kostjad vastutada VÕS § 1054 lg 3 alusel oma lepingulise esindaja käitumise eest osas, mis puudutab nõudekirja koostamisel lepingulise esindaja erialateadmiste kasutamist. Juhul, kui kostjate lepinguline esindaja on esitanud nõudekirjas hageja vastu teadvalt alusetu nõude ja loonud teadvalt alusetu ettekujutuse esitatud nõude põhjendatuse kohta, eesmärgiga põhjustada hagejale kahju, võib kostjate lepinguline esindaja olla käitunud heade kommete vastaselt ning hagejal võib olla VÕS § 1043 ja § 1045 lg 1 p 8 alusel kahju hüvitamise nõue kostjate lepingulise esindaja, mitte kostjate vastu.¹²⁸

Eelnimetatud kohtulahendi valguses saab järeldada, et ülesande andjast klient võiks toimingutegijast juristi õigusvastase käitumise eest vastutada juhul, kui klient on teinud nõudekirja sellise täienduse, et seda täiendust saab VÕS § 1045 lg 1 p 8 järgi pidada heade kommete vastaseks tahtlikuks käitumiseks. Kui jurist selle täiendusega nõustub ja selle nõudekirja sisse jätab, võib öelda, et ülesande andja andis toimingutegijale konkreetse juhise õigusvastase teo toime panna.

VÕS § 1054 lg 3 alusel saab ülesande andja vastutada ainult juhul, kui kahju, mille toimingutegija tekitas, oli seotud ülesande andja poolt antud ülesande täitmisega. Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1242 (5) näeb samuti ülesande andja vastutuse toimingutegija eest ette ainult ülesande andjale osutatud teenuse raames tekitatud kahju eest. BGB § 831, vaatamata süülisele vastutusele, näeb ette ülesande andja vastutuse ainult kahju eest, mis tekitati ülesande täitmisel raames.¹²⁹ Ülesande andja vastutuseks ei tohi toimingutegija väljuda ülesande raamidest.¹³⁰ Ehk kui ülesande andja annab juhise teha elektritööd magamistoas seinas, siis ei saa ülesande andja vastutada toimingutegija tekitatud kahju eest köögi seinas.

Ülesande andja jaoks on teise isiku eest vastutus niigi koormav, kuivõrd ülesande andja ei saa toimingutegija käitumist otseselt juhtida. Seega on oluline, et kahju oleks toimingutegija

¹²⁸ Vt TlnRnKo 2-21-9646.

¹²⁹ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 145-146.

¹³⁰ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 75.

tekitanud ülesande raames. Vastutus teise isiku eest saab olla ainult olukorras, kus toimingu tegija ja ülesande andja vahel on alluvussuhe. Olukorras, kus toimingu tegija ei täida ülesande andja juhiseid korrektselt ja otsustab hoopis midagi muud teha, ei peaks ülesande andja vastutav olema, kui selle muu tegevuse raames tekitab toimingu tegija kolmandale isikule kahju.¹³¹

Saksamaa Ülemkohus lahendas kaasust, kus väikese lennufirma juht tellis erapiloodilt lennuki toimetamise lennujaama, et väike lennufirma juht saaks ise selle lennukiga lennata. Saabumisel kästi erapiloodil külalistele teatada, et väike lennufirma juht hilineb ja et erapiloot ootaks külalistega. Selle asemel tõusis erapiloot külastajatega õhku demonstratsioonlennule ja põhjustas õnnetuse. Saksamaa Ülemkohus leidis, et erapiloodile oli antud selge ülesanne, millel ei olnud demonstratsioonlennu tegemisega mingit pistmist. Erapiloodile pandud ülesandel, lennuki kohaletoomisel ja reisijate teavitamisel, ei olnud mingit seost erapiloodi loata lendamise vahel.¹³² Järelikult, kui toimingu tegija otsustab eirata ülesande andja juhiseid, ei saa ülesande andja toimingu tegija tekitatud kahju eest vastutada.

Samas tuleks vastutust hinnata kaasusepõhiselt, sest praktikas on tavapärane, et toimingu tegija võib ülesande andja juhiseid eirata. Sellisel juhul oleks loogiline, et ülesande andja vastutab toimingu tegija tekitatud kahju eest. Loomulikult ei saa ülesande andja vastutada kõikide kahjude eest, milleni toimingu tegija keelatud tegevus on viinud. Ülesande andja vastutust ülesande andja tekitatud kahju eest võib vabastada selgesõnaline keeld. Siinkohal võiks vastutuse hindamisel kriteeriumiks olla näiteks see, et kelle huvides toimingu tegija juhiseid eiras, kas ülesande andja või toimingu tegija enda huvides. Samuti, kes oli kannatanu ning kellel on sõlmitud kindlustus.¹³³ Kui tuua näitena olukord, kus ülesande andja tellib toimingu tegijalt torutööde teostamise ja torumees paneb suitsuga vannitoa kardina põlema, ei keela ülesande andja ilmselt selgesõnaliselt torumeest vannitoas suitsetamast. Kahju tekib ülesande täitmise raames, vannitoas torutöid tehes, tööajal, aga samas ei saa öelda, et suitsetamine oli ülesande andja huvides või ülesande andja oleks andud loa vannitoas suitsetada. Eelnimetatud asjaolude esinemise korral ülesande andja ei vastutaks.

¹³¹ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 156; BGH, 14 February 1989 NJW-RR 1989, 723.

¹³² Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 156; BGH, 14 February 1989 NJW-RR 1989, 723.

¹³³ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 157;

Inglise kohtud on leidnud, et ülesande andja võib vastutada toimingu tegija õigusvastase teo eest ülesannete raames kahel erijuhul: kui õigusvastane tegu pandi toime ülesande andja loal või kui õigusvastane tegu tehti küll ülesande andja loal, kuid viidi läbi lubamatult. Arusaadavalt vastutab ülesande andja nende toimingu tegijate õigusvastaste tegude eest, mille jaoks ülesande andja on ise andnud sõnaselge loa. Toimingu tegijal oleks sellisel juhul võimalik keelduda teo tegemisest. Keerulisem on aga olukord, kus ülesande andja on vaikimisi olnud nõus toimingu tegija õigusvastase teo sooritamiseга.¹³⁴ Näitena võib tuua olukorra, kus korteriomanik tellib ehitusettevõttele remondi enda korteris. Ehitusettevõtte töötajad lõhuvad kortermaja välisukse. Küsitav on kas korteriomanik peaks välisukse lõhkumise eest isiklikult ka vastutama.

Õiguskirjanduses on leitud, et korteriomanik võiks vastutada ehitusettevõtte delikti eest juhul, kui korteriomanik on andnud konkreetseid juhiseid uksele lõhkumiseks keldrisse pääsemiseks.¹³⁵ Samas kui korteriomanik ütleb töömeestele, et nad peavad kindlasti keldrisse minema, siis ta ei ole öelnud otseselt, et lõhkuge keldriukse lukk. Korteriomanik võis mõelda selle all seda, et nad peavad suhtlema ühistuesimehega, kellel on keldrivõti või küsima võtit mõnelt naabrit. Sellisel juhul on toimingu tegijale küll antud luba minna keldrisse, aga ei ole antud spetsiifilist juhust keldriukse lukk ära lõhkuda.

Ka töötaja-tööandja suhetes on töötajatel üsna lai diskretsioon otsustamiseks, kuidas täpselt tööd teha. Sõltumatutel toimingu tegijatel on üldjuhul veel suurem otsustusruum. PETLi ja DCFRi alusel ei kohaldu teise isiku eest vastutus sõltumatute toimingu tegijate puhul. VÕS § 1054 lg 3 kohaldamisalasse kuuluvad ka sõltumatud toimingu tegijad, kui kahju tekitati töö või teenuse ülesande andja spetsiifilise juhise tagajärjel.¹³⁶

Kokkuvõtlikult võib märkida, et ülesande või toimingu andmise aluseks saavad peamiselt olla käsundus- või töövõtuleping.

2.2. Toimingu tegija vastutus deliktilise üldkoosseisu alusel

Grammatiline tõlgendamine on esimene seaduses oleva sätte mõttest aru saamise alus. Kui normi sõnastuse järgi on selge, kuidas normi rakendada ning millised on normi kohaldamise

¹³⁴ Turner, C. *Unlocking Torts*, 4th Edition. New York: Routledge, Taylor & Francis Group 2014, lk 454.

¹³⁵ Käerdi, M., Tampuu, T. *Võlaõiguseseadus IV*, § 1054/3.2.3. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹³⁶ Käerdi, M., Tampuu, T. *Võlaõiguseseadus IV*, § 1054/3.2.3. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

eeldused, siis ei ole vaja järgnevate tõlgendusmeetodite juurde minna.¹³⁷ VÕS § 1054 lg 3 puhul jääb sätte sõnastusest mulje nagu toiminguga tegija tegu peab olema õigusvastane. Süüd paragrahv ei maini. VÕS § 1054 lg 3 puhul grammatiline tõlgendamisel paragrahvi sõnastusest lähtudes ei ole võimalik järeldada kõiki nõude eeldusi.

Süsteematis-loogilisel tõlgendamisel vaadatakse seaduse tekstide vahelisi seoseid.¹³⁸ VÕS § 1054 on delikti üldkoosseisu alapeatükk. Süsteematis-loogilise tõlgendamise järgi saab öelda, et VÕS § 1054 sõnastusest tulenevalt vastutab kahju tekitaja ehk toiminguga tegija delikti üldkoosseisu järgi (VÕS § 1043).

Deliktilise üldvastutuse aluseks on kolmeastmeline delikti üldkoosseis, mille elemendid on järgmised:¹³⁹

- 1) Objektiivne koosseis
 - a) tegu
 - b) kahju tagajärg (kahju) ning
 - c) teo ja tagajärje vaheline põhjuslik seos
- 2) Õigusvastatus
- 3) Süü

Kui grammatiline tõlgendus lähtub teksti sõnastusest, siis objektiiv-teleoloogiline tõlgendus lähtub seaduse enda eesmärgist ja õiguse printsiipidest.¹⁴⁰ Ajaloolise tõlgendamise puhul on oluline, milline oli seadusandja tahe normi kehtestamisel ning millised olid seadusandja eesmärgid ja ettekujutused normi loomisel. Ajalooline tõlgendamine on teleoloogiline, kuna ta on suunatud reguleerimise eesmärkide ja põhiideede teada saamisele.¹⁴¹ Ajaloolist tõlgendusmeetodit rakendades kasutab autor võlaõigusseaduse seletuskirja. Võlaõigusseaduse eelnõu algtekstis oli ülesande andja vastutus reguleeritud §-s 1158 lg-s 2 sõnastusega: „Isik vastutab teise isiku, kes tema ülesandel teostab teatud toiminguga, poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda poolt tekitatud kahju eest, kui kahju tekitati seoses ülesande täitmisega

¹³⁷ Narits, R. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Juura 2004, lk 152.

¹³⁸ Narits, R. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Juura 2004, lk 153-154.

¹³⁹ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1043/3.2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹⁴⁰ Ööbik, A. *Nullum crimen nulla poena sine lege* põhimõtte ja õiguse tõlgendamise klassikalised meetodid Eesti Riigikohtu praktikas. Magistr töö. Juhendaja Mario Rosentau. Tartu: Tartu Ülikool 2016, lk 6.

¹⁴¹ Narits, R. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Juura 2004, lk 155; Ööbik, A. *Nullum crimen nulla poena sine lege* põhimõtte ja õiguse tõlgendamise klassikalised meetodid Eesti Riigikohtu praktikas. Magistr töö. Juhendaja Mario Rosentau. Tartu: Tartu Ülikool 2016, lk 16.

või kui ülesande täitmise tõttu suurenes kahju tekitamise risk ja kui isikul oli vastavalt tema ja kahju tekitanu vahelisele suhtele kontroll kahju tekitanu käitumise üle.“¹⁴²

Võlaõigusseaduse seletuskirjas süülise vastutuse peatükis on leitud, et §-d 1148-1159 sätestavad klassikalise deliktiõigusliku süülise vastutuse. Algteksti § 1157 reguleeris vastutust laste ja hoolduse alla antud isikute ning töötajate ja teenistujate poolt tekitatud kahju eest. Kuigi seletuskirja peatüki alguses on leitud, et §-d 1148-1159 sätestavad süülise vastutuse, siis § 1157 kohta on eraldi öeldud, et vanemad vastutavad süüst sõltumata. Edasi kirjeldatakse sama peatüki all § 1154 alusel vastutust, kuid seda ei ole öeldud, kas ülesande andja või toimingute tegija peavad olema käitunud süüliselt. Seega on ka võlaõigusseaduse seletuskirjas jäetud süü küsimus lahtiseks.¹⁴³

Ülesande andja üheks vastutuse eelduseks on toimingute tegija kui kolmandale isikule kahju õigusvastase tekitaja vastutus deliktilise üldvastutuse sätete (VÕS § 1043 jj) alusel, st toimingute tegija peab olema käitunud õigusvastaselt (VÕS § 1045) ja süüliselt (VÕS § 1050). Ülesande andja ise ei pea olema süüdi.¹⁴⁴ VÕS § 1054 kohaldamise eelduseks on põhjuslik seos toimingute tegija tegevuse ja tekkinud kahju vahel VÕS § 127 lg 4 järgi.¹⁴⁵ VÕS § 1054 lg 3 annab ülesande andjale vastutuse täiendavaks eelduseks ülesande andja kontrolli toimingute tegija tegevuse üle.¹⁴⁶

Prantsuse õiguse kohaselt peavad olema teise isiku eest vastutusel täidetud järgnevad kriteeriumid:¹⁴⁷

- i. ülesande andja ja toimingute tegija vaheline suhe, mille alusel võib ülesande andja võib vastutada toimingute tegija põhjustatud kahjude eest;
- ii. toimingute tegija õigusvastase teo toime panemine; ja
- iii. vastutus, mis esineb nende ülesannete täitmisel, milleks ülesande andja toimingute tegijat kasutab.

¹⁴² Võlaõigusseaduse eelnõu. SE 116. Seletuskiri, lk 183.

¹⁴³ Võlaõigusseaduse eelnõu. SE 116. Seletuskiri, lk 237-238.

¹⁴⁴ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹⁴⁵ RKTko 3-2-1-53-06, p 15.

¹⁴⁶ RKTko 2-20-1836, p 13.

¹⁴⁷ Giliker, P. Comparative Law and Legal Culture: Placing Vicarious Liability in Comparative Perspective. The Chinese Journal of Comparative Law, Volume 6, Issue 2, 2018, lk 280.

Nii Saksa õiguses BGB § 831 kui Prantsuse õiguses Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1242 (5) kohaldamisala on laiem kui ainult tööandja vastutus töötaja eest töösuhete raames.¹⁴⁸

Prantsuse kohus leidis 1988. aastal, et Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1242 (5) alusel vastutab tööandja, välja arvatud juhul, kui kumulatiivselt on täidetud kolm järgnevat tingimust:¹⁴⁹

- i. Töötaja tegutses tööandja loata/*sans authorisation*;
- ii. Töötaja tegutses enda huvides/*a` des fins e`trange`res a` ses attributions*; ja
- iii. Töötaja tegutses väljaspool oma tavapäraseid tööülesandeid raames/*hors de ses fonctions*.

Tööandja vabaneb vastutusest, kui ta tõendab kolme eelneva tingimuse täitmist töötaja poolt.¹⁵⁰ Eelnimetatud märgilise tähendusega lahend on küll töötaja-tööandja suhte kohta, mis on reguleeritud Prantsuse õiguses sama sätte all, mis VÕS § 1054 lg 3 olukorrad, kuid võiks kohalduda kontrolltestina ka VÕS § 1054 lg 3 alusel vastutuse hindamisel. Järelikult saab ülesande andja vastutada toimingu tegija delikti eest ainult, kui toimingu tegija poolt tekkis kahju ülesande täitmise raames.

Järelikult on ülesande andja üheks vastutuse eelduseks toimingu tegija vastutus deliktilise üldvastutuse sätete alusel. Toimingu tegija peab olema käitunud õigusvastaselt ja süüliselt. Ülesande andja ise ei pea olema süüdi. VÕS § 1054 kohaldamise eelduseks on põhjuslik seos toimingu tegija tegevuse ja tekkinud kahju vahel VÕS § 127 lg 4 järgi.

2.3. Toimingu tegija süü ülesande andja vastutuse eeldusena

Ülesande andja üheks vastutuse eelduseks on toimingu tegija kui kolmandale isikule kahju õigusvastase tekitaja vastutus deliktilise üldvastutuse sätete alusel, st toimingu tegija peab olema käitunud õigusvastaselt ja süüliselt. Ülesande andja ise ei pea olema süüdi.¹⁵¹

¹⁴⁸ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 101.

¹⁴⁹ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 185;

¹⁵⁰ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 185;

¹⁵¹ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

Saksa õiguses on ülesande andja vastutus seotud ainult tema enda eeldatava süüga ning ülesande andja vastutus toiminguga tegija eest ei ole seotud toiminguga tegija süüga. Seega ei ole ülesande andja vastutuse eelduseks toiminguga tegija süü. Selleks, et ülesande andja vastutaks, peab olema tõendatud ainult toiminguga tegija objektiivne teokoosseis ja teo õigusvastatus. Järelikult võib ülesande andja vastutada ka deliktivõimetu toiminguga tegija teo eest.¹⁵² Järelikult erineb Saksa õigus Eesti õigusest selle võrra, et ülesande andja peab Saksa õiguse kohaselt olema käitunud süüliselt ning toiminguga tegija ei pea olema süüdi.

Vastupidiselt Saksa õigusele nägi Prantsuse tsiviilkoodeksi (*Code civil*) artikkel 1384 (5) näeb ette süüta vastutuse teise isiku eest.¹⁵³ Kusjuures toiminguga tegija peab ise olema kahju eest vastutav.¹⁵⁴ Süüta vastutust peetakse kannatanutele hüvitise tagamise vahendiks, mida õigustab riski-kasumi teooria (*the 'orie du risque/profit*). Riski-kasumi teooria kohaselt, kui isik teenib kasu teise isiku tegude pealt, peab isik võtma selle tegevusega seotud riskid. Teooria lähtub sellest, et vastutuskindlustus ja õigusaktid nõuavad, et kindlustusandjad rahuldaksid nii hooletusest kui ka tahtlikust rikkumisest tulenevad kahjud, mille eest ülesande andja vastutab artikkel 1242 järgi.¹⁵⁵ Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1384 kehtis kuni 01.10.2016, täna on vastava sätte artikkel 1242 (5).¹⁵⁶ Prantsuse tsiviilkoodeksi sätte sisu on püsinud muutumatuna aastast 1804.¹⁵⁷ See on olnud eeskujuks mitmetes riikides sätestatule, näiteks Belgias ja Itaalias. Prantsuse tsiviilkoodeksi artikli 1384 algses mustandis oli ette nähtud süü presumptsioon teise isiku eest vastutusel, mille sai ümber lükata piisava hoolsuse järgimisel. Seejärel on Prantsuse kohtud ja õigusteadlased leidnud, et tegemist on süüta vastutusega.¹⁵⁸

Seega saab järeldada, et tendents on liikumas süüta vastutuse poole ka riikides, kes algselt nägid ette süüalise vastutuse. *Principles of European Tort Law* (PETL) artikkel 6:102 ja *The Draft*

¹⁵² Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. *Juridica*, 2006/9, lk 617-618.

¹⁵³ Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 32-33.

¹⁵⁴ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. *Juridica*, 2006/9, lk 618.

¹⁵⁵ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 188;

¹⁵⁶ Le Code Civil. Arvutivõrgus: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000006438840/2002-03-05/> (26.02.2024).

¹⁵⁷ Giliker, P. Comparative Law and Legal Culture: Placing Vicarious Liability in Comparative Perspective. *The Chinese Journal of Comparative Law*, Volume 6, Issue 2, 2018, lk 279.

¹⁵⁸ Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 32-38.

Common Frame of Reference (DCFR) artikkel VI 3:201 näevad samuti ette süüta vastutuse.¹⁵⁹ Seega saab öelda, et kaasaegne Euroopa deliktiõigus peab teise isiku eest vastutust süüta vastutuseks, mitte süüliseks vastutuseks.¹⁶⁰

Eesti õiguse kohaselt on ülesande andja vastutuse eelduseks toimingu tegija teo õigusvastasus ja süü, kuid ülesande andja ise ei pea olema süüdi.¹⁶¹ Sama on leidnud Riigikohus juba 2008. aastal, kus tõi välja, kui isik kasutab teist isikut pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses VÕS § 1054 lg 1 järgi, vastutab ta selle isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda tekitatud kahju eest, kui kahju tekitamine oli seotud selle majandus- või kutsetegevusega. Vastutuse eelduseks on oluline kahju tekitaja süü, mitte aga isiku süü, kellele kahju tekitanud isik osutas viimase majandus- või kutsetegevuses kestvalt teenust.¹⁶² Kohtud on sellele lahendile viidanud ka VÕS § 1054 lg 3 puhul (vt TlnRnKo 2-17-19246, p 11.3).

Võlaõigusseaduse kommentaarid viitavad ülesande andja süü küsimuse osas kahele Riigikohtu lahendile aastatest 2008 ja 2012 ning toimingu tegija eelduste osas neljale Riigikohtu lahendile ja Janno Lahe *Juridica* artiklile aastast 2006. Seega ei ole võlaõigusseaduse kommentaarides täpsemalt lahti kirjutatud, miks on vajalik ülesande andja süüst sõltumatu vastutus. Vaatamata võlaõigusseaduse kommentaaridele ja õiguskirjanduses leitule lahendavad kohtud ikka VÕS § 1054 lg 3 alusel esitatud nõudeid nii, et nad leiavad, et süü ei ole ülesande andja vastutuse eeldus või mainivad väga lakooniliselt süüd, nii et ei ole aru saada, kas kohus on pidanud ülesande andja süüd VÕS § 1054 lg 3 eelduseks.

Riigikohus leidis 9. märtsil 2022, et asja lahendamise jaoks on oluline, kas kostja tööandja hüvitas hagejale eraelu puutumatus rikkumisega tekitatud mittevaralise kahju VÕS § 1054 lg 1 alusel või selle tõttu, et ta rikkus oma tegevusega õigusvastaselt ja süüliselt kannatanu õigusi.¹⁶³ Tartu Ringkonnakohus leidis samas asjas 27. jaanuaril 2023, et töötaja (kahju tekitaja) tööandja hüvitas kannatanule eraelu puutumatus rikkumisega tekitatud mittevaralise kahju VÕS § 1054 lg 1 alusel ning kahju tekitaja ei toonud menetluses esile asjaolusid, mis viitaksid

¹⁵⁹ Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 38.

¹⁶⁰ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 258-259.

¹⁶¹ Käerdi, M., Tampuu, T. *Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Juura 2020.

¹⁶² RKTKo 3-2-1-43-08, p 16; RKTKo 3-2-1-161-12, p 12.

¹⁶³ RKTKo 2-20-2032, p 14.

tema tööandja õigusvastasele ja süülisele kannatanu õigusi rikkuvale tegevusele. Kuigi iseenesest võis õigusvastasus seisneda ka tööandja tegevuses või tegevusetuses (nt kliendi andmebaasis sisalduvate andmete kasutamine või kasutamise võimaldamine viisil, milleks tööandjal puudus õigustus), ei ole kahju tekitaja toonud menetluses esile asjaolusid, mis sellele viitaksid.¹⁶⁴

Eelnimetatud lahendis ei ole kohus küll otsesõnu öelnud, mis rolli süü mängib tööandja vastutusel VÕS § 1054 lg 2 alusel, kuid kohtu seisukohast võib järeldada, et töötaja eest vastutusel ei ole oluline tööandja süü. Seega ei ole ülesande andja (antud kaasuses tööandja) vastutuse eelduseks tema enda süü. Sellega saab autor nõustuda.

Kokkuvõttes saab järeldada, et VÕS § 1054 lg 3 alusel vastutuseks on vajalik toimingute tegija süü, mitte aga ülesande andja süü. Selguse huvides võiks VÕS § 1054 lg-s 3 olla kirjas, et ülesande andja vastutab ülesande täitmise käigus õigusvastaselt toimingute tegija tekitatud kahju eest, kui kahju tekitati või kahju tekitamine sai võimalikuks seoses ülesande täitmisega ja toimingute tegija on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele ning ülesande andal oli vastavalt tema ja kahju tekitanu vahelisele suhtele kontroll kahju tekitanu käitumise üle.

2.4. Kontroll toimingute tegija üle

Kui ülesande andja tellib toimingute tegijalt teatud toimingute, vastutab ülesande andja VÕS § 1054 lg 3 järgi teenuse ostuja õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda poolt tekitatud kahju eest, kui kahju tekitati või kahju tekitamine sai võimalikuks seoses toimingute täitmisega ja ülesande andjal oli vastavalt tema ja toimingute tegija vahelisele suhtele kontroll toimingute tegija käitumise üle. Eelkõige on sellisteks juhtudeks ühekordsed käsundus- või töövõtulepingud, kus käsundiandjal või ülesande andjal endal ei ole kohustust seda toimingute teha. Erinevalt VÕS § 1054 lg-st 2, peab lg 3 puhul olema ülesande andjal kontroll toimingute tegija tegevuse üle.¹⁶⁵ Seadus ei täpsusta, kas kontroll peab väljenduma kontrolli tegelikus teostamises või piisab kontrolli omamise võimalikkusest.

¹⁶⁴ TrtRnKo 2-20-2032/83, p 15.

¹⁶⁵ Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted. Tallinn: Juura 2017, lk 326.

Tänapäeval ei ole kontroll enam nii ilmselge, eriti veel VÕS § 1054 lg 3 juhtudel, kus tegemist ei ole üldjuhul töölepinguga ja sellise alluvussuhtega nagu oli teenija ja perepea vahel. Kontrolli kindlakstegemine on keeruline ka töösuhetes, näiteks haigla juht ei saa kontrollida kirurgi tööd, esiteks ei pruugi haigla juhil olla vastavat haridust¹⁶⁶ ja teiseks ei anna üldjuhul haigla juht otseseid juhiseid töö tegemiseks. VÕS § 1054 lg 3 võib kohalduda haigla vastutusele kirurgi eest juhul, kui haigla kasutab ühe toimingu raames kirurgi, mitte pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses. Sama kehtib ka sõltumatu toimingu tegija puhul, sest tavaliselt on ülesande andjaks eriteadmisteta isik.

20. sajandil hinnati teenijate üle kontrolli omamist selle järgi, kas perepeal oli õigus valida teenijat, õigus kontrollida töömeetodit, õigus töölt kõrvaldada ja vallandada ning otsustada tasu maksmise üle. Selliselt tänapäeval ülesande andja kontrolli omamist hinnata on praktiliselt võimatu, v.a laenatud töötajate puhul. Kohus on kontrolli omamise kriteeriumit hinnanud kaasuses, kus ööklubi omanik tellis turvateenuse turvafirmalt ja turvafirma palkas turvamehe, kes tekitas kolmandale isikule kahju. Kohus leidis, et ööklubi omanik andis turvamehele täpseid juhiseid, kuidas tööd teha. Ööklubi omanik omas seega kontrolli turvamehe üle ja on turvatöötaja eest vastutav. Ülesande andja vastutuseks ei piisa, et toimingut tegija täidetav ülesanne peaks olema tema kontrolli all, vaid ülesande andja peab kontrollima ülesande teostamise viisi.¹⁶⁷

Teisisõnu peab ülesande andjal olema tegelik kontroll toimingut tegija ülesande täitmise üle. Sarnaselt on leidnud Hispaania Ülemkohus (*Tribunal Supremo*) kaasuses, kus hotelli parklast varastati auto. Hotelli parklat valvas turvamees, kes ei olnud hotelli töötaja. Turvamees oli kolmanda isiku töötaja, kes tegutses hotelli juhiste järgi. Alama astme kohus leidis, et hotell ei vastuta turvamehe eest, kuid Ülemkohus sellega ei nõustunud ning asus seisukohale, et hotell vastutab turvamehe kui teisi isiku delikti eest.¹⁶⁸

VÕS § 1054 lg 3 tuleb eelkõige kohaldamisele käsundus- ja töövõtulepingute puhul. VÕS § 619 järgi kohustub üks isik (käsundisaaja) vastavalt lepingule osutama teisele isikule (käsundiandja) teenuseid (täitma käsundi), käsundiandja aga maksma talle selle eest tasu, kui selles on kokku

¹⁶⁶ Turner, C. *Unlocking Torts*, 4th Edition. New York: Routledge, Taylor & Francis Group 2014, lk 448.

¹⁶⁷ Turner, C. *Unlocking Torts*, 4th Edition. New York: Routledge, Taylor & Francis Group 2014, lk 449-450.

¹⁶⁸ von Bar, C. *The Common European Law of Torts*. Volume 1. New York: Oxford University Press, 1998, lk 210.

lepitud. VÕS § 620 kohaselt peab käsundisaaja käsundi täitmisel tegutsema käsundiandjale lojaalselt ja käsundi laadist tuleneva vajaliku hoolsusega ning täitma käsundi vastavalt oma teadmistele ja võimetele.

Käsundisaaja peab käsundi täitmisel järgima käsundiandja juhiseid VÕS § 621 lg 1 esimese lause kohaselt, kuid kui käsundisaaja peab käsundi täitma oma erialastele teadmistele või võimetele tuginedes, ei või käsundiandja anda üksikasjalikke juhiseid käsundi täitmise viisi ega tingimuste suhtes (VÕS § 621 lg 1 teine lause). Sellest tulenevalt ei saa näiteks klient üldjuhul anda juristile juhiseid nõuete õigusliku põhjendamise või kohtupraktikale viitamise osas. Samuti näiteks korteriomanik torumehele, et torumees kasutaks ainult teatud liiki torusid või paneks torud teatud kraadi alla.

Riigikohus on leidnud, et kontrolli omamise kindlakstegemiseks VÕS § 1054 lg 3 tähenduses ei piisa ainult sellest, kui ülesande andjal on võimalus kontrollida toimingu tegija käitumist ja võimalus anda talle juhiseid. Oluline on, et ülesande andjal oleks ka tegelik kontroll toimingu tegija tegevuse üle. Kontroll võib väljenduda selles, et ülesande andja annab toimingu tegijale spetsiifilisi juhiseid töö tegemise viisi või tingimuste osas, näiteks nõuded kasutada konkreetseid materjalide, meetodeid või töövõtteid.¹⁶⁹

Töövõtulepingu kohaselt kohustub üks isik (töövõtja ehk toimingu tegija) valmistama või muutma asja või saavutama kokkulepitud tulemuse teenuse osutamise kaudu (töö), ning teine isik (ülesande andja) kohustub maksma selle eest tasu (VÕS § 635 lg 1). Toimingu tegija peamine kohustus on saavutada kokkulepitud tulemus. Kokkulepitud tulemuse saavutamise riski kannab tavaliselt toimingu tegija. Töövõtuleping võib sisaldada ka kokkuleppeid, mis määravad kindlaks, milliseid samme toimingu tegija peab tulemuse saavutamiseks ette võtma. Ehitustöövõtulepingu puhul peab toimingu tegija järgima ehitusprojekti, mis sisaldab vajalikku teavet ehitustöödeks ning tagama, et ehitatav ehitis vastaks kõigile nõuetele, sealhulgas sobivusele, kasutatavusele ja korrashoiule (EhS § 13 lg 1). Ehitusprojekti kohaselt peab olema võimalik ehitada ning kontrollida ehitise ja ehitamise nõuetele vastavust (EhS § 13 lg 2).¹⁷⁰

¹⁶⁹ RKTKo 2-20-1836, p 13.

¹⁷⁰ RKTKo 2-20-1836, p 13.

Siiski ei tähenda ehitusprojekti andmine toimingu tegijale, et ülesande andjal oleks kontroll toimingu tegija käitumise üle VÕS § 1054 lg 3 mõttes. Piisava kontrolli omamiseks ei saa pidada ka seda, kui ülesande andja on nõuetekohaselt täitnud ehitamise omanikujärelevalve kohustuse (EhS § 19 lg 1 p 5 ja § 20). Ülesande andja kontroll toimingu tegija käitumise üle VÕS § 1054 lg 3 mõttes nõuab, et ülesande andja annaks selgeid juhiseid toimingu tegija tegevuse kohta, millega kolmandale isikule õigusvastaselt kahju tekitati. Juhised võivad olla eelkõige töö tegemise viisi ja meetodite kohta. Samuti peab olema toimingu tegija neid juhiseid järginud. Kui ülesande andja on andnud selliseid juhiseid, tuleb hinnata, kas toimingu tegija neid ka täitis.¹⁷¹

Ringkonnakohus on hinnanud kontrolli kriteeriumit lahendis 2-08-10255, kus toimingu tegija poolt juhitud mootorsõiduk kaldus otsa kannatanu sõidukile. Ülesande andja oli kaasreisija ja toimingu tegija poolt juhitud mootorsõiduk kuulus samuti ülesande andjale. Toimingu tegija ei kohandanud tema poolt juhitud mootorsõiduki kiirust selliseks, mis arvestaks tema sõidukogemusi ja liicluse tihedust ning sellest tulenevalt, lõpetades möödasõitu ja naastes pärisuunavööndisse, sõitis sõidutee rajapiirdest paremale teepeenrale, kaotas mootorsõiduki üle juhitavuse ja kaldus vastassuunavööndisse, kus pörkas kokku vastassuunas otse liikunud kannatanu poolt juhitud mootorsõidukiga. Toimingu tegija poolt põhjustatud liiklusõnnetuse tagajärjel sai kannatanu raskeid kehavigastusi ja tervisekahjustuse.¹⁷²

Kannatanu palus kohtul mõista ülesande andjalt ja toimingu tegijalt välja solidaarselt mittevaralise kahju hüvitamiseks õiglase hüvitise kohtu äranägemisel. Maakohus jättis toimingu tegija vastu hagi rahuldamata. Kannatanu esitas apellatsioonkaebuse ja leidis, et toimingu tegija juhtis ülesande andjale kuulunud mootorsõidukit ülesande andja soovil ja ülesandel. Ülesande andja palus toimingu tegijal sõita. Kannatanu väitis, et ülesande andja kui mootorsõiduki omanik omas mootorsõiduki üle pidevat kontrolli. Ülesande andjal oli võimalik nii verbaalselt kui ka füüsiliselt sekkuda ja otseselt mõjutada sõidukijuhti.¹⁷³

Kannatanu viitas Riigikohtu lahendile nr 3-2-1-19-08, kus hageja abikaasa surma põhjustas õigusvastaselt bussijuht, kelle tegevuse eest vastutas bussijuhi tööandja. Kohtud leidsid, et bussijuht vastutab hageja abikaasa surma põhjustamise eest VÕS § 1045 lg 1 p 1 alusel ja

¹⁷¹ RKTko 2-20-1836, p 13.

¹⁷² Vt TrtRnKo 2-08-10255.

¹⁷³ Vt TrtRnKo 2-08-10255.

bussijuhi poolt töökohustuste täitmisel põhjustatud kahju eest vastutab VÕS § 1054 lg 1 alusel tema tööandja. Riigikohus märkis veel, et kostja vastutus ei välista iseenesest bussijuhi vastutust, kui kahju tekitavad mitu isikut, peavad nad selle VÕS § 137 lg 1 kohaselt solidaarselt hüvitama.¹⁷⁴

Kannatanu leidis, et eeltoodud Riigikohtu lahendi seisukohti on võimalik kohaldada ka käesoleval juhul. Arvestades, et ülesande andja kuuluvat mootorsõidukit juhtis ülesande andja ülesandel toimingu tegija ja kannatanule kahju tekkimine sai võimalikuks seoses ülesande täitmisega, s.o mootorsõiduki juhtimisega ning ülesande andjal oli toimingu tegija kui kahju tekitanu käitumise üle kontroll, siis vastutab ülesande andja mootorsõiduki juhtimise käigus õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda poolt tekitatud kahju eest. Ülesandeks ja toiminguks VÕS § 1054 lg 3 tähenduses oligi antud juhul sõidukijuhtimine ülesande andja palvel toimingu teostaja poolt. Kuivõrd liiklusõnnetus ja selle tagajärjel tekkinud kahju tekkis sellise ülesande täitmise ajal, on kahju tekkinud ülesande täitmise käigus ja sai võimalikuks seoses ülesande täitmisega. Ülesande andjal oli kontroll toimingu tegija käitumise üle, kuivõrd ta oleks saanud sõiduki juhtimisse sekkuda nii verbaalselt (nõudnud sõiduki juhtimist liikluseeskirjadele vastavalt või sõiduki peatamist) või füüsiliselt (kasutanud sõiduki peatamiseks käsipidurit). Seega leidis kannatanu, et täidetud olid kõik VÕS § 1054 lg 3 koosseisu tunnused ning sarnaselt eelviidatud Riigikohtu lahendiga vastutab antud olukorras toimingu tegija kannatanule kehavigastuste tekitamise eest VÕS § 1045 lg 1 p 2 alusel ning toimingu tegija poolt ülesande andja antud ülesande täitmisel põhjustatud kahju eest vastustab VÕS § 1054 lg 3 alusel ülesande andja.¹⁷⁵

Ringkonnakohus nõustus täies ulatuses maakohtu põhjendusega, et ülesande andja ehk kaasreisija ja mootorsõiduki omanik ei saa talle kuulunud ja toimingu tegija poolt juhitud sõiduautos kaasasõitjana viibides vastutada VÕS § 1054 lg 3 alusel hagejale tekkinud mittevaralise kahju eest solidaarselt toimingu tegijaga. Ülesande andjal puudus juhi kõrvalistujana võimalus juhtunut ette näha ning avariiohu tekkimisel ja toimingu tegija poolt mootorsõiduki üle kontrolli kaotamisel mingilgi viisil juhi tegevusse sekkuda. Tulenevalt avarii toimumise asjaoludest puudus ülesande andjal kontroll toimingu tegija kui kahju tekitanu

¹⁷⁴ RKTko 3-2-1-19-08, p 11.

¹⁷⁵ Vt TrtRnKo 2-08-10255.

käitumise üle VÕS § 1054 lg 3 tähenduses.¹⁷⁶ Seega leidis kohus siiski, et selliste asjaolude esinemisel ei saa ülesande andja omada kontrolli autojuhi tegevuse üle.

Kontrolli kriteerium aitab eristada töötajaid/toimingu tegijaid sõltumatutest toimingu tegijatest. Sõltumatult toimingu tegijal on suurem autonoomia otsustamisel ja seetõttu ei vastuta ülesande andja nende eest. Postindustriaalses ühiskonnas on aina keerulisem eristada sõltumatut toimingu tegijat toimingu tegijatest. Toimingu tegijatelt oodatakse rohkem iseseisvat otsuste vastuvõtmist ja initsiatiivi näitamist ja seda ilma otsese järelevalveta. Oskustöötajatele ei öelda ette, kuidas täpselt nad oma tööd tegema peavad. Raamatupidajale ei öelda üldjuhul ette, kuidas ta raamatupidamise aastaaruannet koostama peab või automehaanikule, kuidas autot parandada.¹⁷⁷

Tallinna Ringkonnakohtus oli vaidlus, kus hagejad esitasid kostja vastu nõude kahel alusel. Heade kommete vastase tahtliku käitumisega tekitatud kahju hüvitamiseks VÕS § 1043 ja § 1045 lg 1 p 8 alusel ning enda kontrolli all olevate ettevõtete juhtorganite liikmete mõjutamisega tekitatud kahju hüvitamiseks VÕS § 1054 lg 3 järgi.¹⁷⁸ Hagejad väitsid, et kostja isiklikult ei pannud toime ühtegi õigusvastast tegu, kuid kostja mõjutas enda kontrolli all olevate ettevõtete juhtorganite liikmeid ning AS Laferme (hagejale kuulusid aktsiad seal äriühingus ja kostja oli seal enamusosanik), La Ferme Kinnisvara OÜ (As-i Laferme tütarettevõtte) ja La Ferme Arendus OÜ (As-i Laferme tütarettevõtte) juhtorganid võtsid vastu otsuseid ainuüksi kostja mõjutamise tõttu. Kostja hagej seisukohtadega ei nõustunud. Kostja leidis, et ta ei ole ühegi äriühingu juhtorgani liikmeid mõjutanud. Lisaks ei ole kostja hinnangul selge, keda täpselt hagejate arvates kostja mõjutas. Kostja juhtis tähelepanu, et seaduse järgi ei ole aktsionäridel juhatuse liikmete üle kontrolli ja juhtorgani liige peab olema lojaalne äriühingu vastu.¹⁷⁹

VÕS § 1054 alusel omistatakse teisele isikule kellegi poolt toime pandud õigusvastane ja süüline tegu selliselt, nagu ta oleks ise selle teo toime pannud.¹⁸⁰ VÕS § 1054 lg 3 reguleerib

¹⁷⁶ Vt TrtRnKo 2-08-10255.

¹⁷⁷ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 58-60.

¹⁷⁸ TlnRnKo 2-11-50505, p 88.

¹⁷⁹ TlnRnKo 2-11-50505, p 37.

¹⁸⁰ Vt RKTko 3-2-1-75-05, RKTko 3-2-1- 53-06, RKTko 3-2-1-19-08.

vastutust isikute eest, keda isik küll ei kasuta püsivalt oma majandus- või kutsetegevuses, kuid kelle tegevuse suhtes ta omab juhtimisõigust ja kontrolli. Oluline on seega faktilise juhtimisõiguse ja kontrolli olemasolu.¹⁸¹

Maakohus leidis ja Tallinna Ringkonnakohus nõustus sellega, et hagejad ei ole tõendanud ega toonud välja, milliseid isikuid ja kuidas kostja faktiliselt kontrollis. Kohus nõustus kostja väidetega, et AS Laferme aktsionärina puudus kostjal otsene võimalus kontrollida või anda korraldusi juhatusele või tütarettevõtete juhatuste liikmetele. Lisaks oli kostja end taandanud nõukogust, et tagada otsustuste objektiivsus. Kostja määras nõukogusse iseseisvad isikud, kes tegid otsuseid ettevõtte huvidest lähtuvalt. Kohus leidis, et vastupidist ei ole hagejad tõendanud.¹⁸²

Peale mõju või kontrolli olemasolu tõendamisele VÕS § 1054 lg 3 alusel, tuleb tõendada, et ülesande andjale omistatav tegu peab olema toiminguga tegija poolt konkreetselt toime pandud õigusvastaselt ja süüliselt. Kohus asus seisukohale, et hagejad ei ole põhistanud ega tõendanud, et mõni AS Laferme või tema tütaräriühingute juhtorganite liikmetest oleks toime pannud õigusvastase süülise teo, mille tõttu tekitati hagejatele kahju. Olukorras, kus juhtorganite liikmed õigusvastaseid tegusid toime pannud ei ole, ei saa mistahes vastutust kostjale omistada, sõltumata võimaliku mõju olemasolust.¹⁸³

Eelnimetatud kohtulahendi järelalusena võib öelda, et üldjuhul ei ole VÕS § 1054 lg 3 mõttes aktsionäridel nende äriühingute juhtorganite liikmete üle kontrolli. Äriühingu aktsionäriil puudub tavaliselt otsene võimalus kontrollida või anda korraldusi juhatusele või tütarettevõtete juhatuste liikmetele. Mis aga ei välista, et teatud asjaolud esinemise korral saavad aktsionärid omada juhtimisõigust ja kontrolli nende äriühingute juhtorganite üle.

Erinevalt VÕS § 1054 lg-test 1 ja 2, on lg 3 puhul ülesande andja puhul üldjuhul tegemist isikuga, kellel puuduvad eriteadmised. Isik tellib näiteks vannitoa remondi töövõtulepingu alusel mõnelt ehitusettevõttelt. Isikul, kes töö tellis, vannitoa remondi kohta teadmised puuduvad. Kui selle ehitusettevõtte tõttu vannitoas veetoru puruneb ja alumine korter saab veekahjustusi, siis oleks ülesande andja vastutuse tekkimiseks pidanud tööd tellinud isik ehk

¹⁸¹ TlnRnKo 2-11-50505, p 38.

¹⁸² TlnRnKo 2-11-50505, p 39.

¹⁸³ TlnRnKo 2-11-50505, p 40.

ülesande andja ehitusettevõtte töö üle kontrolli omama. Ülesande andjal on sellises olukorras üsna keeruline kontrollida toimingute tegija tööd. Samuti ei anna suure tõenäosusega ülesande andja juhiseid, näiteks ehitusprojekti. Tekib küsimus, kas sellisel juhul peaks ülesande andja olema kogu aeg vannitoas remondi tegemise kõrval või millisel määral ülesande andja kontrolli teostama peab.

Maakohus on hinnanud (millega hiljem Tallinna Ringkonnakohus nõustus) kontrolli omamist kaasuses, kus korteriomanik (ülesande andja) tellis OÜ-lt BREM Kinnisvarahooldus (toimingute tegija) veemõõtja paigaldamise, mille käigus läks katki veetoru. Seetõttu tekkis kannatanu korteris veekahju ja kannatada sai tema korteri siseviimistlus. Hageja oli kannatanu kindlustusandja. Hageja nõudis ülesande andjalt KOS § 11 lg 1 p 1¹⁸⁴ (täna KrtS § 31 lg 1 p 1) ja VÕS § 492 lg 1 alusel kahju hüvitamist. Ülesande andja vaidles hagile vastu, tuues mh välja, et ülesande andja tellis toimingute tegijalt veemõõtja paigaldamise, mille käigus läks katki veetoru, mis tõi kaasa vee süsteemist väljavoolu. Töö, mille käigus veetoru purunes, teostas toimingute tegija (täpsemalt toimingute tegija töömehed) ja mitte ülesande andja.¹⁸⁵

Maakohus rahuldab hagi ja asus seisukohale, et relevantseks vastutuse aluseks on KOS § 11 lg 1 p 1, mis hõlmab endas korteriomaniku kohustust hoiduda reaalosa ja kaasomandi eset kasutades tegevusest, mille toime teistele korteriomanikele ületab omandi tavakasutusest tekkivad mõjud. Seega ei tohi korteriomanik ei reaalosa ega kaasomandi eset kasutades tekitada mõjutusi, mis ületaksid tavakasutusest tekkivaid mõjusid. Veemõõtjate paigaldamine selliselt, et selle tagajärjel torud purunevad ja vesi jõuab alumisele korrusele, mistõttu tekib seal oluline veekahjustus, on mõjutus, mis kindlasti väljub korteriomandi tavakasutuse mõjudest. Seega esineb KOS § 11 lg 1 p-s 1 sätestatud kohustuse rikkumine. Ülesande andja vastutust ei välista ka see, et kahju põhjustanud torutõid ei teinud mitte ülesande andja isiklikult vaid ülesande andja poolt tellitud töö teostamise käigus toimingute tegija töömehed.¹⁸⁶

Maakohus leidis, et vastutuse teise isiku eest näeb ette ka VÕS § 1054 lg 3. Tegemist oli kahju õigusvastase tekitamisega, mille vastutuse eeldused on reguleeritud KOS §-s 11. Konkreetset juhul tegid toimingute tegija töömehed torutõid ülesande andja ülesandel ja selle töö käigus

¹⁸⁴ KOS § 11 lg 1 p 1 alusel on korteriomanik kohustatud hoidma korteriomandi reaalosa korras ning seda ja kaasomandi eset kasutades hoiduma tegevusest, mille toime teistele korteriomanikele ületab omandi tavakasutusest tekkivad mõjud.

¹⁸⁵ TlnRnKo 2-05-20266, p-d 1 ja 2.

¹⁸⁶ TlnRnKo 2-05-20266, p-d 1-8.

tekitati õigusvastane kahju. Seda veekahju ei oleks tekkinud, kui ülesande andja ülesandel ei oleks torumehed torutöid teinud. Ülesande andjal oli kontroll töömeeste tegevuse üle. Kontroll seisnes selles, et ülesande andja lasi töömehed torude juurde ja palus neil torutöid teha. Ülesande andja oleks saanud paluda torumeestel lahkuda. VÕS § 1054 lg-s 3 eeldusena ette nähtud kontroll kahju tekitanu käitumise üle ei tähenda mitte seda, et ülesande andjal peaks olema kontroll iga töömehe liigutuse üle. Selline tõlgendus välistaks VÕS § 1054 lg 3 rakendamise üleüldse, sest peaaegu mitte kunagi ei saa üks isik juhtida igat teise isiku konkreetset liigutust. Maakohus jättis arvestamata ülesande andja väited, mille kohaselt ei saa ülesande andja vastutada, sest ülesande andja ei saanud spetsialisti kõrval seista ja igat spetsialisti liigutust kontrollida.¹⁸⁷

Ülesande andja väitis, et ülesande andja tegi kõik endast oleneva, et torutöid korralikult teha. Ülesande andja tellis torutööd ettevõtjalt, kellelt võib kvaliteetset tööd eeldada ja miski ei viidanud sellele, et selline veekahju võiks tekkida. Tööd teostasid oma ala spetsialistid ja ülesande andja ei oleks saanud mõistlikult eeldada, et ta oleks pidanud torumeeste kõrval seisma ja igat torumeeste liigutust jälgima ja kontrollima. Maakohtu hinnangul ei andnud need väited rikkumise vabandatavuse osas alust väita, et ülesande andja rikkumine oluiks vabandatav. Maakohus täpsustas, et rikkumise vabandatavust ei tule hinnata mitte selles kontekstis, et kas ülesande andja näitas üles piisavat hoolsust kvaliteetsete oskustega ja hoolika toiminguga tegija valikul, vaid rikkumise vabandatavust tuleb hinnata sellest lähtuvalt, kas toiminguga tegija oleks saanud rikkumise aluseks olnud asjaolu mõjutada. Teistsuguse tõlgenduse korral saaks iga korteriomanik ennast vastutusest vabastada pelgalt sellega, kui tõendab, et näitas üles piisavat hoolikust töövõtja valikul. See aga ei saa kindlasti olla rikkumise vabandatavust ette nägeva normi eesmärk. Antud juhul ei ole kuidagi tõendatud seda, et torutöid teinud spetsialistid ei oleks saanud kohustuse rikkumise aluseks olnud asjaolu mõjutada. Maakohus asus seisukohale, et ülesande andja ei ole rikkumise vabandatavust tõendanud.¹⁸⁸

Maakohus tõi välja, et kui rakendub VÕS § 1054 lg 3, ei esine vastutust välistavaid asjaolusid, sest VÕS § 1054 lg 3 näeb ette selle, et ülesande andja poolt kasutatud isiku poolt kahju tekitamine omistatakse ülesande andjale ning seega tuleb hinnata, kas torutööde vahetamise kui sellise tegevuse käigus esineks vastutust välistavaid asjaolusid. Selliseid asjaolusid ülesande

¹⁸⁷ TlnRnKo 2-05-20266, p 9.

¹⁸⁸ TlnRnKo 2-05-20266, p 10.

andja ei tõendanud. Miski ei viidanud sellele, et torutööde käigus esines mingi selline vältimatu asjaolu, mida kuidagi ei oleks saanud mõistlikult võttes vältida.¹⁸⁹

Eelnimetatud lahendis on kontrolli omamise eelduse lävendit peetud võrdlemisi madalaks. Kohus on leidnud, et juba sellest piisab kui eriteadmisteta ülesande andja annab toimingu tegijale ülesande ja võimaldab toimingu tegijal tööd teha ning ei palu toimingu tegijal lahkuda.

Õiguskirjanduses on leitud, et Prantsuse ja Saksa kohtud kasutavad sarnaseid kriteeriumeid kontrolli olemasolu kindlaksmääramisel. Prantsusmaa kohtupraktikas on leitud, et kontrolli saab omada ka spetsiifilisi teadmisi omamata.¹⁹⁰ Juhiseid saab ülesande andja anda ka ilma lepingulise või seadusliku aluseta.¹⁹¹ Samuti on Saksa õiguses loobutud üksikasjaliku kontrolli nõudmisest, piisab sellest, et ülesande andja võib igal ajal määrata toimingu tegija tööülesannete ulatuse ja kestuse, neid piirata või lõpetada. Kontroll ei pea enam seisnema tegeliku kontrolli teostamises, vaid piisab kontrolli omamise võimalusest toimingu tegija tegevuse üle. Eelnev laieneb samuti sõltumatutele toimingu tegijatele ja kauplejatele, sõltuvalt teenuse osutamise tingimustest ja sellest, kas ülesande andjal säilib õigus anda toimingu tegijale juhiseid.¹⁹²

Prantsuse õigus kohaselt on teise isiku eest vastutuse kohaldamisala üsna lai. Teise isiku eest võib ülesande andja vastutada juhul, kui ülesande andja saab juhendada, suunata ja kontrollida teist isikut. Näiteks on Prantsuse kohtupraktikas peetud kandidaati valimistel vastutavaks oma valija kakluse eest teise kandidaadiga, mille tulemusel teine kandidaat suri.¹⁹³ Seega võib järeldada, et torutöid telliv eriteadmisteta isik pigem üldjuhul ei saa anda torumehele juhiseid. Samas võib tulla ka ette olukordi, kus ülesande andjal on väga konkreetsed juhised.

Kontrolli omamise hindamisel tuleb eristada eriteadmisteta ülesande andjaid ning majandus- ja kutsetegevuses tegutsevaid ülesande andjaid. Majandus- ja kutsetegevuses tegutsevatel ülesande andjatel on eelduslikult rohkem vahendeid ehituseksperdi palkamiseks, kes töö üle

¹⁸⁹ TlnRnKo 2-05-20266, p 10.

¹⁹⁰ Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 41-42.

¹⁹¹ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 66.

¹⁹² Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. *Journal of European Tort Law*, 2011, lk 41-42.

¹⁹³ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 260.

vaatab. BGB eeskujul võiks kontroll seiseda mh korrektsel toimingu tegija valikul ja tema üle jooksvalt järelevalve teostamine. Hoolsa lepingupartneri valimisega on juba eos võimalik palju probleeme vältida. See võiks praktikas tähendada, et ülesande andja enne lepingu sõlmimist teeb toimingu tegijale taustakontrolli – vaatab, kas toimingu tegijal on maksuvõlgasid, kas toimingu tegija maksab makse, kas töötajatele on töötasud välja makstud, kas töötajad saavad turutingimustele vastavat töötasu jne. Lisaks guugeldada, kas toimingu tegija kohta on artikleid või on olnud toimingu tegijaga muid probleeme. Sarnaselt Saksa õigusele võiks ülesande andja siiski vabaneda vastutusest olukorras, kus küll toimingu tegija valimisel ei näidatud piisavat hoolt, kuid toimingu tegija üle teostati jooksvalt korrektset järelevalvet.

Autor on seisukohal, et kontrolli teostamine sõltub sellest, kes on ülesande andja. Kui ülesande andja on ise pädev, siis on vajalik, et ülesande andja teostaks ka tegelikku kontrolli toimingu tegija tegevuse üle. Kui ülesande andjal eriteadmised puuduvad, siis on tegeliku kontrolli kohustuse täitmist märksa keerulisem hinnata. Eriteadmisteta ülesande andja puhul võiks olla tegelik kontroll toimingu tegija üle olukorras, kus ülesande andja annab ette konkreetsed materjalid ja juhised. Näiteks tellib ülesande andja vannitoa torude vahetuse ja sellega seoses näitab toimingu tegijale ette kohad, kus puurida tuleb. Kui ühe ette näidatud koha taga asub veetoru, siis sellisel juhul saab öelda, et ülesande andjal oli tegelik kontroll toimingu tegija tegevuse üle.

2.5. Tõendamine ja tõendamiskoormise jaotus

2.5.1. Kannatanu tõendamiskoormis

Kannatanu peab hagejana tõendama toimingu tegija objektiivse teokoosseisu esinemise ja õigusvastususe. Objektiivse teokoosseisu elementidena peab kannatanu tõendama toimingu tegija teo ja kahju olemasolu ning kahju ja toimingu tegija teo vahelise põhjusliku seose.¹⁹⁴ Juhul, kui tegemist on riskivastutusega, peab kannatanu tõendama, et tema kaitstud õigushüve on saanud kahjustatada suurema ohu allikast lähtuva iseloomuliku riski realiseerumise tulemusena.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1043/3.6. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

¹⁹⁵ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1058/3.3. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

Saksa õiguse kohaselt tuleb kannatanul tõendada, et toimingu tegija põhjustas kahju.¹⁹⁶ Kuna Saksa õiguses peab vastutuseks olema ülesande andja süüdi, mitte toimingu tegija, siis peab olema täidetud eeldus, et ülesande andja on süüdi. BGB § 831 alusel eeldatakse ülesande andja süüd, kui toimingu tegijad põhjustavad õigusvastaselt kolmandale isikule kahju teenuse raames.¹⁹⁷ Kuivõrd ülesande andja süü tõendamiskoormis on kannatanu kasuks ümber pööratud, ei pea kannatanu ülesande andja süüd tõendama.¹⁹⁸ Erinevalt Eestist ei eelda Saksa õigus toimingu tegija süüd, mistõttu kahju tekitaja ei pea olema ülesande andja vastutuseks isiklikult tuvastatud. Piisab sellest, kui on kindlaks tehtud, et keegi toimingu tegijatest kahju tekitas.¹⁹⁹

Saksa õiguses on kaks teooriat ülesande andja käitumise hindamiseks. Traditsiooniline teooria, mis on suunatud tulemuse hindamisele ja moderne teooria, mis on suunatud käitumise hindamisele. Modernse teooria järgi ei ole rikkumine õigusvastane *per se*, vaid kannatanu peab tõendama, et ülesande andja ei täitnud vajalikku hoolsuskohustust. Traditsioonilise teooria kohaselt peab kannatanu tõendama, et ta on saanud kahju läbi toimingu tegija (süüta) käitumise. Viimase puhul eeldatakse ülesande andja süüd BGB § 831 järgi.²⁰⁰

Prantsuse õiguses peab kannatanu tõendama toimingu tegija õigusvastase teo toime panemist ja tahtlust või hooletust. Kui kannatanu ei suuda tõendada, et toimingu tegija on isiklikult vastutav, siis ülesande andja kahju eest ei vastuta. Toimingu tegija saab vastutusest vabaneda, kui esineb ettenägematu ja vältimatu asjaolu (nt vääramatud jõud, kellegi kolmanda või kannatanu enda tegu). Õiguskirjanduses on küsimuse alla seatud, kas endiselt on vajalik tõendada toimingu tegija süüd. Prantsuse tsiviilkoodeksi 2005. aasta reformi käigus tehti ettepanek siiski säilitada ülesande andja vastutuse eeldusena toimingu tegija süü nõue. Prantsuse Ülemkohus on samuti kinnitanud süü nõuet. Seega võib järeldada, et Prantsuse õiguses suure tõenäosusega säilib toimingu tegija süü tõendamise nõue.²⁰¹

¹⁹⁶ Magnus, U. Bürgerliches Gesetzbuch. Article-by-Article Commentary. Volume I: Book 1-3. München: Verlag C.H.Beck oHG 2020, § 831, lk 1640.

¹⁹⁷ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 27-28.

¹⁹⁸ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. Juridica, 2006/9, lk 618.

¹⁹⁹ von Bar, C. The Common European Law of Torts. Volume 1. New York: Oxford University Press, 1998, lk 210.

²⁰⁰ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 77.

²⁰¹ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 27-30.

Seega peab kannatanu tõendama toimingu tegija objektiivse teokoosseisu esinemise ja õigusvastususe. Objektiivse teokoosseisu elementidena peab kannatanu tõendama toimingu tegija teo ja kahju olemasolu ning kahju ja toimingu tegija teo vahelise põhjusliku seose. Riskivastutuse puhul peab kannatanu tõendama, et tema kaitstud õigushüve on saanud kahjustatada suurema ohu allikast lähtuva iseloomuliku riski realiseerumise tulemusena.

2.5.2. Ülesande andja tõendamiskoormis

Eesti õiguses kehtib süü presumptsiooni põhimõte. VÕS § 1050 lg 1 kohaselt eeldatakse toimingu tegija süüd. Kui kannatanu on tõendanud, et toimingu tegija põhjustas kahju ning toimingu tegija teo ja kahju vahel esineb põhjuslik seos, siis peab ülesande andja vastutusest vabanemiseks tõendama, et toimingu tegija ei ole kahju tekitamises süüdi. Ülesande andja saab vabaneda vastutusest, kui ta tõendab, et ta ei omanud kontrolli toimingu tegija käitumise üle. Juhul, kui tegemist on riskivastutusega ja kannatanu soovib tugineda kohtus võimalikule riskivastutusele peab ülesande andja selleks, et teda ei loetaks suurema ohu allika valitsejaks, tõendama, et ohtliku tegevuse kahjulikud tagajärjed olid ette nähtavad ning hoolika käitumisega ära hoitavad. Kui kannatanu asja kahjustamine oli ülesande andja tellitud toimingu tüüpiliseks tagajärjeks, peab ülesande andja riskivastutusest vabanemiseks tõendama kahjustamise muu põhjuse.²⁰²

Saksa õiguse kohaselt tuleb kannatanul tõendada, et toimingu tegija põhjustas kahju. Ülesande andjal on omakorda võimalus vastutusest vabaneda, kui ta tõendab, et käitus toimingu tegija valimisel ja juhendamisel hoolsalt. Samuti saab ülesande andja vastutusest vabaneda, kui ta tõendab, et toimingu tegija ei ole kahju põhjustanud.²⁰³ Ülesande andja saab vastutusest vabaneda, kui ta tõendab, et ta on toimingu tegija hoolsalt valinud, juhendanud ja välja õpetanud, samuti taganud toimingu tegijale vastava varustuse ja seadmed. Saksa õiguse kohaselt tuleb hoolsuskohustust hinnata iga kaasuse puhul üldtunnustatud standardite alusel. Eriti määravateks teguriteks on toimingu tegija tegevuse liik ja vastav riskipotentsiaal.²⁰⁴

²⁰² RKTko 3-2-1-169-10, p 15.

²⁰³ Magnus, U. Bürgerliches Gesetzbuch. Article-by-Article Commentary. Volume I: Book 1-3. München: Verlag C.H.Beck oHG 2020, § 831, lk 1640.

²⁰⁴ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 77.

Saksa kohtutel on üldiselt kõrged nõudmised toimingu tegija üle järelevalve teostamisele. Näiteks on peetud piisavaks järelevalveks seda, kui ülesande andja käib ette teatamata regulaarselt toimingu tegijat kontrollimas. Kontrollide intensiivsus võib varieeruda sõltuvalt riski ulatusest. Kontrollid peavad olema sobivad, et vältida ohtu kolmandatele isikutele. Toimingu tegija juhendamine eeldab tavaliselt regulatsioonide ja juhendite koostamist ja elluviimist. Seda eriti juhtudel, kus ohutusnõuded nõuavad erilisi ettevaatusabinõusid.²⁰⁵

Juhul, kui ülesande andja rikkus hoolsuskohustust toimingu tegija valimisel ja järelevalvel, kuid ülesande andja tõendab, et kahju oleks tekkinud ka hoolika toimingu tegija valimise ja järelevalve korral, ei vastuta ülesande andja kahju eest. Sel juhul ülesande andja ei vastuta, kuna ülesande andja süü ja tekkinud kahju vahel ei teki põhjuslikku seost. Vastutusest vabanemiseks piisab kui ülesande andja on kehvasti valitud toimingu tegija üle teostanud korrektselt järelevalvet.²⁰⁶

Saksa õiguse järgi tuleb ülesande andjal tõendada, et ta ei ole käitunud süüliselt. Kuid siiski peab esinema seos ülesande andja süü ja rikkumise riski vahel, mis peab olema suurenenud toimingu tegija ebapiisava valiku või tema ebapiisava järelevalve tõttu. Sellegipoolest saab ülesande andja vastutusest vabaneda, kui ta tõendab, et valis toimingu tegija hoolsalt või teostas toimingu tegija üle korrektselt jooksvalt järelevalvet.²⁰⁷

Seega peab ülesande andja VÕS § 1054 lg 3 alusel vastutusest vabanemiseks tõendama, et toimingu tegija ei ole kahju tekitamises süüdi. Riskivastutusega peab vastutusest vabanemiseks tõendama, et ohtliku tegevuse kahjulikud tagajärjed olid ette nähtavad ning hoolika käitumisega ära hoitavad. Kui kannatanu asja kahjustamine oli ülesande andja tellitud toimingu tüüpiliseks tagajärjeks, peab ülesande andja riskivastutusest vabanemiseks tõendama kahjustamise muu põhjuse Samuti vabaneb ülesande andja vastutusest, kui ta tõendab, et ta ei omanud kontrolli toimingu tegija käitumise üle.

²⁰⁵ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 77.

²⁰⁶ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. Juridica, 2006/9, lk 617-618.

²⁰⁷ Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019, lk 77.

3. ÜLESANDE ANDJA VASTUTUSE PIIRITLEMINE TEISTEST VASTUTUSE ALUSTEST

3.1. Piiritlemine VÕS § 1054 lg-test 1 ja 2

VÕS § 1054 lg 1 reguleerib olukorda, kus ülesande andja kasutab toimingute tegijate pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses. Sellisel juhul vastutab ülesande andja toimingute tegija poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda tekitatud kahju eest, kui kahju tekitamine oli seotud selle majandus- või kutsetegevusega. Lõige 2 reguleerib olukorda, kus ülesande andja kasutab oma kohustuse täitmisel toimingute tegijate. Sellisel juhul vastutab ülesande andja toimingute tegija poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda tekitatud kahju eest, kui kahju tekitati või kahju tekitamine sai võimalikuks seoses selle kohustuse täitmisega. Lõige 3 reguleerib olukorda, kus toimingute tegija teeb ülesande andja ülesandel teatud toimingute. Sellisel juhul vastutab ülesande andja (ülesande andja) ülesande täitmise käigus õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda tekitatud kahju eest, kui kahju tekitati või kahju tekitamine sai võimalikuks ülesande täitmise tõttu ja ülesande andjal oli vastavalt tema ja toimingute tegija vahelisele suhtele kontroll toimingute tegija käitumise üle. Seega on kõik lõiked nähtud ette erinevateks olukordadeks.

Kohtud on VÕS § 1054 lõikeid kumulatiivselt kohaldanud, kuigi tegemist on alternatiivsete lõigetega.²⁰⁸ Tallinna Ringkonnakohtus on asunud 21.01.2012 seisukohale, et toimingute tegija tegevus liikluskorraldusvahendite paigaldamisel tuleb VÕS § 1054 lg 1 ja lg 3 alusel omistada tööandjale. See tähendab, et tööandja on vastutav oma töötaja ehk toimingute tegija poolt majandustegevuse raames õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Ülesande andjaks oli eelnimetatud kaasuses AS Narva Vesi ja toimingute tegijaks AS-i Narva Vesi töötaja. Töö sisuks oli teelõigu remonttööd, sh kaevetööd.²⁰⁹ Asjaolude põhjal on selge, et toimingute tegija puhul on tegemist ülesande andja töötajaga, seega ei ole korrektne hinnata eeldusi VÕS § 1054 lg 3 alusel.

Harju Maakohus on 05.09.2019 leidnud, et hageja ei ole tõendanud, et toimingute tegija näol on tegemist ülesande andja töötaja või saatejuhiga ehk isikuga, keda ülesande andja kasutab pidevalt oma majandus- ja kutsetegevuses. Lisaks leiab kohus, et hageja ei ole tõendanud, et

²⁰⁸ TlnRnKo 2-09-70997, p 20.5; HMKo 2-18-39, p-d 165 ja 169 ning TlnRnKo 2-18-39, p-d 3.3 ja 13.2.

²⁰⁹ TlnRnKo 2-09-70997, p-d 20 ja 20.5 – 20.7.

ülesande andja oleks omanud toimingu tegija üle VÕS § 1054 lg 3 mõistes juhtimisõigust ja kontrolli.²¹⁰ Autor on seisukohal, et juhul, kui kohus leiab, et pool ei ole tõendanud, et ülesande andja tegutses majandus- ja kutsetegevuses, puudub vajadus hinnata ülesande andja vastutust VÕS § 1054 lg 3 alusel.

VÕS § 1054 lg 1 kohaldub juhul, kui isik kasutab teist isikut pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses. Sellisteks teisteks isikuteks on eelkõige töötajad ja isikud, kellel on neid oma majandustegevuses kasutava isikuga püsiv lepinguline suhe, nt käsundusleping, mille alusel osutatakse püsiva iseloomuga teenuseid.²¹¹ VÕS § 1054 lg 2 on asjakohane, kui isik kasutab teist isikut (täitmisabiline) oma kohustuse täitmiseks. Kohustused võivad olla nii lepingulised kui ka lepinguvälised.²¹² VÕS § 1054 lg 3 reguleerib vastutust toimingute tegijate eest, keda ülesande andja küll ei kasuta püsivalt oma majandus- või kutsetegevuses, kuid kelle tegevuse suhtes ta omab juhtimisõigust ja kontrolli. Oluline on faktilise juhtimisõiguse ja kontrolli olemasolu.²¹³

VÕS § 1054 lg-t 2 on kohtupraktikas kohaldatud korteriühistu vastutusel, kus korteriühistu tellis kolmandalt isikult hageja kasutuses olevas korteris asuva keskkütteradiaatori vahetamise. Radiaatori vahetus oli vajalik keskküttesüsteemi korrashoiuks. Radiaatori vahetus kooskõlastati korteri omaniku ning kostja (korteriühistu) vahel. Kostja tellimusel läksid kolmanda isiku töötajad radiaatori vahetamiseks ettevalmistusi tegema, sulgedes tehnosõlmes ekslikult vale veetoru. Radiaatori ja seda ühendava veetoru lahtiühendamise tagajärjel paiskus kuum vesi hageja korterisse. Kuum vesi oli tol hetkel radiaatoris vale veetoru sulgemise tõttu.²¹⁴

Maakohus asus seisukohale, et kostja (korteriühistu) on kolmandat isikut oma kohustuste täitmiseks kasutanud pikema aja jooksul poolte vahel sõlmitud teenuse osutamise lepingu alusel, kuid tegemist ei ole kolmanda isiku püsiva kasutamisega VÕS § 1054 lg 1 mõttes. Ringkonnakohus nõustus maakohtu seisukohaga. VÕS § 1054 lg 1 kuulub kohaldamisele eelkõige, kui töötaja tekitab tööülesandeid täites õigusvastaselt kahju kolmandale isikule.

²¹⁰ HMKo 2-18-39, p-d 165 ja 169.

²¹¹ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.2.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

²¹² Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.2.2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

²¹³ TlnRnKo 2-11-50505, p 38.

²¹⁴ TlnRnKo 2-16-701, p-d 2, 33, 38 ja 39.

Kohus järeldas, et VÕS § 1054 lg-t 1 ei saa selle vaidluse lahendamisel seetõttu kohaldada. Tallinna Ringkonnakohus tõi ka välja, et korteriühistu tegevus kui mittetulundustegevus, ei ole majandustegevus VÕS § 1054 lg 1 tähenduses ning ka seetõttu ei saa korteriühistu vastutada VÕS § 1054 lg 1 järgi.²¹⁵

Tallinna Ringkonnakohus leidis, et maakohus jättis ekslikult kontrollimata, kas kostja vastutus hageja ees võib tuleneda VÕS § 1054 lg-st 2. Hageja tugines kostja võimaliku vastuse alusena nii VÕS § 1054 lg-le 1 kui ka lg-le 2. Kostja ja kolmanda isiku vahel oli sõlmitud tähtajatu avarii teenindusleping. Kolmas isik on pidevalt nimetatud lepingu järgi kostjale teenuseid osutanud. Hageja kasutuses olnud korteris radiaatori vahetamiseks esitas kolmandale isikule tellimuse kostja. Kostja kohustuseks oli hoida korras korteriomanike ühine omand ehk keskküttesüsteem. Radiaatori vahetus oli oluline, kuna radiaator tilkus.²¹⁶

Kuivõrd korteriühistu kohustuseks on hoida korras elamu keskküttesüsteem ning kostja tellis oma lepingupartnerilt keskküttesüsteemi osaks oleva radiaatori vahetuse, siis asus Tallinna Ringkonnakohus seisukohale, et kostja kasutas kolmandat isikut oma kohustuse täitmiseks ning vastutab VÕS § 1054 lg 2 järgi, kui leiab tõendamist kolmanda isiku poolt hagejale õigusvastaselt ja süüliselt kahju tekitamine.²¹⁷

Eelnimetatud lahendist tuleneb, et juhul, kui on täidetud VÕS § 1054 lg 2 eeldus ehk teise isiku kasutamine oma kohustuse täitmiseks, kohaldatakse VÕS § 1054 lg-t 2, mitte VÕS § 1054 lg-t 1. Sama loogika laieneb ka VÕS § 1054 lg-le 3. Seega kui ülesande andja annab toimingutegijale teatava ülesande, mis ei ole ülesande andja enda kohustus ning ülesande andja ei kasuta toimingutegijat pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses, siis kohaldub VÕS § 1054 lg 3.

TsÜS § 132 jaguneb kaheks lõikeks. TsÜS § 132 lg 1 on sarnane VÕS § 1054 lg-ga 1, sest mõlemad sätted kohalduvad, kui isik kasutab teist isikut pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses. TsÜS § 132 lg 2 on sarnane VÕS § 1054 lg-ga 2, kuna mõlemad sätted kohalduvad, kui isik kasutab teist isikut oma kohustuse täitmisel. TsÜS § 132 lg 2 erineb

²¹⁵ TlnRnKo 2-16-701, p 36.

²¹⁶ TlnRnKo 2-16-701, p 37.

²¹⁷ TlnRnKo 2-16-701, p 38.

VÕS § 1054 lg-st 2 mh selle võrra, et TsÜS § 132 lg-s 2 kasutatakse vastutusel sõna „samuti“. VÕS § 1054 lg 3 kohaldub juhul, kui toiminguga tegija teeb ülesande andja ülesandel toiminguga ning ülesande andjal on toiminguga tegija käitumise üle kontroll. VÕS § 1054 lg 1 ja 2 puhul puudub eeldus, et isikul peaks teise isiku üle olema kontroll. Kuivõrd VÕS § 1054 lg-te 1 ja 2 eeskujuks oli TsÜS § 132²¹⁸, siis on asjakohane vaadata, kuidas on sisustatud tsiviilseadustiku üldosa seaduse kommentaarides pidevalt majandus- või kutsetegevuses teise isiku kasutamist ja oma kohustuse täitmisel teise isiku kasutamist.

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse kommentaarides on leitud, et küsitav võib olla, kas TsÜS § 132 lg 2 on kohaldatav ka juhul, kui isik kasutab oma kohustuse täitmisel teist isikut, keda ta kasutab püsivalt oma majandus- või kutsetegevuses. TsÜS § lg-te 1 ja 2 kohaldamise piiritlemine ei ole seaduses üheselt selgelt reguleeritud. TsÜS § 132 lg 2 on TsÜS § 132 lg 1 täiendav erinorm. Seega, kui teist isikut, kes oma kohustuse täitmisel kasutatakse, on ühtlasi majandus- või kutsetegevuses pidevalt kasutatavaks isikuks TsÜS § 132 lg 1 tähenduses, kohaldub TsÜS § 132 lg 1. TsÜS § 132 lg 2 kohaldamisala on seega piiratud olukordadega, kus lepingust või muust võlasuhtest tuleneva kohustuse täitmiseks kasutatakse teisi isikuid, kes ei ole seotud isiku pideva majandus- või kutsetegevusega. TsÜS § 132 lg 2 kohaldub, kui isik kasutab teist isikut oma kohustuse täitmiseks.²¹⁹

Järelikult võiks VÕS § 1054 lg 2 puhul olla tegemist erinormiga VÕS § 1054 lg 1 suhtes ja VÕS § 1054 lg 3 puhul olla tegemist erinormiga VÕS § 1054 lg-te 1 ja 2 suhtes.

Kumulatiivset kohaldamist võib põhjendada sellega, et nii BGB kui ka Prantsuse tsiviilkoodeks on teise isiku eest vastutuse reguleerinud ühe punkti all, kui tegemist on töötaja-tööandja ja selle sarnase suhtega. Samuti näevad DCFR ja PETL ette vastutuse ühe punkti all mõlema puhul. Seega on Saksamaal ja Prantsusmaal tegemist sarnaste eeldustega teise isiku eest vastutusel nii töötaja-tööandja suhte puhul kui ka selle sarnase suhte puhul.

Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1242 (1)²²⁰ oli algselt lihtsalt sissejuhatav punkt, mille alusel isik ei vastuta mitte ainult enda tekitatud kahju eest, vaid ka teise isiku kahju eest, kui isik kahju

²¹⁸ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/1-2. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

²¹⁹ Käerdi, M., Kärson, S., Lillo, L. Tsiviilseadustiku üldosa seadus, § 132/3.4.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2023.

²²⁰ „On est responsable non seulement du dommage que l'on cause par son propre fait, mais encore de celui qui est causé par le fait des personnes dont on doit répondre, ou des choses que l'on a sous sa garde.“

tekitaja eest vastutab, samuti vastutab isik asjade eest, mis on tema valduses. Punkti tõlgendati sissejuhatavana kuni aastani 1991. On vaieldav, kas artikkel 1242 (1) on nii-öelda vihmavarju termin, mille alla lähevad kõik järgnevad punktid, mis teise isiku eest vastutust käsitlevad või on tegemist erialuseliste punktidega. Õiguskirjanduses on leitud, et praegu on tegemist eraldiseivate punktidega, mida kohaldatakse erinevate asjaolude korral.²²¹

Prantsusmaa kohtud on kohaldanud artiklit 1242 (1) juhul, kui artikli 1242 (5) eeldused ei ole täidetud.²²² Vaatamata sellele, et kohtud on hakanud artiklit 1242 (1) kohaldama eraldi alusena, läheks VÕS § 1054 lg 3 siiski artikkel 1242 (5) alla. Artikkel 1242 (5)²²³ sätestab, et ülesande andjad ja tööandjad vastutavad kahju eest, mille on tekitanud nende toimingute tegijad või töötajad nende ülesannete raames, milleks neid tööle võeti. Seega on artikli 1242 (5) kohaldamisala laiem kui ainult töötaja-tööandja suhe. Praktikas on enim kaasuseid siiski töölepingu alusel töötaja ja tööandja suhte vaidluste kohta.²²⁴

Prantsuse tsiviilkoodeksi säte on küll praktikas vaidlusi tekitanud, kuid seal lähevad siiski tööandja vastutus töötaja eest ja ülesandnud isiku vastutus ülesande teostaja eest ühe punkti alla, mis tähendab, et mõlemal juhul on ka vastutuse eeldused samad. Eestis on aga VÕS § 1054 lg 3 puhul täiendav eeldus ehk ülesande andja poolt kontrolli omamine toimingute tegija tegevuse üle.

BGB § 831 lg 1²²⁵ kohaselt vastutab isik, kes annab teisele isikule mingi ülesande, selle ülesande käigus teise isiku poolt õigusvastaselt kolmandale isikule tekkinud kahju eest. Hüvitamiskohustus ei teki, kui ülesande andja ülesannet täitva isiku valimisel ja, kuivõrd ta peab muresema seadeldised või aparaadid või juhendama ülesande täitmist, näitas selle üles vajalikku hoolsust või kui kahjud oleks tekkinud ka sellise hoolsuse järgimisel. Seega on BGB

²²¹ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 25-27.

²²² Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 134.

²²³ „*Les maîtres et les commettants, du dommage causé par leurs domestiques et préposés dans les fonctions auxquelles ils les ont employés.*“

²²⁴ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 25-27.

²²⁵ „*Wer einen anderen zu einer Verrichtung bestellt, ist zum Ersatz des Schadens verpflichtet, den der andere in Ausführung der Verrichtung einem Dritten widerrechtlich zufügt. Die Ersatzpflicht tritt nicht ein, wenn der Geschäftsherr bei der Auswahl der bestellten Person und, sofern er Vorrichtungen oder Gerätschaften zu beschaffen oder die Ausführung der Verrichtung zu leiten hat, bei der Beschaffung oder der Leitung die im Verkehr erforderliche Sorgfalt beobachtet oder wenn der Schaden auch bei Anwendung dieser Sorgfalt entstanden sein würde.*“

§ 831 kohaldamisala juba termini kasutuse poolest laiem, sest ei kasuta sõna töötamine, tööandja, töötaja ega töö ülesannete raames vms. Sarnaselt Prantsuse tsiviilkoodeksiga, leidub praktikas enamik vaidlusi just töölepingu alusel töötaja ja tööandja vahel BGB § 831 alusel.²²⁶ Nii Saksa kui ka Prantsuse õiguses on teise isiku eest vastutuseks ette nähtud üks seaduse punkt, mis hõlmab teise isiku kasutust pidevalt oma majandus- ja kutsetegevuses, teise isiku oma kohustuse täitmisel kasutamist ja teise isiku teatud ülesande täitmisel kasutamist. Sarnaselt Eestiga on Hollandis nähtud ette eraldi sätted sõltumatutele toimingute tegijatele ja agentidele.²²⁷

Autor on seisukohal, et VÕS § 1054 lg-d 1-3 on eraldiseisvad alused ja lg-le 1 lg 3 eelduste juurde võtmise võib ülesande andja vastutuse liialt kergelt välistada, kuna hakatakse liiga rangelt hindama kas ülesande andjal oli tegelik kontroll toimingute tegija üle. Iseenesest on VÕS § 1054 lg 1 puhul ka oluline, et ülesande andjal, kes pidevalt oma majandus- ja kutsetegevuses teist isikut kasutab, on kontroll teise isiku üle. Teisest küljest selle kontrolli võib juba selle asjaoluga lugeda täidetuks, et poolte vahel on praktika, mille kohaselt ülesande andja pidevalt kasutab toimingute tegijat majandus- ja kutsetegevuses ning sellest tulenevalt saab ülesande andja toimingute tegijat kontrollida.

Kontroll võib seisneda selles, et poolte vahel on sõlmitud leping, seega omab ülesande andja kontrolli läbi lepingu toimingute tegija üle. Sama kehtib ka VÕS § 1054 lg 2 puhul, kus poolte vahel on samuti sõlmitud leping, kasvõi suulises vormis. Autori hinnangul on VÕS § 1054 lg 3 kontroll oluliselt rangem kui lihtsalt selle tõendamine, et isik kasutab kedagi pidevalt majandus- või kutsetegevuses või isik kasutab teist isikut oma kohustuse täitmisel. VÕS § 1054 lg 3 rangem kontroll on ka suures määras õiglasem, kuna oleks võrdlemisi ebaõiglane panna eriteadmisteta ülesande andja vastutama iseseisva toimingute tegija eest lihtsalt selle pinnalt, et nende vahel oli sõlmitud leping.

Kokkuvõtlikult märgib autor, et VÕS § 1054 lg 3 on eraldiseisev vastutuse alus. VÕS § 1054 lg 1 kohaldub juhul, kui isik kasutab teist isikut pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses. VÕS § 1054 lg 2 kohaldub juhul, kui isik kasutab teist isikut oma kohustuse täitmiseks. VÕS § 1054 lg 3 kohaldub aga juhul, kui ülesande andja annab toimingute tegijale

²²⁶ Giliker, P. *Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 26-27.

²²⁷ von Bar, C. *The Common European Law of Torts*. Volume 1. New York: Oxford University Press, 1998, lk 216-217.

ülesande, mis ei ole ülesandeandja oma kohustus ja ülesande andja ei kasuta seejuures toimingu tegijat pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses. Lisaks on VÕS § 1054 lg 3 puhul oluline, et ülesande andjal oleks kontroll toimingu tegija käitumise üle.

3.2. Piiritlemine suurema ohu allika valdaja vastutusest

Riskivastutuse üldised eeldused on tulenevalt VÕS § 1056 lg-test 1 ja 2 järgnevad:

1. Kaitstud õigushüve kahjustamine, st isiku surma põhjustamine, talle kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamine või tema asja hävitamine või kahjustamine, kui seadusest ei tulene teisiti.
2. Suurema ohu allika valitsemine.
3. Suurema ohu allikale iseloomuliku, st kõrgendatud ohust tuleneva riski realiseerumine suurema ohu allika valitsemise käigus.
4. Põhjuslik seos suurema ohu allikale iseloomulikust ohust tuleneva riski realiseerumise ning kaitstud õigushüve kahjustamise vahel.
5. Vastutust välistavate asjaolude puudumine.

Esimese kolme eelduse puhul on tõendamiskoormis kannatanust hagejal ning kostja vabaneb vastutusest kui ta tõendab, et esineb mõne vastutust välistava asjaolu esinemise.²²⁸

VÕS § 1056 lg 1 esimese lause järgi vastutab kahju põhjustamise korral eriti ohtlikule asjale või tegevusele iseloomuliku ohu tagajärjel kahju tekitamise eest, sõltumata oma süüst, ohu allikat valitsenud isik. VÕS § 1056 lg 2 esimese lause järgi loetakse asja või tegevust suurema ohu allikaks, kui selle olemuse või selle juures kasutatud ainete või vahendite tõttu võib isegi asjatundjalt oodatava hoolsuse rakendamise korral tekkida suur kahju või võib kahju tekkida sageli. VÕS § 1056 kohaldub üldsättena kõikidel suurema ohu allika valitseja riskivastutuse juhtudel.²²⁹

Teatud ulatuses võivad kattuda riskivastutuse eeldused ülesande andja vastutuse eeldustega teise isiku delikti eest. Seega võib olla keeruline piiritleda vastutust VÕS §-de 1056 jj järgi ja VÕS § 1054 järgi. Oluline on neil vahet teha, kuna riskivastutuse puhul ei pea olema kahju eest

²²⁸ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1056/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

²²⁹ RKTko 3-2-1-169-10, p 12; RKTko 3-2-1-27-07, p 10.

vastutava isiku tegu või tegevusetus õigusvastane ega süüline. Sellisel juhul saab ülesande andjat võtta vastutusele sõltumata toiminguga tegija süüst. Ülesande andja vastutusel ei ole ka oluline, et ülesande andja oleks ise suurema ohu allika valitseja. Õiguskirjanduses on leitud, et ülesande andja võiks vastutusest vabaneda juhul, kui kahju ei oleks saanud ära hoida ka kõige hoolikama käitumise korral.²³⁰

Riigikohus on leidnud, et kui kahju on tekitatud kaevetöödega, võib tegemist olla ka suurema ohu allikaga tekitatud kahjuga VÕS § 1056 lg-te 1 ja 2 tähenduses. Kaevetööde ülesande andja on sellisel juhul suurema ohu valitseja. Asja või tegevust loetakse suurema ohu allikaks, kui selle olemuse või selle juures kasutatud ainete või vahendite tõttu võib isegi asjatundjalt oodatava hoolsuse rakendamise korral tekkida suur kahju või võib kahju tekkida sageli.²³¹

Samuti saab suurema ohu allikana käsitada tee remontimist. Tee remontimisel on kõrgendatuks ohuks senise pinnase olukorra muutmine (nt pinnase osaline asendamine teistsuguse pinnasega, teekatte materjali muutmine) või muudetakse või kahjustatakse maapinnas või maapinnal olevaid ehitisi (nt torustike ja kaablikanalite kahjustamine, kanalisatsioonikaevude, sõidutee, kõnniteede jms asukoha ja/või kõrguse muutmine maapinna suhtes). Seetõttu võivad saada kahjustatud naabrite hoones ja nendes olevad asjad, kuna sademe- või põhjavesi hakkab tee remondist põhjustatuna tungima kas pinnase pealt või olemasolevate torustike või pinnase kaudu hoonetesse. Seni kuni tee remontija ei ole tõendanud, et kõik tee remontimisega kaasnevad kahjulikud mõjutused olid teistele isikutele ette nähtavad ja oleksid hoolika tegevusega ära hoitavad, tuleb hea usu põhimõtte (TsÜS § 138, VÕS § 6) kohaselt lugeda tee remontimist tegevuseks, mis kujutab endast suurema ohu allikat VÕS § 1056 lg 2 järgi.²³²

Asja või tegevust peetakse suurema ohu allikaks, kui selle olemuse või selle juures kasutatud ainete või vahendite tõttu võib isegi asjatundjalt oodatava hoolsuse rakendamise korral tekkida suur kahju või võib kahju tekkida sageli. Ülesande andja vastutust ei välista ka see, et tema ise teed ei remontinud, vaid tellis selle toiminguga tegijalt. Hea usu põhimõttest tulenevalt ei vabane ülesande andja riskivastutusest üksnes seetõttu, et suurema ohu allikat valitses teine isik. Riigikohus on öelnud, et olukorras, kus hagi esitatu kohaselt on kahju tekitatud kaevetöödega,

²³⁰ Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest. *Juridica* 2003/7, lk 466.

²³¹ RKTKo 2-20-1836, p 16.

²³² RKTKo 3-2-1-169-10, p-d 12 ja 14; RKTKo 2-20-1836, p 16.

võib tegemist olla ka suurema ohu allikaga tekitatud kahjuga (VÕS § 1056 lg-d 1 ja 2) ning ülesande andja võib olla suurema ohu allika valitseja.²³³

Võlaõigusseaduse kommentaarides on leitud, et VÕS § 1054 kohaldatakse üksnes deliktilise üldvastutuse juhtudel, mitte aga riskivastutuse puhul, sest riskivastutuse puhul ei hinnata, kas kahju tekitaja tegu on õigusvastane ja süüline.²³⁴ Riskivastutuse mõte seisneb sellest, et kui isik kasutab asja või teeb teo, mis on oma olemuselt ühiskonnale ohtlik, siis see isik peab kandma selle riski tõttu rangemat vastutust. Samal ajal saab see isik üldjuhul selle teo eest kasu. Suurema ohu allikaks võib olla näiteks tuumajaam, mootorsõiduk, ehitis jne. Autoga sõites jõuab sihtpunkti kiiremini ja mugavamalt, mis on autojuhile kasuks, samas kaasneb sellega risk, et põhjustatakse avarii. Isik saab autole alternatiivselt valida liiklemiseks ühistranspordi, ratta või käia jala. Kui isik siiski otsustab kasutada autot, siis peab ta ka selle riski eest kandma rangemat vastutust.

VÕS § 1054 lg 3 alusel ülesande andja vastutus toimingute tegija eest ei tohiks viia samasuguse range vastutuseni, kus ei hinnata ei ülesande andja ega toimingute tegija süüd. Kuigi Saksa õiguse järgi ei ole vajalik toimingute tegija süü, siis ülesande andja ise peab olema käitunud süüliselt. Niisiis on nii Eesti kui ka Saksa õiguse puhul oluline, et vähemalt üks isik oleks käitunud süüliselt, kas siis ülesande andja või toimingute tegija. Kui VÕS § 1054 lg 3 alusel saaks olla tegemist alternatiivselt ka riskivastutusega, siis jõuaksime olukorda, kus ei pea olema ei ülesande andja ega toimingute tegija süüliselt käitunud. Kuigi Riigikohus on leidnud, et ülesande andja ei vabane riskivastutusest ka siis, kui suurema ohu allikat valitses teine isik, on olemuslikult tegemist siiski erineva olukorraga, kus ülesande andjal ei ole üldjuhul endal sellist juhtimisõigust toimingute tegija käitumise üle.

Inglise õiguses on teise isiku delikti eest vastutus sisuliselt riskivastutus. Ülesande andja vastutusel hinnatakse ainult, kas tal oli õigus suunata ja kontrollida toimingute tegija tegevust. Sellisel on tagatud, et kahju tekkimise võimalus oleks minimaalne. Kui ülesande andjal puudus suunamis- ja kontrollimisõigus, siis ülesande andja toimingute tegija tekitatud kahju eest ei vastuta.²³⁵

²³³ RKTko 3-2-1-169-10, p-d 12 ja 14; RKTko 2-20-1836, p 16.

²³⁴ Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV, § 1054/3.1. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.

²³⁵ Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. Juridica, 2006/9, lk 618.

Prantsuse tsiviilkoodeksi (*Code Civil*) artikkel 1242 (1) (endine artikkel 1384) kohaselt vastutab isik mitte üksnes enda tekitatud kahju eest, vaid ka kahju eest, mille on tekitanud tema vastutusalas olevad isikud või tema valduses olevad asjad.²³⁶ Seega on Prantsuse õiguses kaks riskivastutuse regulatsiooni – vastutus teise isiku poolt tekitatud kahju eest ja vastutus asjade poolt põhjustatud kahju eest.²³⁷ Õiguskirjanduses on leitud, et tegelikkuses ei põhine vastutus riskil, vaid ülesande andja autoritaarsusel ja võimul toiminguga tegija üle.²³⁸ Pikka aega ei tunnistanud Prantsuse tsiviilkoodeksi artiklit 1242 (1) kui iseseisvat vastutuse alust. Seaduse vastuvõtmisest alates oli valitsev seisukoht, et artikkel 1242 (1) eesmärgiks oli sätestada nn sissejuhatav osa järgnevatele riskivastutuse erikoosseisudele ning seda ei peetud iseseisvaks nõude aluseks. Enam kui 90 aastat pärast Prantsuse tsiviilkoodeksi vastuvõtmist, tegi Prantsuse Kassatsioonikohus *Cour de Cassation Teffaine* kaasuses otsuse, kus pidas artiklit 1242 (1) iseseisvaks vastutuse aluseks.²³⁹

Järelikult on riskivastutuse puhul kannatanul oluliselt lihtsam kahjuhüvitisnõude esitamine, kui võrd tegemist on süüst sõltumatu vastutusega ja kahju tekitaja ei pea olema käitunud õigusvastaselt. Tegemist on alternatiivse vastutuse alusega VÕS § 1054 lg 3 kõrval.

²³⁶ Le Code Civil. Arvutivõrgus: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000032021488/#LEGI_SCTA000032021488 (13.03.2024).

²³⁷ Sandel, L. Riskivastutuse üldkoosseis kui kõrgendatud vastutuse kontseptsiooni väljund deliktiõiguses. Magistritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikool 2016, lk 23-24.

²³⁸ Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010, lk 137.

²³⁹ Sandel, L. Riskivastutuse üldkoosseis kui kõrgendatud vastutuse kontseptsiooni väljund deliktiõiguses. Magistritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikool 2016, lk 23-24.

KOKKUVÕTE

Tavaliselt kannab õigusvastaselt teise isiku poolt põhjustatud kahju eest vastutust kahju tekitaja. Siiski on seadusandja loonud mehhanismi, mille kohaselt peab kahju hüvitama keegi teine kui kahju tekitaja ise. VÕS § 1054 järgi võib ülesande andja vastutada toimingutegija delikti eest. Magistritöös keskendutakse VÕS § 1054 lg-le 3, mis on peamiselt kohaldatav olukordades, kus täidetakse ühekordset käsundit või töövõtulepingut ning täitja ei tegutse püsivalt oma majandus- või kutsetegevuses ning leping ei ole seotud käsundiandja või ülesande andja kohustustega. Kohustused võivad olla nii lepingulised kui ka lepinguvälised. Selliselt on tagatud, et kannatanul oleks võimalik esitada nõue ka ülesande andja vastu, kes eelduslikult on paremal majanduslikul järjel.

Kohtud on VÕS § 1054 lg 3 järgi lahendanud kaasuseid vastuoluliselt. Kohus on leidnud, et toimingutegija delikti eest ülesande andja vastutuse puhul peab toimingutegija tegu olema õigusvastane ja süüline ning ülesande andja peab omama kontrolli toimingutegija üle. Vastupidiselt on kohus leidnud ka, et vajalik on ülesande andja süü. Kohtupraktikas on VÕS § 1054 lg-d 1, 2 ja 3 kohaldataud kumulatiivselt, kuigi tegemist on alternatiivsete lõigetega. Kohud on asunud ka seisukohale, et oluline ei ole, kas ülesande andja kontrollis piisavalt toimingutegija kohustuste täitmist. Lisaks on kohus öelnud, et VÕS § 1054 lg 3 puhul ei ole tegemist iseseisva nõude esitamise alusega. Kohaldataud on VÕS § 1054 abistava normina nagu TsÜS § 132, kuid samas on kohaldataud VÕS § 1054 kui eraldiseisvat nõude alust. Vastuolud on tekkinud ka VÕS § 1054 kohaldamisel juhul, kui tegemist on riskivastutusega. Kohus on öelnud, et tegemist on alternatiivse alusega, kuid võlaõigusseaduse kommentaarides on leitud, et VÕS § 1054 ei kohaldu, kui tegemist on riskivastutusega. Seega ei ole kohtupraktikas selge, mis on VÕS § 1054 eeldused ja kas tegemist on eraldiseisva nõude alusega.

Magistritöö eesmärk oli eelnevast tulenevalt leida vastused ja selgitada välja, millised on ülesande andja vastutuse eeldused toimingutegija delikti eest ja kuidas tõlgendada VÕS § 1054 lg-s 3 sätestatud ning kas eelnimetatud säte on nõude aluseks või on nõude aluseks VÕS § 1043 jj. Autor püstitas järgnevad uurimisküsimused: (1) Millistel eeldustel vastutab ülesande andja toimingutegija poolt kolmandale isikule tekitatud kahju eest? (2) Kas VÕS § 1054 lg-t 3 tuleb pidada eraldi nõude aluseks või on nõude aluseks VÕS § 1043 jj? (3) Kuidas piiritleda VÕS § 1054 lg-t 3 teistest õigusnormidest? Uurimisküsimustele vastuse leidmiseks rakendas autor nii

analüütilist kui ka võrdlevat meetodit. Püstitatud uurimisküsimuste lahendamiseks analüüsis autor nii Eesti kui ka välismaa asjakohast õiguskirjandust ning kohtupraktikat. Autor tegi ettepaneku magistr töö tulemuste rakendamiseks. Selguse huvides tuleks täiendada seadust ja kujundada ühtlane kohtupraktika.

Esimeses peatükis käsitles autor ülesande andja vastutuse nõude alust ja olemust. Autor leidis vastused, millistel juhtudel kohaldub VÕS § 1054 lg 3. Kas VÕS § 1054 lg 3 puhul on tegemist nõude alusega või on nõude aluseks VÕS § 1043 jj. Kui TsÜS § 132 puhul on tegemist abinormiga, mitte eraldi nõude alusega, siis VÕS § 1054 puhul on tegemist eraldi nõude alusega. Samuti analüüsis autor, kas VÕS § 1054 lg 3 kohaldub juriidilise isiku vastutusel teise juriidilise isiku delikti eest. Autor käsitles ka ülesande andja süüta vastutust.

VÕS § 1054 lg 3 eeskujuks oli küll BGB § 831, kuid VÕS § 1054 lg 3 on nii sisu kui ka vastutuse eelduste poolest erinev. Saksa õiguse kohaselt ülesande andja tegu peab olema süüline ja ülesande andja saab vastutusest vabaneda, kui ta tõendab, et ta oli toimingute tegija valimisel hoolas ja tema üle järelevalve teostamisel või kahju oleks tekkinud ka vajaliku hoole järgimise korral. Saksamaal on üritatud BGB §-s 831 sätestatud vastutust praktika ja õigusteooria poolt muuta rangemaks, kohaldades võimalusel lepingulise vastutuse süsteemi.

Sarnaselt Eestiga, on Prantsuse õiguse järgi ülesande andja vastutuse eelduseks toimingute tegija delikti eest, et toimingute tegija oleks vastutav oma delikti eest ja ülesande andja ise ei pea olema süüdi.

Mudelseaduste PETL ja DCFR sõnastused on küll erinevad, kuid ühised jooned on järgmised: (1) tegemist on süüta vastutusega, (2) isik vastutab endale alluvate põhjustatud kahju eest, (3) alluvad peavad olema käitunud neile antud ülesande piires, (4) alluvad peavad olema rikkunud vastavat hoolsuskohustust või põhjustanud kahju tahtlikult, hooletult või vastutavad muul alusel, (5) sõltumatud toimingute tegijad ei kuulu siia alla.

Esimese peatükis lõpus järeltas autor, et VÕS § 1054 lg 3 puhul on tegemist eraldiseisva nõude alusega. Autori hinnangul kohaldub VÕS § 1054 lg 3 ka juriidilise isiku vastutusele teise juriidilise isiku delikti eest. Autor leidis, et Eesti õiguses on kannatanu huvid piisavalt kaitstud

solidaarvastutuse regulatsiooniga. Kannatanul on kindlus, et ta saab oma kahjud hüvitatud, sõltumata sellest, kui suures osas solidaarvõlgnikud omavahelises suhtes vastutavad.

Autor järeldas, et VÕS § 1054 lg 3 alusel peab esinema kas ülesande andja või toiminguga tegija süü. Olukorras, kus ülesande andja vastutuse eeldusena ei ole vaja ei ülesande andja ega toiminguga tegija süüd, jõuame sisuliselt riskivastutusele. Enamikes riikides ei ole toiminguga tegija eest vastutus seotud ülesande andja vastutusega. Saksa õiguses on BGB § 831 alusel vastutuseks vajalik toiminguga tegija süü, mitte aga ülesande andja süü. Saksa õiguses on selline lähenemine saanud palju kriitikat ja sellest on üritatud nii õiguskirjanduse kui ka kohtupraktikaga mööda minna. Kuivõrd erinevalt Saksa õigusest on Eesti õiguses leitud valdavalt, et VÕS § 1054 lg 3 puhul on tegemist ülesande andja süüst sõltumatu vastutusega, vastutab ülesande andja toiminguga tegija delikti eest ülesande andja enda süüst sõltumata.

Teises peatükis keskendus autor sellele, millised on ülesande andja vastutuse eeldused toiminguga tegija delikti eest VÕS § 1054 lg 3 alusel. Autor uuris, millistel juhtudel on tegemist ülesande andja ja toiminguga tegija süüga. Täpsemalt analüüsis autor, kas vastutuse eeldusena peab esinema ülesande andja süü või piisab toiminguga tegija süüst. Lisaks vaatles autor, millisel määral peab ülesande andja teostama kontrolli toiminguga tegija üle. Teises peatükis analüüsis autor, millised kriteeriumid peavad olema täidetud, et ülesande andjal oleks kontroll toiminguga tegija käitumise üle. Muuhulgas lahati küsimust, kas poolte või ühe poole tegutsemine majandus- ja kutsetegevuses mängib olulist rolli kriteeriumite seas. Teises peatükis käsitles autor ka toiminguga tegija ja ülesande andja solidaarvastutust. Autor analüüsis, mis tingimustel ja ulatuses on ülesande andjal tagasinõude õigus toiminguga tegija vastu.

Teises peatükis asus autor seisukohale, et ülesande või toiminguga andmise aluseks saavad peamiselt olla käsundus- või töövõtuleping. Autor jõudis järeldusele, et ülesande andja üheks vastutuse eelduseks toiminguga tegija vastutus deliktilise üldvastutuse sätete alusel. Toiminguga tegija peab olema käitunud õigusvastaselt ja süüliselt. Ülesande andja ise ei pea olema süüdi. VÕS § 1054 kohaldamise eelduseks on põhjuslik seos toiminguga tegija tegevuse ja tekkinud kahju vahel VÕS § 127 lg 4 järgi.

Autor leidis, et selguse huvides võiks VÕS § 1054 lg-s 3 olla kirjas, et ülesande andja vastutab ülesande täitmise käigus õigusvastaselt toiminguga tegija tekitatud kahju eest, kui kahju tekitati

või kahju tekitamine sai võimalikuks seoses ülesande täitmisega ja toimingu tegija on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele ning ülesande andal oli vastavalt tema ja kahju tekitanu vahelisele suhtele kontroll kahju tekitanu käitumise üle.

Autor järeldas, et kannatanu peab hagejana tõendama toimingu tegija objektiivse teokoosseisu esinemise ja õigusvastususe. Objektiivse teokoosseisu elementidena peab kannatanu tõendama toimingu tegija teo ja kahju olemasolu ning kahju ja toimingu tegija teo vahelise põhjusliku seose. Riskivastutuse puhul peab kannatanu tõendama, et tema kaitstud õigushüve on saanud kahjustatada suurema ohu allikast lähtuva iseloomuliku riski realiseerumise tulemusena. Ülesande andja peab VÕS § 1054 lg 3 alusel vastutusest vabanemiseks tõendama, et toimingu tegija ei ole kahju tekitamises süüdi. Samuti vabaneb ülesande andja vastutusest, kui ta tõendab, et ta ei omanud kontrolli toimingu tegija käitumise üle. Riskivastutuse puhul peab ülesande andja selleks, et teda ei loetaks suurema ohu allika valitsejaks, tõendama, et ohtliku tegevuse kahjulikud tagajärjed olid ette nähtavad ning hoolika käitumisega ära hoitavad.

Teises peatükis leidis autor, et kontrolli teostamine sõltub sellest, kes on ülesande andja. Kui ülesande andja on ise pädev, siis on vajalik, et ülesande andja teostaks ka tegelikku kontrolli toimingu tegija tegevuse üle. Samas möönis autor, et ülesande andja eriteadmiste puudumise korral on tegeliku kontrolli kohustuse täitmist märksa keerulisem hinnata. Eriteadmisteta ülesande andja puhul võiks olla tegelik kontroll toimingu tegija üle olukorras, kus ülesande andja annab ette konkreetsed materjalid ja juhised.

Autor järeldas, et üldjuhul ei ole VÕS § 1054 lg 3 mõttes aktsionäridel nende äriühingute juhtorganite liikmete üle kontrolli. Äriühingu aktsionäril puudub tavaliselt otsene võimalus kontrollida või anda korraldusi juhatusele või tütarettevõtete juhatuste liikmetele.

Magistritöö kolmandas peatükis tegeles autor toimingu tegija eest ülesande andja vastutuse piiritlemisega teistest võlaõigusseaduse sätetest. Autor käsitles VÕS § 1054 lg 3 piiritlemist teistest VÕS § 1054 lõigetest. Autor leidis vastused küsimusele, kas VÕS § 1054 lg-d 1, 2 ja 3 on erinevates olukordades kohaldatavad või VÕS § 1054 lg 3 on toetav lõige, mida saab kohaldada näiteks VÕS § 1054 lg 1 asjaolude puhul täiendavalt kontrolli hindamiseks. Samuti käsitles autor piiritlemist vastutusest suurema ohu allika eest. Autor leidis vastuse küsimusele, kas VÕS § 1054 lg 3 eelduste esinemisel võib ülesande andja vastutada toimingu tegija eest

alternatiivselt ka riskivastutuse sätete alusel. Autor leiab vastuse küsimusele, kas ülesande andja saab vastutada toimingu tegija delikti eest, kui toimingu tegija oli suurema ohu allika valdaja ning seetõttu tekkis kahju kolmandale isikule.

Kolmandas peatükis leidis autor, et VÕS § 1054 lg 3 on eraldiseisev vastutuse alus. Kuivõrd VÕS § 1054 lg 1 kohaldub juhul, kui isik kasutab teist isikut pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses, VÕS § 1054 lg 2 kohaldub juhul, kui isik kasutab teist isikut oma kohustuse täitmiseks, siis VÕS § 1054 lg 3 kohaldub aga juhul, kui ülesande andja annab toimingu tegijale ülesande, mis ei ole ülesandeandja oma kohustus ja ülesande andja ei kasuta seejuures toimingu tegijat pidevalt oma majandus- või kutsetegevuses. Erinevalt VÕS § 1054 lg-test 1 ja 2 on VÕS § 1054 lg 3 puhul oluline, et ülesande andjal oleks kontroll toimingu tegija käitumise üle. Kolmandas peatükis jõudis autor järeldusele, et ülesande andja võib vastutada riskivastutuse sätete alusel, kui toimingu tegija on suurema ohu allika valitseja. Tegemist on alternatiivse vastutuse alusega VÕS § 1054 lg 3 kõrval. Autori hinnangul on riskivastutuse puhul kannatanul oluliselt lihtsam kahjuhüvitisnõude esitamine, kuivõrd tegemist on süüst sõltumatu vastutusega ja kahju tekitaja ei pea olema käitunud õigusvastaselt.

Autor järeldas uurimisküsimustele vastuste leidmisel, et VÕS § 1054 lg 3 puhul on tegemist eraldi nõude alusega. VÕS § 1054 lg 3 eeldusteks on esiteks toimingu tegija vastutus delikti üldkoosseisu järgi, st VÕS § 1043 järgi. Järelikult peab toimingu tegija tegu olema õigusvastane ja toimingu tegija peab olema käitunud süüliselt. Ülesande andja peab teiseks omama kontrolli toimingu tegija käitumise üle. Ülesande andja ei pea olema käitunud õigusvastaselt ning ülesande andja tegu ei pea olema süüline. VÕS § 1054 lg 3 on eraldi nõude alus ning ei ole kohaldatav koos VÕS § 1054 lg-tega 1 ja 2. Tegemist on eraldiseisvate alustega, mida ei saa kumulatiivselt kohaldada. VÕS § 1054 lg 3 on kohaldatav ka riskivastutuse puhul, kui tegemist on suurema ohu allikaga. Riskivastutuse kohaldamist ei välista see, et ülesande andja ise ei ole suurema ohu allika valdaja. Piisab sellest, kui toimingu tegija on suurema ohu allika valdaja.

ABSTRACT

Usually, the person who caused the damage is responsible for the damage caused unlawfully by another person. However, the legislator has created a mechanism according to which the damage must be compensated by someone other than the person who caused the damage himself. According to the § 1054 of the Estonian Law of Obligations Act (the Law of Obligations Act), the principal may be responsible for the tort of other person performing the act, *i.e.* representative (liability for violation committed by other person). The master's thesis focuses on § 1054 (3) of the Law of Obligations Act, which is mainly applicable in situations where a one-time authorisation or contract for services is executed. The principal does not permanently act in their economic or professional activity, and the contract is not related to the obligations of the principal. Obligations can be both contractual and non-contractual. In this way, it is ensured that the injured party is also able to bring a claim against the principal, who is presumably in a better financial position.

According to § 1054 (3) of the Law of Obligations Act, the courts have resolved cases controversially. The court has held that in the case of the liability of the principal for the tort of the representative, the act of the representative must be unlawful and culpable, and the principal must have control over the representative who performed the act. Conversely, the court has also stated that the principal's fault is necessary. In case law, § 1054 (1), (2) and (3) of the Law of Obligations Act have been applied cumulatively, although these are alternative provisions. The courts have also taken the view that it is irrelevant whether the principal exercised sufficient control over the performance of the representative. In addition, the court has said that § 1054 (3) of the Law of Obligations Act is not a basis for filing an independent claim. § 1054 of the Law of Obligations Act has been applied as an auxiliary rule, such as § 132 of the Estonian Act on the General Part of the Civil Code (An Act on the General Part of the Civil Code), but at the same time, § 1054 of the Law of Obligations Act has been applied as a separate basis for the claim. Contradictions have also arisen in the application of § 1054 of the Law of Obligations Act in the case of strict liability for the damage caused by major source of danger. The court has said that this is an alternative basis, but in the comments to the Law of Obligations Act, it has been found that § 1054 of the Law of Obligations Act does not apply to strict liability for the damage caused by major source of danger. Thus, it is unclear in the case law what the prerequisites of § 1054 of the Law of Obligations Act are and whether it is the basis for a separate claim.

Based on the above, the aim of the master's thesis was to find answers and find out what the prerequisites for the liability of the principal for the tort of the principal performing the act are and how to interpret the provisions of § 1054 (3) of the Law of Obligations Act and whether the aforementioned provision is the main basis of the claim or whether the main basis of the claim is § 1043 *et seq.* of the Law of Obligations Act. The author set out the following research questions: (1) On what assumptions is the principal liable for damage caused to a third party by the representative performing the act? (2) Is § 1054 (3) of the Law of Obligations Act to be considered a separate claim, or is the claim based on § 1043 *et seq.* of the Law of Obligations Act? (3) How to distinguish § 1054 (3) of the Law of Obligations Act from other legal provisions?

The author applied analytical and comparative methods to find the answers to research questions. In order to answer the set research questions, the author analysed the relevant legal literature and case law in Estonia and abroad. This thesis uses German and French law as reference materials. German law has largely served as a model for Estonian tort liability. Author analyses German tort law and the problems raised in the legal literature. The sources of German law are mainly the commentary of the German Civil Code (BGB). As § 831 BGB differs from § 1054 (3) of the Law of Obligations Act in wording and presumptions, France has been taken as a second reference country. In France, the liability of the principal for the tort of the principal is regulated in a similar way to that in Estonia. According to French law, the liability of the principal is conditional on the liability of the representative's own tort and the representative does not need to be at fault. The author proposed the implementation of the results of the master's thesis. For the sake of clarity, the law should be supplemented, and uniform case law should be developed.

In the first chapter, the author addressed the basis and nature of the claim for the responsibility of the principal. The author found answers in which cases § 1054 (3) of the Law of Obligations Act applies. Is § 1054 (3) of the Law of Obligations Act the basis of the claim, or is the claim based on § 1043 *et seq.* of the Law of Obligations Act? If § 132 of An Act on the General Part of the Civil Code is a descriptive provision and not a separate basis for a claim, then § 1054 of the Law of Obligations Act is the basis for a separate claim. The author also analysed whether

§ 1054 (3) of the Law of Obligations Act applies to the liability of the principal for the tort of the representative. The author also addressed the liability without fault of the principal.

§ 831 of the BGB was a model provision for § 1054 (3) of the Law of Obligations Act, but § 1054 (3) of the Law of Obligations Act is different both in terms of content and prerequisites for liability. Under German law, the act of the principal must be culpable, and the principal can be relieved of his liability if he proves that he or she was diligent in choosing the representative performing the act and in supervising him or that the damage would have been caused even if the necessary care had been followed. In Germany, an attempt has been made to make the liability stricter provided in § 831 of the BGB by practice and legal theory by applying, where possible, a system of contractual liability.

Similarly to Estonia, under French law, the liability of the principal for torts of the representative performing the act is a prerequisite, which means the representative has to be liable for his tort, and the principal himself does not have to be at fault.

Although the wordings of the model laws Principles of European Tort Law (PETL) and Draft Common Frame of Reference (DCFR) are different, the common features are as follows: (1) there is a strict liability, (2) the principal is liable for damage caused by the representatives, (3) the representatives must have acted within the limits of the task assigned to them, (4) the representatives must have violated the relevant duty of care or caused damage intentionally, negligently or are otherwise liable, (5) independent actors of the act are omitted.

At the end of the first chapter, the author concluded that § 1054 (3) of the Law of Obligations Act is the basis for a separate claim. In the opinion of the author, § 1054 (3) of the Law of Obligations Act also applies to the liability of the principal for the tort of the representative. The author considered that in Estonian law, the interests of the injured party are sufficiently protected by the joint and several liability regulation. The injured party has confidence that he will be compensated for his losses, regardless of the extent to which the joint and several debtors are liable in the relationship between them.

The author concluded that on the basis of § 1054 (3) of the Law of Obligations Act, there must be either the fault of the principal or the representative. In a situation where neither the fault of

the principal nor the representative performing the action is required as a prerequisite for the liability of the principal, essentially come to strict liability for the damage caused by major source of danger. In most countries, liability for the representative performing the operation is not linked to the fault of the principal. Under German law, it is the fault of the principal that is necessary for liability under § 831 of the BGB and not the fault of the representative. In German law, this approach has received a great deal of criticism and has been overlooked by both legal literature and jurisprudence. Unlike German law, Estonian law has found mainly that § 1054 (3) of the Law of Obligations Act is a liability independent of the fault of the principal, and the principal is liable for the tort of the representative, regardless of the fault of the principal himself, and the representative has to be at fault.

In the second chapter, the author focused on the prerequisites for the liability of the principal for the tort of the representative performing the act on the basis of § 1054 (3) of the Law of Obligations Act. The author analysed in what cases it is a question of giving a task and an action. More specifically, the author analysed whether the fault of the principal must be present as a prerequisite for liability or whether the fault of the representative is sufficient. In addition, the author looked at the extent to which the principal must exercise control over the representative who performed the operation. In the second chapter, the author analysed what criteria must be met in order for the principal to have control over the behaviour of the representative performing the action. Among other things, the question was clarified whether the activities of the parties or of one of the parties in economic and professional activities play an essential role among the criteria. In the second chapter, the author also addressed the joint and several liability of the representative performing the act and the principal. The author analysed under what conditions and to what extent the principal has the right of recovery against the representative performing the act.

In the second chapter, the author took the view that the basis for the assignment of a task or an act could mainly be a contract of authorisation or employment. The author concluded that one of the prerequisites for the liability of the principal is the representative's own liability of the act under the provisions of § 1043 *et seq.* of the Law of Obligations Act. The representative must have acted unlawfully and be at fault. The principal himself does not have to be to at fault.

The author found that for the sake of clarity, § 1054 (3) of the Law of Obligations Act could state that the principal is liable for the damage caused by the representative in the course of performing the task if the damage was caused or the damage became possible in connection with the performance of the task and the representative performing the act is at fault of causing the damage or is responsible for causing the damage in accordance with the law, and the principal had control over the behaviour of the representative who caused the damage in accordance with the relationship between him and the representative.

The author concluded that the injured party, as the plaintiff, must prove the existence and legality of the objective act of the representative. As elements of objective action, the injured party must prove the existence of the act, the damage of the representative performing the act, and the link between the damage and the act of the representative performing the act. In the case of strict liability for the damage caused by major source of danger, the injured party must prove that his or her protected legal interest has been damaged as a result of the materialisation of a characteristic risk from the source of the higher risk. In order to be released from liability pursuant to § 1054 (3) of the Law of Obligations Act, the principal must prove that the representative performing the act is not at fault for causing damage. The principal is relieved of liability if he or she proves that he or she did not have control over the conduct of the representative performing the act. In the case of strict liability for the damage caused by major source of danger, in order not to be regarded as the master of the source of the greater danger, the principal must demonstrate that the adverse consequences of the dangerous activity were foreseeable and prevented by careful behaviour.

In the second chapter, the author considers that the execution of control depends on who the giver of the task is. If the principal is competent himself, then it is necessary that the assignor also exercises accurate control over the actions of the representative performing the task. At the same time, the author conceded that in the absence of special knowledge of the principal, it is much more challenging to assess the fulfilment of the actual control obligation. In the case of a tasker without special knowledge, there could be actual control over the representative performing the operation in a situation where the principal provides specific materials and instructions.

The author concluded that, as a general rule, within the meaning of § 1054 (3) of the Law of Obligations Act, shareholders do not have control over the members of the management bodies of these companies. A company shareholder usually has no direct opportunity to control or give orders to the board members or board members of subsidiaries.

In the third chapter of the master's thesis, the author dealt with the delimitation of the principal's liability for the representative performing the act from other provisions of the Law of Obligations Act. The author dealt with the distinguishing § 1054 (3) of the Law of Obligations Act from other subsections of § 1054 of the Law of Obligations Act. The author found answers to the question of whether § 1054 (1), (2) and (3) of the Law of Obligations Act are applicable in different situations or whether § 1054 (3) of the Law of Obligations Act is a supporting paragraph that can be applied, for example, in the case of the circumstances of § 1054 (1) of the Law of Obligations Act, for additional assessment of control. Also, the author addressed the distinguishing of liability for damage caused by major source of danger. The author found an answer to whether, in the presence of prerequisites of § 1054 (3) of the Law of Obligations Act, the principal may alternatively be liable for the representative performing the act also on the basis of strict liability for the damage caused by major source of danger provisions. The author finds an answer to whether the principal can be held liable for the tort of the representative performing the action if the representative who performed the act was the possessor of the source of the greater danger and, therefore, the damage to the third party occurred.

In the third chapter, the author considered that § 1054 (3) of the Law of Obligations Act is a separate basis for liability. To the extent that § 1054 (1) of the Law of Obligations Act applies if a person constantly uses another person in his or her economic or professional activities, § 1054 (2) of the Law of Obligations Act applies if a person uses another person for the performance of his or her obligation, § 1054 (3) of the Law of Obligations Act applies if the assignor gives activity to the person performing the act that is not the principal's obligation and the principal does not use the representative performing the act continuously in his or her economic or professional activity. Unlike § 1054 (1) and (2) of the Law of Obligations Act, in the case of § 1054 (3) of the Law of Obligations Act, it is essential that the principal has control over the behaviour of the representative performing the act. In the third chapter, the author concluded that the principal may be liable under the provisions on strict liability for the damage caused by major source of danger if the representative performing the action is the possessor of

the source of the greater danger. This is an alternative basis for liability next to § 1054 (3) of the Law of Obligations Act. According to the author, in the case of strict liability for the damage caused by major source of danger, it is much easier for the injured party to file a claim for damage since it is a liability independent of fault, and the person who caused the damage does not have to have acted at fault.

In finding answers to the research questions, the author concluded that § 1054 (3) of the Law of Obligations Act is a separate basis for the claim. The prerequisites of § 1054 (3) of the Law of Obligations Act are, firstly, the liability of the representative performing the act according to the general composition of the tort, i.e. according to § 1043 of the Law of Obligations Act. Consequently, the act of the representative performing the act must be unlawful, and the representative performing the act must have acted at fault. Secondly, the principal must have control over the behaviour of the representative performing the operation. § 1054 (3) of the Law of Obligations Act is a separate basis for the claim and is not applicable together with § 1054 (1) and (2) of the Law of Obligations Act. These are separate bases that cannot be applied cumulatively. § 1054 (3) of the Law of Obligations Act is also applicable to strict liability for the damage caused by major source of danger if it is a source of greater danger. The application of strict liability for the damage caused by major source of danger is not precluded by the fact that the principal himself or herself is not the holder of the source of the greater danger. It is enough for the representative performing the operation to be the possessor of the source of the greater danger.

LÜHENDID

1. AS - aktsiaselts
2. AÕS – asjaõigusseadus
3. BGB – Bürgerliches Gesetzbuch
4. BGH – Bundesgerichtshof
5. DCFR – Draft Common Frame of Reference
6. FIE – füüsilisest isikust ettevõtja
7. HMK – Harju Maakohus
8. KOS – korteriomandiseadus
9. KrtS – korteriomandi- ja korteriühistuseadus
10. OÜ - osäühing
11. PS – Eesti Vabariigi põhiseadus
12. RK – Riigikohus
13. PETL – Principles of European Tort Law
14. TlnRnK – Tallinna Ringkonnakohus
15. TrtRnK – Tartu Ringkonnakohus
16. TsÜS – tsiviilseadustiku üldosa seadus
17. VÕS – võlaõigusseadus

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Borkowski, A., Plessis, P. du. Textbook on Roman law. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2005.
2. Busnelli, F.D. et al. Liability for Others. Principles of European Tort Law. Vienna: Springer 2005.
3. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Arvutivõrgus: <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/DCFR.html> (11.03.2024).
4. Giliker, P. Comparative Law and Legal Culture: Placing Vicarious Liability in Comparative Perspective. The Chinese Journal of Comparative Law, Volume 6, Issue 2, 2018.
5. Giliker, P. Vicarious Liability in Tort: A Comparative Perspective. Cambridge, Cambridge University Press 2010.
6. Giliker, P. Vicarious Liability or Liability for the Acts of Others in Tort: A Comparative Perspective. Journal of European Tort Law 2011.
7. Gray, A. Vicarious Liability: Critique and Reform. Oxford: Hart Publishing 2018.
8. Koenig, C. The Rise of Corporate Cross-Entity Liability: Which Doctrine for What Purpose? SSRN, 2023.
9. Käerdi, M., Kärson, S., Lillo, L. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2023.
10. Käerdi, M., Tampuu, T. Võlaõigusseadus IV. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.
11. Lahe, J. Kannatanu süü kahju tekkimisel kahjuhüvitise vähendamise alusena. Juridica, 2003/2.
12. Lahe, J. Süü deliktiõiguses. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2005.
13. Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. Juridica, 2006/9.
14. Lovetinsky, V. Liability for Agents in Czech Tort Law: A Step in the Right Direction. Common Law Review, Volume 14, 2017.
15. Magnus, U. Bürgerliches Gesetzbuch. Article-by-Article Commentary. Volume I: Book 1-3. München, Verlag C.H.Beck oHG 2020.

16. Markesinis, B. S.; Bell, J.; Janssen, A. Markesinis's German Law of Torts: a comparative treatise. Fifth Edition. Oxford: Hart Publishing 2019.
17. Narits, R. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn, Juura 2004.
18. Nõmm, I. Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus. Doktoritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikool 2013.
19. Principles of European Tort Law (PETL). Arvutivõrgus: <http://www.egtl.org/PETLEnglish.html> (09.01.2024).
20. Sandel, L. Riskivastutuse üldkoosseis kui kõrgendatud vastutuse kontseptsiooni väljund deliktiõiguses. Magistritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikool 2016.
21. Schlechtriem, P. Ekspertarvamused VÕS alusetu rikastumise ja õigusvastase kahju tekitamise osade kohta koos alusmaterjaliga, § 1195/d, 1996 ja 1999. Arvutivõrgus: <https://dspace.ut.ee/items/a459594e-160d-42d0-9eb8-83cf44d80dd4> (25.04.2024).
22. Sein, K. Ettenähtavus ja rikutud kohustuse eesmärk kui lepingulise kahjuhüvitise piiramise alused. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2007.
23. Sein, K. Ettenähtavus ja rikutud kohustuse eesmärk kui lepingulise kahjuhüvitise piiramise alused. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2007.
24. Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany, third edition. The Netherlands, Kluwer Law International BV, 2019.
25. Zimmermann, R. The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition. Oxford: Oxford University Press 1996.
26. Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest. Juridica 2003/7.
27. Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted. Tallinn: Juura 2017.
28. Thomas, J. A. C. Textbook of Roman law. Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1976.
29. Turner, C. Unlocking Torts, 4th Edition. New York: Routledge, Taylor & Francis Group 2014.
30. Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2010.
31. Volens, U. Usaldusvastutus kui iseseisev vastutussüsteem ja selle avaldumisvormid. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikool 2011.

32. von Bar, C. *The Common European Law of Torts*. Volume 1. New York: Oxford University Press, 1998.
33. Võlaõigusseaduse eelnõu. SE 116. Seletuskiri.
34. Ööbik, A. *Nullum crimen nulla poena sine lege* põhimõtte ja õiguse tõlgendamise klassikalised meetodid Eesti Riigikohtu praktikas. Magistritöö. Juhendaja Mario Rosentau. Tartu: Tartu Ülikool 2016.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

35. Asjaõigusseadus. RT I, 17.03.2023, 58.
36. Bürgerliches Gesetzbuch. <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (27.04.2024).
37. Eesti Vabariigi põhiseadus. RT I, 15.05.2015, 2.
38. Korteriomandiseadus. RT I, 2000, 92, 601.
39. Korteriomandi- ja korteriühistuseadus. RT I, 23.12.2022, 4.
40. Le Code Civil. Arvutivõrgus: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000006438840/2002-03-05/> (26.02.2024).
41. Eesti Vabariigi põhiseadus. RT I, 15.05.2015, 2.
42. Saksa tsiviilseadustik. Justiitsministeerium. Tallinn: Juura 2001.
43. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I, 20.06.2022, 33.
44. Võlaõigusseadus. RT I, 17.03.2023, 80.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

45. BGH, 14 February 1989 NJW-RR 1989, 723.
46. BGH 25 April 2012 – I ZR 105/10.
47. BGH 21 June 1994, VersR 1194.
48. BGH 24 June 1953, VersR 1953.
49. BGH 23 Oct 1973, VersR 1974.
50. BGH 6 November 2012 – VI ZR 174/11.

51. BGH, VersR (1998), 862 et seq.;
52. BGH, NWJ (1956), 1715 et seq.; Schiemann, in: Erman, BGB, s. 831 No. 6. 12th edn (2008).
53. BGH, NJW (2009), 1740, 1741; BGH, VersR (1998), 862 et seq.
54. HMKo 2-05-20266.
55. HMKo 2-07-22240.
56. HMKo 2-15-12032.
57. HMKo 2-18-39.
58. RKKKo 1-17-6824.
59. RKPJKo 3-4-1-16-05.
60. RKTko 2-20-1836.
61. RKTko 2-20-2032.
62. RKTko 3-2-1-103-08.
63. RKTko 3-2-1-116-16.
64. RKTko 3-2-1-145-04.
65. RKTko 3-2-1-161-12.
66. RKTko 3-2-1-169-10.
67. RKTko 3-2-1-19-08.
68. RKTko 3-2-1-27-07.
69. RKTko 3-2-1-43-08.
70. RKTko 3-2-1-53-06.
71. RKTko 3-2-1-9-03.
72. RKTko 3-2-1-75-05.
73. TlnRnKo 2-05-20266.
74. TlnRnKo 2-09-70997.
75. TlnRnKo 2-11-50505.
76. TlnRnKo 2-16-701.
77. TlnRnKo 2-17-19246.
78. TlnRnKo 2-18-39.

79. TrtRnKo 2-08-10255.

80. TrtRnKo 2-20-2032/83.

81. TlnRnKo 2-21-9646.